Comando

ARNO HILF

ADIO, ENTEBE!

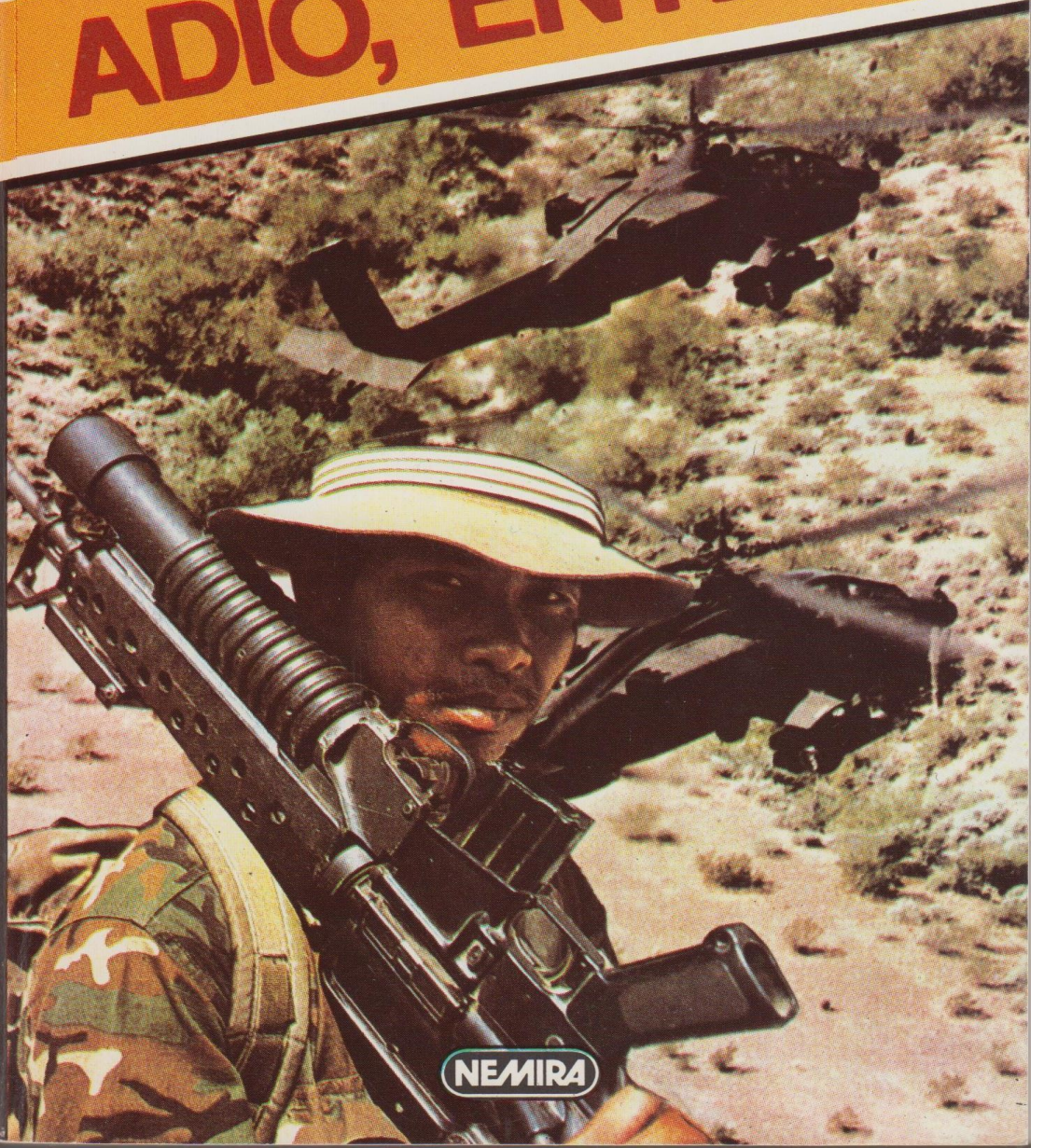

NEMIRA

Colecţia „Comando”
44

ARNO HILF

ADIO, ENTEBE!

De formaţie fizician, profesorul Arno Hilf este român rezident în Israel. A părăsit România în urma persecuţiilor la care a fost supus de regimul comunist, persecuţii concretizate în interminabile anchete pecetluite cu mai multe luni de închisoare.

Nici în Israel n-a avut parte de linişte: destinul i-a hărăzit să fie martor la unul dintre cele mai, „celebre” şi dramatice acte de terorism ale istoriei contemporane – deturnarea unui AIRBUS 310, pe ruta Tel-Aviv – Paris, de către un comando palestinian.

ARNO HILF

ADIO, ENTEBE!

Cu un *Cuvânt înainte* al autorului.

NEMIRA
1997

© ARNO HILF
ADIO, ENTEBE!

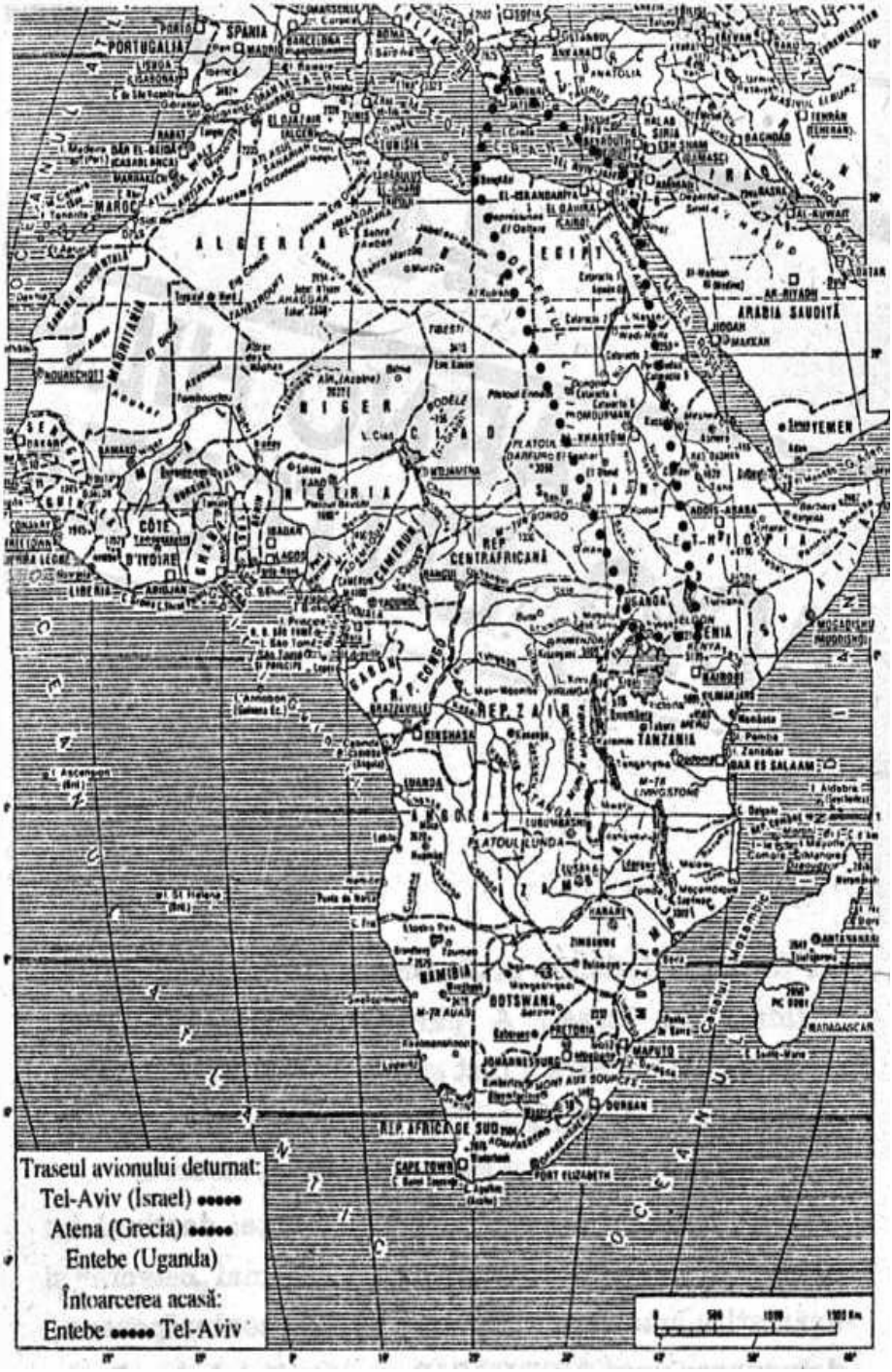
Traseul avionului deturnat:
Tel-Aviv (Israel)
Atena (Grecia)
Entebe (Uganda)
Întoarcerea acasă:
Entebe Tel-Aviv

Cuvânt înainte

ÎN ZBOR SPRE PARIS, UN AVION AIRBUS 310, APARŢINÂND COMPANIEI AIR FRANCE, AVÂND 250 DE PASAGERI LA BORD, A FOST DETURNAT ŞI SILIT DE TERORIŞTI SĂ ATERIZEZE LA ENTEBE, ÎN UGANDA.

În urmă cu doi ani, acest titlu, dar şi altele, „ţineau afişul” numeroaselor ziare şi posturi de radio şi de televiziune.

Amatorii de senzaţional aveau un subiect pasionant. Numele de Entebe era atunci pe buzele tuturor; fiind rostit la început cu spaimă, cu îngrijorare, mai apoi cu speranţă şi, în sfârşit, cu stupoare şi bucurie. Fiorul Entebei cuprinsese întreaga lume.

S-au scurs de atunci doi ani. Între timp s-au scris cărţi, s-au turnat filme şi s-au organizat dezbateri şi, deseori, am fost eu însumi solicitat să vorbesc în public.

Am refuzat pentru că am socotit că ar fi mai nimerit să aştern totul pe hârtie.

Ideea mi-a venit încă din primele momente, când asistam, înmărmurit, la acţiunea de deturnare. I-am spus atunci tovarăşei de drum, care călătorea alături de mine în zborul 139 al aeronavei Air France, că, dacă voi scăpa teafăr, voi aşterne pe hârtie întreaga poveste.

La scurt timp după salvare, căci, din fericire, a venit şi aceasta, mi-am reluat călătoria.

La Paris, m-am întâlnit, ca de obicei, şi cu Mircea Eliade, căruia i-am povestit, pe îndelete, toată aventura.

— Scrie! Scrie aşa cum mi-ai povestit. Te sfătuiesc să faci neapărat lucrul ăsta!

Am fost încurajat de îndemnul Maestrului, dar cotidianul, cu toate obligaţiile şi hărţuielile lui, m-a determinat să amân. De fapt, nu ştiu nici eu dacă a fost vorba de amânare sau eram gata să renunţ la ceea ce îmi propusesem să fac: să scriu o carte.

Mi-am dat seama cât de puţin se ştia despre ce se întâmplase la Entebe, în Uganda, şi cât de departe de adevăr era tot ceea ce se spusese.

Cărţile au apărut în librării şi filmele pe ecrane, mai toate la un an după Entebe. Ele excelau prin superficialitate şi nu aveau nici măcar calitatea de a fi o oglindă care să reflecte cât mai fidel adevărul. Adevărul despre cele petrecute cu noi, ostaticii, acolo, în Uganda, ţara lui Idi Amin Dada.

Alta este perspectiva după doi ani, când scenele s-au stratificat, când mintea s-a limpezit, când evenimentele petrecute ulterior îţi permit să evaluezi cu mai multă justeţe pe cele de dinaintea lor. De aceea am socotit, în cele din urmă, că o nouă carte despre Entebe nu este deloc inutilă. Ea poate îndeplini rolul de „aide memoire” pentru cei care au uitat de această etapă importantă în evaluarea luptei duse împotriva terorismului internaţional.

Nu am pus accentul pe cantitatea de informaţii, ci am încercat să redau atmosfera, dar şi impresiile mele personale, adică să prezint filmul Entebe „turnat” pe oglinzile interioare ale unui ostatic.

Fireşte că oglinzile deformează, dar m-am străduit ca relatarea evenimentelor să fie cât mai fidelă şi să restabilească imaginea reală, care, în unele cazuri din trecut (respectiv cărţi sau filme), a fost distorsionată.

În lumina evenimentelor ulterioare, importanţa episodului Entebe devine tot mai evidentă şi ne avertizează, cu atât mai mult, asupra primejdiei permanente pe care o prezintă terorismul.

*

Rândurile de mai sus au fost scrise la doi ani după cele ce s-au petrecut la Entebe. Ele precedau, în chip de „cuvânt înainte”, mărturisirea aventurii trăite de mine.

Manuscrisul însă a fost, la rândul lui, deturnat şi el. Deturnat nu de un terorist, ci de către un „prieten” care, profitând de buna mea credinţă, mi l-a confiscat.

Au trecut de atunci câţiva ani şi, întâmplător, am regăsit copia manuscrisului (nu avusesem decât una) pe care o rătăcisem, din propria mea vină, recunosc.

Povestea, în sine, reflectă o anumită racilă a vremii noastre, iar pentru mine ea nu este numai o amintire, ci şi o experienţă care, pe bună dreptate, ar putea fi socotită experienţă limită.

*

Cele ce urmează sunt mărturia unui non-violent, prins în vârtejul violenţei, dar convins că violenţa nu poate rezolva nici o problemă, nici măcar pe aceea a violenţei.

AUTORUL

Ziua întâi

Unii se urcă în avion, aşa cum s-ar urca în tren sau în autobuz. E şi firesc pentru cei care s-au născut după Mermoz, au crescut şi s-au împlinit odată cu imensele turboreactoare care împânzesc astăzi văzduhul. Ar trebui să fie aşa şi pentru mine. Dar nu e!

De câte ori mă urc într-un avion, am impresia că fac ceva neobişnuit, aproape un act de răzvrătire.

Desprinderea de pământ mi se pare a fi o depăşire nefirească pentru condiţia omului, şi tot ce-i precede pe aeroport, etapele unui ritual.

Un ritual care consacră ruperea contactului dintre om şi pământ.

Există o poezie a zborului, aşa cum a descris-o Antoine de Saint-Exupéry şi mă întreb uneori dacă această poezie mai există şi astăzi, când avioanele s-au transformat în adevărate uzine zburătoare.

Există, totuşi, o fascinaţie a zborului pe care o simt ori de câte ori călătoresc cu avionul şi, în asemenea împrejurări mă gândesc, întotdeauna, la Antoine de Saint-Exupéry. Mă gândeam şi atunci...

Mă aflam în avion şi mă simţeam bine, mai ales că plecarea cu avionul coincide, de regulă, cu începutul vacanţei. Şi, totuşi, ceva nu fusese ca de obicei. Mai simţeam încă o urmă de iritare, rezultat al incidentelor ce se petrecuseră în timpul dimineţii.

De cele mai multe ori, când mă pregătesc de zbor, îmi iau toate precauţiile pentru a nu întârzia şi pentru a avea timp să îndeplinesc, pe îndelete, tot ritualul care precede călătoria cu avionul.

Arunc o ultimă privire asupra bagajelor, îmi controlez cu minuţiozitate toate actele şi apoi formez numărul de telefon al staţiei de taxi, pentru a comanda o maşină. De regulă, în cinci până la zece minute taxiul se şi află în faţa porţii.

Şi atunci am procedat întocmai.

Spre marea mea surprindere însă, staţia de taxi nu răspundea. Era ora 5,25 dimineaţa, iar avionul urma să plece la ora 7,50. La ora aceea matinală, pe străzi neaglomerate, maşina nu făcea mai mult de o jumătate de oră până la aeroport. Dar staţia de taxiuri nu răspundea. Ce era de făcut?

De unde să chem un taxi pentru a ajunge la aeroport? Am

rugat-o pe sora mea să caute în cartea de telefon alte numere, ale unor staţii de taxi. De necrezut! Nici o staţie nu răspundea.

Ora 6,20. Nu mai era nici o îndoială. Pierd avionul! mi-am spus într-o stare de acută surescitare.

Ora 6,25.

— Da! Aici staţia de taxi. În sfârşit, una care răspunde.

6,30. Mă aflam în maşină, în drum spre aeroport. Am simţit nevoia să fumez. Am dus mâna spre gentuţa în care se aflau ţigările. Dar, Dumnezeule! Gentuţa nu era! O uitasem pe masa mea de lucru. Ce mai pusesem în ea? Un mic aparat de radio, câteva hârtii lipsite de importanţă şi... agenda cu numerele de telefon ale prietenilor mei din Europa. N-am stat mult pe gânduri:

— Înapoi!

Există oameni care pretind că nu sunt superstiţioşi. Acelaşi lucru l-aş putea afirma şi eu. Cred că, totuşi, undeva rămâne, întotdeauna, un ungher în care se ascunde un dram de superstiţie.

— Înapoi!!

Şoferul mână repede, dar drumul înapoi mi se părea îngrozitor de lung.

Oare voi mai ajunge eu astăzi la Paris?

Nu aveam curajul să-mi consult ceasul. Mi se părea că maşina se apropia de casă, fără să ajungă, aşa ca-n paradoxul lui Zenon.

Apoi, din nou spre aeroport! Era stupid să nu te uiţi la ceas, dar aşa hotărâsem, să consult ceasul numai după ce voi fi ajuns la aeroport.

7,20. Mai aveam încă o jumătate de oră. Dacă nu mă încurc în cine ştie ce formalităţi, mi-am zis, am încă timp destul.

La ghişeul Air France mă aştepta însă o surpriză. Cum nu se mai afla nimeni acolo, funcţionara mi-a luat imediat biletul şi apoi mi-a spus cu voce indiferentă:

— Avionul dumneavoastră are o întârziere de peste două ore.

Aşa ceva nu mai păţisem încă. Zburasem adeseori cu această cursă a Companiei Air France şi orarul fusese respectat întotdeauna. Dacă aş fi ştiut, m-aş fi întors tacticos să-mi iau geanta, nu m-aş fi enervat şi nu aş fi gonit pe şosele ca un nebun.

— Mai există o soluţie! Vocea funcţionarei m-a smuls din gândurile mele. Avionul dumneavoastră cu numărul de zbor 931, a continuat funcţionara, ar fi trebuit să plece la 7,50. La ora 8,30 aveţi un alt Air France, Hong Kong – Paris, al cărui număr de zbor este 139 şi care, în orice caz, va ajunge la Paris înaintea celui

întârziat, deşi va face şi o escală la Atena.

Am rămas un pic pe gânduri. Eram aşteptat pe aeroportul Roissy şi n-aş fi vrut să schimb avionul cu care ar fi trebuit să plec...

— *Que-ce que vous me conseillez?* am întrebat-o pe funcţionară.

— Oh! Inutile d'attendre encore deux heures et demi. Je vous conseille de prendre le deuxième avion, le 139.

Vocea era îmbietoare şi am consimţit, deşi un pic *à contre coeur.*

139–931... Inversarea de numere mi se părea un pic bizară.

Mi-am dat seama că, fără să vreau, îmi creasem o oarecare complicaţie.

Pe aeroportul din Roissy voi fi aşteptat la cursa 931.

Făcusem, poate, o prostie că acceptasem schimbarea, dar nu era o problemă esenţială. Important era că ajunsesem la timp la aeroport şi că voi ateriza la Paris doar cu o mică întârziere.

Norii se risipiseră. Mi-am aprins o ţigară, am mai stat de vorbă cu sora mea, apoi am urcat în sala de prezentare a actelor, în sala de aşteptare am constatat că mai aveam destul timp să mă plimb şi să admir vitrinele. Am pus valiza de mână pe un scaun şi am pornit în explorare.

— Scuzaţi, domnule!

M-am întors brusc şi m-am aflat în faţa unui funcţionar al aeroportului. A ridicat mâna în direcţia valizei mele şi apoi a întrebat:

— Valiza aceea este a dumneavoastră?

— Da!

— Scuzaţi, mi-a spus el, după ce i-am confirmat că valiza îmi aparţine.

Înţelegeam foarte bine îngrijorarea funcţionarului. O valiză părăsită pe un scaun putea aparţine unui terorist care, cine ştie cum, reuşise să se strecoare până acolo.

În zilele noastre, vigilenţa este perfect întemeiată.

Cum s-ar putea strecura un terorist înarmat, în ciuda tuturor controalelor? Practic pare imposibil, mai ales pe aeroportul din Tel-Aviv.

Şi în anul acela mă abătusem de la consemnul general care îndeamnă pe fiecare călător din Israel să călătorească numai cu avioane ELAL. „Pleci cu ELAL?" Nu e o întrebare, sunt luat la sigur când se aude că plec.

— Nu! Plec cu Air France.

Sunt privit cu consternare şi, foarte adesea, sunt dojenit, astfel încât, până la urmă, am sentimentul că sunt un infractor.

— Numai cu ELAL eşti sigur!

Nici măcar nu încerc să schiţez un răspuns. Ştiu că în avioanele ELAL se găsesc agenţi israelieni, înarmaţi şi gata să intervină în cazul unei tentative de deturnare a avionului.

Dar dacă în lupta ce se poate isca un glonţ ar pătrunde într-un loc „nevralgic”, situaţie care poate duce la explozia avionului?

În urmă cu câţiva ani, a explodat în aer un avion elveţian, în zbor spre Israel. Una dintre versiuni era tocmai o luptă care s-ar fi iscat între terorişti şi cei care au încercat să împiedice deturnarea avionului.

Da. Începusem ziua cu peripeţii şi supărări, dar n-avea nici un rost să mă gândesc la cele întâmplate. Şedeam liniştit pe locul meu şi exploram cu privirea interiorul avionului, un Airbus cu şiruri de câte cinci scaune la mijloc şi cu câte două de fiecare parte.

Locul meu era situat pe rândul din dreapta. Pe scaunul de lângă mine stătea o doamnă. Aveam deci o vecină de zbor. O examinare sumară putea fi rezumată la: circa 40 de ani, blondă, mică de statură, relativ plinuţă şi îmbrăcată modest, dar decent. Vorbea limba ebraică, fiind probabil israeliană. Ritualul decolării începuse şi i-am oferit vecinei mele de drum o bomboană (bomboană care, prin înghiţirea repetată a salivei produse, atenuează senzaţiile neplăcute din urechi). Gestul a catalizat şi conversaţia.

Rareori avusesem ocazia să conversez cu cineva în zborurile mele. Eram bucuros de prilejul neaşteptat care mi-ar fi putut face călătoria mai plăcută. Aceleaşi gânduri le-a avut şi vecina mea de zbor şi le-a exprimat cu voce tare:

— E pentru prima oară când am cu cine să conversez în avion şi mă bucur de asta.

Vecina mea făcuse de curând o călătorie în Canada. Mi-a arătat câteva fotografii realizate acolo, din care nu mi-a fost greu să deduc despre ce era vorba. Am întrebat-o direct:

— La ce fel de congres aţi fost?

— La un congres de fizică, a fost răspunsul.

— Amuzant, am spus eu, zâmbind.

Vecina mea a fost surprinsă.

— Sunt şi eu fizician, am adăugat, continuând să zâmbesc.

— De fapt sunt chimistă, mi-a spus doamna, şi am participat la un congres de luminescenţă.

— Mi-am închipuit că vă ocupaţi cu studiul substanţelor luminofore.

— Este exact, mi-a spus ea. E o temă de care mă ocup la catedra mea din Ierusalim.

Cu această ocazie ne-am descoperit cunoştinţe comune la Universitatea din Ierusalim şi discuţia a devenit mai vie şi mai familiară.

În timpul escalei de la Atena, călătorii care se îmbarcaseră pentru Paris n-au coborât din avion. Un tip care şedea în faţa mea devenise foarte agitat. Se răsucea în toate direcţiile şi întreba mereu:

— Pleacă cineva în Argentina? Pleacă cineva la Londra? Trebuie să schimb avionul la Londra, explica el, cu un altul care pleacă spre Buenos Aires. A mai făcut cineva treaba asta? Mi-e teamă să nu întârzii. Trebuie să ajung la timp. Pleacă cineva la Londra? Pleacă cineva în Argentina? întreba mereu, dar nu primea nici un răspuns, ceea ce îl determina să fie şi mai agitat.

La Atena s-au mai urcat câţiva călători, dar nu le-am acordat nici o atenţie. După escala de 45 de minute, avionul şi-a reluat zborul spre Paris.

Era trecut de ora 11.

Vremea era splendidă şi doamna R. îmi vorbea. Ca să fiu sincer, o auzeam ca prin vis. Aparent o ascultam, dar nu eram atent la ceea ce spunea.

Gândurile mele erau la Paris. Plecam în fiecare an la Paris şi eram aşteptat şi de astă dată, ca de obicei.

Îmi închipuiam că prietenii mei vor fi impacientaţi de întârzierea intervenită, neştiind că voi sosi cu 139 în loc de 931, cum fuseseră anunţaţi.

— OAAA!

Un urlet înspăimântător m-a readus în avionul 139, care mai avea cale lungă până la Paris. Dar ce se întâmplase?

N-am avut timp să caut răspuns la această întrebare, c-am şi văzut o arătare care alerga de-a lungul coridorului, spre botul avionului. Răcnea ca o fiară. Nu era nimic omenesc în acest răcnet care îţi făcea impresia că spintecă avionul. Am simţit o gravă ameninţare, dar, în primul moment, nu am realizat ce se petrece.

— Ce se întâmplă? am întrebat-o eu pe însoţitoarea avionului, care se afla, întâmplător, lângă noi.

— *Je ne sais rien. C'est un fou*, a răspuns ea.

— Ce zice? m-a întrebat doamna R., care nu ştia franceză.

— Spune că ar fi un nebun.

— Un nebun cu un revolver în mână, a şoptit doamna R.

Nu mai era nevoie de nici o precizare. Totul îmi părea clar.

Înspăimântător de clar! Apoi, doamna R. şi-a continuat observaţiile.

— Cred că ne-au răpit, a spus ea.

Aşadar eram victimele unor dementi care încercau să pună stăpânire pe avion. Încercau sau...

Mi-am dat seama că totul era pierdut, faptul era împlinit. Călătorii din primele rânduri se ridicau şi, cu mâinile în sus, mergeau de-a-ndărătelea, sub ameninţarea armelor. Teroriştii îşi făceau spaţii de manevră în partea anterioară a avionului.

Fuga şi răcnetele la care asistasem făceau parte dintr-o schemă bine studiată şi pusă la punct, menită să ne înspăimânte, prin surprindere.

În prima fază a operaţiunii, toţi erau paralizaţi de groază şi incapabili să reacţioneze. Câteva secunde au fost suficiente pentru îndeplinirea planului. Răcnetul a fost în acelaşi timp un semnal pentru un al doilea terorist, care a pătruns în cabina pilotului. Mi-am dat seama cât de uşor este să deturnezi un avion, dacă manevra a fost bine studiată dinainte.

Când oamenii s-au dezmeticit şi au început să înţeleagă ce se petrece, când minţile s-au dezgheţat şi mâinile au ieşit din împietrire, orice reacţie posibilă era tardivă.

Pilotul conducea cu revolverul la tâmplă, iar călătorii erau ţinuţi la respect cu pistoale şi cu grenade de mână. Orice încercare de rezistenţă devenise inutilă şi primejdioasă. Rumoarea din primele clipe s-a stins şi, deodată, o voce a ţâşnit din difuzoarele avionului:

— Sunt şeful brigăzii *Che Guevara* din Frontul de Eliberare a Palestinei, şi am pus stăpânire pe avion. În faţa dumneavoastră se află o cantitate respectabilă de exploziv şi, la cea mai mică încercare de rezistenţă, sărim cu toţii în aer.

Totul fusese spus în engleză.

Şeful brigăzii *Che Guevara* mai mult ţipa decât vorbea. Vocea îi tremura, trădând în mod vădit o puternică emoţie.

Avionul îşi continua zborul la zece mii de metri înălţime, cu materialul exploziv la bord şi cu o haită de dementi, ale căror mişcări nu puteau fi prevăzute. Un observator care l-ar fi privit de pe Pământ cu ocheanul ar fi putut admira linia suplă şi zborul elegant al aparatului care despica văzduhul cu nouă sute de kilometri pe oră, fără să-şi dea seama, un singur moment, că la

bord se petrece o dramă care poate duce, de la un moment la altul, la un deznodământ fatal.

Cele mai dramatice episoade ale deturnării au fost începutul şi sfârşitul. Adică deturnarea şi intervenţia armată.

E greu de uitat goana piratului şi răcnetul sălbatic care aducea jungla în spaţiul unui avion ultramodern. Nici vocea dementă: „Sunt şeful brigăzii *Che Guevara.”*

— Ţi-a fost frică?

Această întrebare mi-a fost pusă, ulterior, în repetate rânduri. Nu cred că se afla la bordul avionului vreo persoană căreia să nu-i fie frică. Inclusiv teroriştilor care au deturnat aparatul. Ei au avut însă avantajul acţiunii. De obicei, acţiunea dizolvă frica, în timp ce pasivitatea la care erau condamnaţi călătorii nu făcea decât să o amplifice. De fapt, dacă mă gândesc bine, nu am observat nici unul dintre fenomenele fiziologice care însoţesc de obicei frica: dezordine musculară, tremurături, modificări de respiraţie, bătăi de inimă neregulate, stare febrilă. Nimic din toate acestea.

Am avut însă conştiinţa unui gol care se instalase în mintea mea. Aşa m-a biruit frica. La ce ni s-ar fi putut întâmpla, nici nu mă gândeam. Eram prea preocupat de urmărirea evenimentelor şi prea neutralizat de golul care se instalase în mine.

— Toată lumea îşi pune mâinile pe cap!

Ordin scurt, sec, şi fără nici o ambiguitate.

Într-o secundă, toţi călătorii avionului îşi încrucişau mâinile pe creştetul capului.

Poziţia nu era tocmai comodă, dar nimeni n-a protestat. De altfel, de la început, lumea s-a supus, fără crâcnire, tuturor ordinelor. Călătorii au stat liniştiţi pe locurile lor, fără manifestări zgomotoase, de panică. Toţi erau copleşiţi de recunoaşterea totalei lor incapacităţi de acţiune.

— Am pus stăpânire completă pe avion!

Aceeaşi voce menită să întreţină o stare de teamă permanentă.

— Fiţi liniştiţi şi supuneţi-vă întocmai ordinelor noastre. Cine va schiţa cea mai mică împotrivire va fi aspru pedepsit. *We are not killers!*

Aceasta a fost formula utilizată în tot timpul zborului. Apoi:

— Vom face un control riguros tuturor călătorilor. Cine are arme este obligat să le depună pe culoar. Vom strânge paşapoartele. Cine are dublă cetăţenie trebuie să predea ambele paşapoarte. În caz contrar: *He will be hardly punished.*

A început controlul. Cum mă aflam dincolo de mijlocul avionului, am avut de aşteptat. Poziţia cu mâinile încrucişate deasupra capului începuse să devină incomodă, mai ales din cauza problemelor mele de circulaţie. Între timp, am observat că printre terorişti se afla şi o femeie. Se spune că în lagărele de concentrare cei mai afurisiţi paznici sunt femeile.

Dacă ar fi să judec după această apariţie, aş înclina să cred că afirmaţia nu e lipsită de temei. Femeia, care să fi avut vreo treizeci de ani, ţipa tot timpul şi îşi agita revolverul în chip ameninţător. Figura ei era aspră, cu trăsături colţuroase, iar de sub ochelari apărea oţelul unor ochi care scăpărau ura.

Mi-am amintit de prima femeie-paznic pe care am văzut-o în închisoare. Nu avea nimic aspru în ea. Când m-a luat de mână să mă scoată din celulă, am simţit fiori adânci. Atingerea acelei mâini de femeie mi-a transmis parcă un mesaj de viaţă, de speranţă şi de libertate.

— Eu am două paşapoarte...

M-am întors, surprins, spre vecina mea care părea foarte agitată.

— Unul israelian şi al doilea american, a continuat ea. Vreau să-l distrug pe cel israelian.

— Cum? am întrebat eu.

— Îl rup şi îl ascund sub pernele scaunului.

I-am replicat repede:

— Nu cumva să faci aşa ceva! Pe paşaport ai viza de ieşire? Probabil că pe cel israelian. Aşa e?

— Da, pe cel israelian, într-adevăr!

— Iar conform paşaportului, am continuat eu, rezultă că domiciliul dumitale este în Israel. Chiar şi după paşaportul american.

— Da, a confirmat doamna R.

— Să nu cumva să-l distrugi! Predă-le pe amândouă. E cel mai sigur.

A înţeles că am dreptate şi a renunţat la o operaţiune care i-ar fi putut aduce numai neplăceri. *He will be hardly punished.* Teroriştii erau, desigur, versaţi în asemenea procedee.

Ni s-a spus, ulterior, că doi dintre călători ar fi avut la ei revolvere şi că n-au ezitat să le depună pe culoare, conform instrucţiunilor. În faza în care ne aflam atunci, utilizarea revolverelor ar fi fost lipsită de orice sens. Ea putea duce doar la înăsprirea situaţiei, sacrificii omeneşti, sau chiar la un deznodământ tragic.

O nouă apariţie. O fată tânără şi chiar frumuşică împărţea călătorilor pahare cu suc rece, de fructe. La început am crezut că este şi ea o teroristă. Dar m-am înşelat. Era una dintre călătoare. Teroriştii erau patru la număr: doi arabi, un german şi o germană şi erau ocupaţi cu alte treburi.

Desigur, ei au urcat în avion la Atena. Doi s-au dus la clasa a doua şi alţi doi s-au instalat la clasa întâi, unde au comandat şampanie.

Mulţi s-au întrebat cum au ascuns materialul exploziv. Oare n-au fost controlaţi? Personalul de pe aeroportul din Atena a fost de conivenţă cu teroriştii? Adevărul este că teroriştii nici n-au trecut prin controale. Ei erau în tranzit. Coborâseră dintr-un avion, pentru a urca în altul. În asemenea condiţii se pare că nu se făceau controale, presupunându-se că ele s-au făcut la intrarea în avionul cu care veniseră pe aeroportul de tranzit. Această presupunere, greşită, a avut, desigur, consecinţe dezastruoase.

Nu este exclusă nici ipoteza că teroriştii ar fi avut un complice pe aeroportul de la Atena sau că introducerea armelor a fost făcută chiar la Hong Kong.

Controlul corporal a fost destul de sumar. El s-a rezumat la o palpare superficială, iar valiza mea de mână nici n-a fost deschisă. Probabil că teroriştii se plictisiseră, fiindcă, după spusele unor călători, câteva valize au fost, totuşi, deschise şi s-a cotrobăit prin ele.

La drept vorbind, puteau avea încredere în controlul riguros pe care israelienii îl fac pe aeroportul de la Tel-Aviv.

Doamna R. a fost, la rândul ei, supusă unui control cu totul superficial, dar, fireşte, le-am predat paşapoartele.

— Simplu, a spus vecina mea de drum.

Simplu, dar din fotoliul în care mă aflam, nu puteam vedea ce se petrecuse cu ceilalţi pasageri.

Poziţia cu braţele încrucişate pe cap începuse să devină supărătoare, chiar dureroasă. Mă întrebam care va fi etapa următoare, respectiv unde va ateriza avionul. Aveam o oarecare presimţire că vom ateriza în Libia, dar, când vecina mea mi-a pus aceeaşi întrebare, am preferat să tac.

— Numai în Israel să nu ne ducă, a şoptit ea, înfiorată.

Pentru cineva străin de Israel, această teamă ar fi fost foarte greu de priceput. Mie mi se părea firească. Mi-am amintit de deturnarea avionului belgian care a aterizat pe aeroportul de la

Tel-Aviv. Piraţii aerului şi-au făcut socoteala că, ducând tratativele chiar de pe un aeroport israelian, guvernul Israelului va fi mai conştient de primejdia care îi pândea pe călători.

Începerea tratativelor a fost doar o tactică menită să ofere guvernului israelian timpul necesar pentru a pregăti o acţiune împotriva teroriştilor. Guvernul Israelului nu s-a gândit, nici un singur moment, să elibereze vreun prizonier arab din închisori.

În timpul nopţii, un israelian s-a strecurat uşurel sub avion şi a deşertat combustibilul, pentru a se evita o eventuală explozie.

A doua zi, ostaşii israelieni, deghizaţi în muncitori, au pătruns în avion şi i-au împuşcat pe terorişti. Numărul victimelor făcute în rândul călătorilor a fost relativ mic. A fost o lovitură magistrală de care m-am bucurat atunci, aşa cum mă bucur ori de câte ori este salvată viaţa unor oameni nevinovaţi.

Mi-am dat seama, însă, că s-ar fi putut produce şi o catastrofă, ceea ce a remarcat şi pilotul avionului belgian. „O asemenea izbândă se produce o singură dată”, a spus el. O încercare similară, chiar în împrejurări similare, ar putea duce şi la o catastrofă. Probabil că aceleaşi gânduri o munceau şi pe vecina mea.

— Numai pe teritoriu israelian să nu ne ducă...

La o asemenea posibilitate, de fapt, nici nu mă gândisem. Aveam însă îndoieli că guvernul israelian ar putea permite teroriştilor să aterizeze la Tel-Aviv. Dar, pentru moment, am fost acaparat de o problemă care îşi cerea soluţionarea mai rapid. Organismul omenesc îşi are legile lui de care nu putem face abstracţie, în nici o împrejurare. Dimpotrivă, există unele situaţii critice în care comandamentele fiziologice devin imperioase şi treceam tocmai printr-o asemenea împrejurare, în care presiunea osmotică în rinichi devenise insuportabilă.

Nu era greu de imaginat că aceasta devenise preocuparea comună a majorităţii pasagerilor.

Accesul la toaletă nu mai putea fi oprit. Noii noştri stăpâni au precizat şi noile legi cărora urma să ne supunem. Unul câte unul, trebuia să ceri permisiunea, iar în dreptul toaletei se afla un haidamac, cu revolverul în mână, pentru a da „onorurile” cuvenite vizitatorilor. Câţiva călători mi-au povestit că, în asemenea împrejurări, au fost pur şi simplu inhibaţi. Am încercat să rezist cât mai mult timp imperativului fiziologic, continuând discuţia cu vecina mea.

Nu puteam fuma, deoarece doamna R. nu suferea fumul de ţigară. Nemţoaica devenise foarte nervoasă. Se agita tot timpul

cu revolverul în mână şi zbiera din răsputeri:

— De ce nu staţi liniştiţi? De ce vorbiţi? De ce vă agitaţi? Ce e debandada asta? Ce, sunteţi la *Kindergarten!*

Cuvântul acela, kindergarten, revenea mereu în istericalele ei. „Parcă aţi fi la kindergarten.” Să fi lucrat la o grădiniţă de copii? O asemenea scorpie? Ar fi putut ea avea capacitatea de a îngriji copiii? Ori de a fi responsabilă de educaţia lor? Cine ştie?!

Rezistenţa mea începuse să scadă din cauza problemei fiziologice, dar trebuia să-mi cer voie, ca în clasele primare. Ca la kindergarten. N-am căpătat permisiunea şi am aşteptat până ce afluenţa a devenit mai mică.

M-am putut duce atunci, fără a cere permisiune specială. Am aşteptat un timp alături de gardianul înarmat care părea plictisit de noua lui funcţie, de supraveghetor de closete.

La un moment dat, mi-a făcut un semn cu ţeava revolverului, indicându-mi astfel drumul spre izbăvire. Am rămas aproape surprins de ceea ce am văzut. În câteva minute, toaleta frumoasă şi aproape elegantă de pe Air France se transformase într-o latrină infectă. Am ieşit de-acolo reflectând asupra importanţei pe care presiunea osmotică o avea asupra dispoziţiei omului, începusem să văd lucrurile mai roz şi parcă devenisem ceva mai optimist.

Nemţoaica se mai potolise un pic şi mă gândeam că voi putea reflecta cumva mai liniştit asupra situaţiei în care ne aflam şi asupra şanselor de supravieţuire.

Clinc!

Clopoţelul anunţa, probabil, un nou ordin. Am auzit, imediat, vocea neamţului care părea a fi şeful bandei şi care ne-a oferit o adevărată prelegere.

Regret că acest discurs n-a fost înregistrat, atât pentru conţinutul lui, cât şi pentru vocea vorbitorului.

Neamţul, în vârstă de circa treizeci de ani, avea o voce plăcută, cu inflexiuni armonioase şi chiar accente de blândeţe. Vorbea perfect engleza, având mai degrabă un accent Oxford decât un accent american, şi, indiscutabil, folosea vocabularul unui intelectual. Ne-a spus că, după cele întâmplate, ne este dator o explicaţie.

În primul rând, de ce a fost deturnat tocmai un avion Air France, ceea ce se întâmpla pentru prima oară.

I-am şoptit vecinei mele că, oricât de perfecte ar fi raţionamentele vorbitorului, vom constata, în cele din urmă, un defect logic fundamental.

— Franţa a dus şi duce, a continuat el, o politică proisraeliană, chiar dacă aparenţele sunt altele. Cu avioane Miraj au bombardat israelienii oraşele arabe. Cu ajutorul specialiştilor francezi au fabricat israelienii prima lor bombă atomică.

Mi-am amintit atunci de insinuările persistente ale israelienilor cu privire la politica pro-arabă a Franţei. Explicaţiile neamţului erau menite să justifice, într-un fel, deturnarea unui avion francez, în ciuda relaţiilor bune dintre Franţa şi arabi. Tocmai ţinând seama de aceste, relaţii, nimeni nu şi-ar fi închipuit că arabii ar putea deturna un avion al Companiei Air France.

Explicaţia ideologică fusese, evident, inventată. Nu pot să-mi amintesc cu precizie tot ce a spus piratul german, dar nu greşesc în ceea ce priveşte linia generală a prelegerii şi sper că nu am neglijat nimic de primă importantă.

Îmi venea greu să cred că vocea molcomă a conferenţiarului era aceeaşi cu vocea şuierătoare şi ameninţătoare a celui care se declarase, el însuşi, şeful brigăzii *Che Guevara.* După primele momente de furtună nervoasă, în care autocontrolul fusese anihilat de o acţiune halucinantă, omul îşi recăpătase controlul şi stăpânirea de sine. Intrase aproape în pielea lui de toate zilele.

După ce a subliniat reuşita deplină a acţiunii, şeful brigăzii a ţipat mai departe:

— Noi, teroriştii din toată lumea, am luat hotărârea să ne unim. Aceasta este cea dintâi dintre acţiunile pe care le vom îndeplini cu ajutorul forţelor noastre unite. Colaborăm cu Frontul Popular de Eliberare a Palestinei, care este o organizaţie bine pusă la punct. Lumea este putredă şi noi am luat hotărârea să o schimbăm. Am dovedit că suntem capabili să ducem la bun sfârşit operaţiuni mai îndrăzneţe.

Apoi, teroristul s-a transpus în situaţia de victimă.

— Suntem hotărâţi în acţiunile noastre şi solidari între noi. Nu putem tolera persecuţiile la care sunt, pretutindeni, supuşi tovarăşii noştri. Ei sunt ucişi la Londra, Paris, Roma, Tel-Aviv, Atena, Madrid şi nimeni nu protestează împotriva acestor acţiuni criminale. Nici un glas nu se ridică în lumea occidentală împotriva acestor acte de barbarie.

Penibila invocaţie a conferenţiarului mi-a sfredelit memoria. Mi-am amintit de acţiunile... „umanitare” ale bieţilor terorişti, cum ar fi, de pildă, masacrarea pe aeroportul LOT, a zeci de pelerini sud-americani care veniseră în Ţara Sfântă doar cu obiective religioase, masacrul de la Atena, masacrul de la München, când teroriştii au tras în plin în sportivii israelieni, apoi

fiorosul masacru al unor călători dintr-un autobuz pe care teroriştii puseseră stăpânire în Israel etc. etc.…

La aceştia se referea teroristul nostru. Pe ei îi plângea şi nu se gândea, un moment, la victimele lor. Ei erau persecutaţi, arestaţi, condamnaţi uneori.

— Pentru ce această nedreptate? a răsunat vocea neamţului. Ce-au făcut?

Dacă posesorul acelei voci calde n-ar fi vorbit cu toată seriozitatea, aş fi crezut că glumeşte, că ne oferă un umor sinistru. Dar, în acele momente, nu era loc de nici un fel de umor. Omul lua în serios tot ce spunea. O dovadă în plus că în sistemul lui logic exista un defect.

Apoi, tovarăşul „conferenţiar” ne-a spus că trebuie să facă ceva pentru tovarăşii lui care pătimesc în închisori. În acest scop, vor cere să fie eliberaţi patruzeci de prizonieri din Israel, cinci din Kenya, cinci din Germania, cinci din Elveţia şi unul din Franţa. Nu mai exista nici o urmă de îndoială asupra gravităţii situaţiei. Ştiam că Israelul nu va accepta niciodată să elibereze vreun prizonier arab.

Cu aceeaşi ocazie, germanul ne-a anunţat că nu va avea loc un masacru cu călătorii de la bord. *We are not killers!* Aceste ultime cuvinte au fost rostite cu un accent de demnitate în voce. O demnitate autentică, sau prefăcută? Greu de spus. În sfârşit, vorbitorul s-a scuzat că trebuie să-şi încheie prelegerea, fiind chemat, însă atunci când va avea prilejul ne va povesti ce înseamnă viaţa unui *Crazy Terorist.* Vocea s-a stins, învăluită de melancolia cu care fuseseră rostite ultimele cuvinte, de misterul şi incoerenţa acestei tulburătoare cuvântări, în care graniţa dintre demenţă şi normalitate era greu de precizat.

Ecoul acestei voci avea să răsune multă vreme în mine şi caracterul paradoxal al prelegerii avea să-mi dea mult de gândit. Pentru moment însă era necesar să descifrez cantitatea de informaţii cuprinsă în „prelegere”.

În primul rând, am aflat că răpitorii noştri lucrează mână în mână cu Frontul Popular de Eliberare a Palestinei. Or, aveam să aflu, mai târziu, de o disidenţă şi mai extremistă, a grupului Habas, condus de un anume Hadad.

We are not killers a avut darul să-i liniştească pe călători, în orice caz pe mulţi dintre ei. În ceea ce mă priveşte, am fost conştient de marea primejdie care ne ameninţa. Eram prizonier al uneia dintre cele mai fioroase organizaţii de terorişti arabi.

We are not killers. Şi asupra mea aceste cuvinte au avut un

oarecare efect, dar le-am pus mai degrabă pe seama trăsăturii paradoxale de care am mai vorbit. Atunci nu ştiam că acelaşi Boshe, în urmă cu doi ani, s-a strecurat pe aeroportul de la Paris, unde a aruncat o grenadă asupra unui avion al companiei israeliene ELAL, grenadă care n-a nimerit avionul israelian, ci unul iugoslav, din fericire gol. A fost arestat, dar din lipsă de probe a fost eliberat şi trecut peste graniţă, în Germania.

Anarhismul bântuia pe atunci în Germania, iar Wielfrid Boshe era membru al organizaţiei Baden-Meinhoff, mai precis al unei grupări şi mai extremiste, desprinse din Baden-Meinhoff. Aceşti treizeci de mii de indivizi vor să schimbe soarta a trei miliarde, împotriva voinţei lor şi, în acest scop, sunt gata să folosească violenţa, împinsă până la limitele ei extreme. Cu ce au avansat idealurile lui Boshe prin răpirea avionului Air France? Ce pas înainte spre anarhism a făcut japonezul care a ucis pe aeroportul din Tel-Aviv numeroşi portoricani, veniţi în pelerinaj la Ierusalim?

Amândoi au slujit cauza unor organizaţii arabe, cărora puţin le pasă de restul lumii. Mizerabil ideal, acela de care te apropii cu revolverul în mână. Dar la vârsta lui Boshe există, probabil, şi o doză de romantism, de fascinaţie a acţiunii, a aventurii, o stranie coexistenţă între raţional şi dezordine mintală, iar introducerea dezordinii mintale în premisă şi a iraţionalului în judecăţile consecvente este o operaţie extrem de periculoasă.

Doamna R. s-a ridicat şi m-a anunţat, revoltată:

— Mă duc să-l lămuresc, să-i explic punctul nostru de vedere, al Israelului.

Ca şi cum explicaţiile ei ar fi putut schimba ceva în hotărârea teroriştilor.

— Stai jos, i-am spus eu, hotărât.

— Bine, dar el nu cunoaşte decât explicaţiile primite de la arabi. Trebuie să-i explic adevărul. O să înţeleagă.

Această naivitate era pur şi simplu dezarmantă. Cunoşteam foarte bine modul naiv de comportare al israelienilor. Lor li se pare întotdeauna că doar explicaţiile lipsesc pentru a impune punctul lor de vedere, în orice împrejurare. Un fanatic merge pe drumul lui chiar atunci când cunoaşte toate argumentele contrarii. A-i explica unui fanatic că a greşit e pur şi simplu stupid.

Doamna R. şi-a reluat locul, alături de mine, şi amândoi am tăcut vreme îndelungată.

Avionul îşi continua zborul spre o direcţie necunoscută nouă. Călătorul care şedea în faţa mea se potolise. Nu mai era agitat şi

nu mai întreba pe nimeni, nimic. Nu-i mai era teamă că va pierde avionul. În stânga mea, pe locurile din mijloc, se afla un cipriot care fuma tot timpul. Nemţoaica mai zbiera, din când în când, cu aceeaşi răutate în glas:

— Ce vă agitaţi? De ce mergeţi mereu la toaletă? Numai oamenii ca voi merg mereu la toaletă!... Parcă aţi fi la *Kindergarten!...*

Unii dintre călători credeau că atitudinea ei s-ar explica prin faptul că ar fi nazistă. Cunoşteam aceste concluzii simpliste ale multor israelieni. Nemţoaica era anarhistă, şi nu nazistă. N-aş putea spune nici măcar că era urâtă, dar, în orice caz, n-aş fi fost dispus să rămân singur cu ea, în nici o împrejurare. Nu puteam şti ce întâmplări otrăviseră viaţa acestei femei, dar otrava rămăsese în ea, îi injecta ochii, îi încreţea buzele, îi deforma vocea şi îi conferea un aer feroce.

Din când în când, teroriştii se strigau între ei, folosind nume conspirative. Chiar şi avionului îi dăduseră un nume conspirativ: HAIFA. Cert este că deturnarea avionului fusese plănuită demult şi că teroriştii se exersaseră vreme îndelungată, în vederea pirateriei aeriene.

La poésie du vol, de care pomeneam la început, fusese depăşită demult şi înlocuită de *la piraterie du vol.*

Prietenii mei mă aşteptau la Paris. Fireşte că nu aflaseră încă nimic. La Paris nu se ştia nimic. Dar în Israel, se aflase ceva? Probabil că nu mare lucru. Legătura radio a avionului cu aeroportul de la Tel-Aviv şi cu cel de la Atena fusese, desigur, întreruptă. Asta se ştia. Nimeni nu putea şti însă ce se petrecuse cu avionul. Probabil că cei mai mulţi se temeau de un accident.

Clinc!

Toată lumea a ciulit urechile pentru a asculta noul ordin:

— Trageţi perdelele de la ferestre! Nimeni nu se uită afară!

Ordinul a fost executat şi semnificaţia mi se părea clară: ne apropiam de destinaţie şi avionul se pregătea să aterizeze. Operaţia a durat mult timp şi numai după ce avionul a fost aproape de sol neamţul a anunţat:

— Ne pregătim de aterizare la Benghazi, în Libia.

Cred că nu a fost o surpriză pentru nimeni. În Libia. La colonelul Gaddafi. Fireşte, perspectivele nu erau bune; dar, deşi Libia acordă azil politic multor terorişti, nu puteam şti ce ne aşteaptă.

*

Cei mai mulţi presupuneau, probabil, un accident. Avionul

plecase de la Atena în jurul orei 12 şi aterizase la Benghazi la 15, ora franceză de vară. Prietenii care mă aşteptau la Paris fuseseră oare informaţi de cele întâmplate? Dacă m-aş fi îmbarcat pe 931, aşa cum ar fi fost normal, m-aş fi aflat acum în compania prietenilor mei şi n-aş fi ştiut nimic de aventura lui 139.

N-am văzut nimic din aeroportul pe care ne aflam. Perdelele erau trase. Bănuiam că am aterizat pe un aerodrom militar. Neamţul ne-a anunţat că pleacă pentru un moment să ia contact cu autorităţile libiene. Ne-a sfătuit să stăm liniştiţi şi să nu ne apropiem de uşă.

— Ştiu că e foarte cald aici, a adăugat piratul german. Tocmai de aceea am dat dispoziţie personalului să lase în funcţiune aparatul de aer condiţionat.

Aşa a şi fost, dar pasagerii, însetaţi după atâta drum, emoţii şi căldură, s-au repezit la bufet şi au consumat toată apa minerală şi toate sucurile care mai rămăseseră acolo. În avion domnea o oarecare atmosferă de destindere.

Călătorul care se afla în faţa mea uitase de voiajul lui ratat, în Argentina; doamna R. de congresul ei din Franţa; nemţoaica de *Kindergarten* şi eu de călătoria mea spre Paris. De fapt, fiecare călător îşi ratase Franţa sau Argentina lui. Nimeni nu avea însă timp pentru regrete. Toţi erau preocupaţi de viitorul apropiat, învăluit într-o ceaţă prin care nu se putea distinge decât un mare semn de întrebare. În asemenea împrejurări, gândurile oamenilor se îndreaptă spre Dumnezeu, chiar şi ale acelora care nu cred în El. Un tânăr evreu cu paşaport belgian a luat hotărârea să polarizeze sentimentele religioase ale celor care se aflau în avion şi să-i determine să se roage conform vechilor tradiţii evreieşti. A venit şi la mine, dar n-a avut succes. L-am refuzat politicos. N-avea nici un sens să-i spun că sunt creştin, dar i-am explicat că eu cred în Dumnezeu, dar într-o altă formă, şi modul meu de a mă ruga este altul şi nu am nevoie de serviciile lui.

Atunci mi-am dat seama că în vârtejul întâmplărilor prin care treceam m-am gândit prea puţin la Dumnezeu. Am închis un pic ochii şi am încercat să mă eliberez de constrângerea gravitaţională. Pentru un timp scurt, am izbutit. Câteva clipe, probabil. Nu i-am cerut nimic. Am încercat doar să-l simt prezenţa şi puterea nemărginită. Eram bucuros că ne rugăm cu toţii, chiar dacă o făceam în feluri diferite – rugile noastre ajungeau la aceeaşi adresă. Nu ştiam însă în ce măsură o rugă poate fi asimilată unei petiţii. Tocmai de aceea eram convins că tânărul belgian, deşi de bună credinţă, comisese o eroare

principială, când ceruse tuturor să se roage, chiar în ipoteza în care nu cred în Dumnezeu. Fusese o cerere în dezacord cu propria lui credinţă... „Cuvintele lipsite de gândire nu se ridică spre cer.” Am transcris această frază din Shakespeare. Aşa cum mi-am amintit-o când mă aflam la Benghazi.

*

Personalul avionului Air france ne-a servit masa de prânz. Era, probabil, ceea ce mai rămăsese în avion, cu excepţia fripturii, care se pare că era de provenienţă locală. Se simţea un vag miros de berbec. Vecina mea mi-a spus că nu poate să mănânce, că nu îi e foame. I-am recomandat să nu refuze hrana, chiar dacă n-are poftă.

— Nu ştiu cum şi când vei mai avea ocazia să o faci, i-am adăugat eu. Ai nevoie de putere.

Aşa am procedat şi eu, am mâncat, chiar fără poftă. Omul care mai exista în mine avea o valoare îndoielnică, dar maşina era încă intactă şi avea nevoie de combustibil. Mâncam încet, cu conştiinţa că îndeplinesc o operaţie foarte utilă.

Am detestat întotdeauna analogiile care se fac între om şi maşină. Atunci însă, m-am complăcut în ideea asimilării mele cu o maşină, cu o maşină lipsită de sentimente şi de sarcină emoţională. Astfel, am mâncat tot ce aveam în farfurie.

Clinc!

Aşadar ceva nou. Am ciulit urechile.

— Avem dificultăţi cu autorităţile libiene, dar sperăm că, în cele din urmă, totul se va aranja. Îmi permiteţi, a continuat neamţul, să vă prezint un membru al guvernului libian, care doreşte să vă cunoască şi să vă vorbească.

Un membru al guvernului libian, înzestrat cu umor.

— Bine aţi venit la noi! şi-a început el scurta lui disertaţie, în engleză. Ne-a spus apoi că guvernul libian nu are nici un amestec în tot ceea ce se întâmplă, şi-a cerut scuze că nu ne poate oferi găzduire şi ne-a promis că libienii vor alimenta avionul cu combustibil. Ne-a salutat şi a plecat.

Între timp aproape toată lumea aflase de soarta avionului. Nu era greu să-mi imaginez emoţiile, groaza şi panica prin care trecuseră şi mai treceau încă prietenii şi familiile noastre. Dar, fireşte că nimeni nu ştia încă mare lucru, nici cine erau piraţii, nici care erau obiectivele lor. Asupra intenţiilor piraţilor şi asupra primejdiilor care planau asupra noastră nu era însă greu de făcut presupuneri.

Şederea la Benghazi se prelungea. Trecuseră câteva ore de la

sosirea noastră şi călătorii erau preocupaţi să descifreze viitorul. Damascul, în nici un caz! Sirienii erau ocupaţi cu Libanul şi nu mai aveau nevoie de alte complicaţii. Marocul, Algeria nu intrau în calcul.

— Totuşi, Algeria, mi-a şoptit cineva.

Nu prea îl vedeam pe colonelul Bumedien acceptând un asemenea bucluc. Însă nu reuşeam să găsesc o altă destinaţie plauzibilă. Cel puţin în apropiere. Vecina mea era palidă. Era vădit că se simţea rău. O altă doamnă, care ocupa un loc în primele rânduri ale avionului, se simţea şi mai rău. Era gravidă şi simţea că i se apropie sorocul. În cele din urmă, neamţul a hotărât să-i acorde libertatea. Doamna a coborât la Benghazi şi, pentru că era englezoaică, s-a urcat în primul avion spre Londra. A fost prima persoană de la care s-au aflat amănunte cu privire la cele întâmplate între Atena şi Benghazi.

Cuvântarea libianului mi s-a părut cam bizară. Nu puteam lua în serios regretele lui. Se ştia foarte bine că Libia a fost şi este un centru de instrucţie a teroriştilor arabi. Regrete? Nu puteam crede aşa ceva. M-am gândit atunci că n-ar fi exclus ca cele câteva cuvinte rostite de libian să cuprindă în ele cheia desfăşurării ulterioare a evenimentelor. Nu puteam crede că traseul avionului a fost stabilit de către terorişti doar după deturnarea lui. Ei lucraseră după un plan bine pus la punct şi întocmit cu mult timp înainte. Benghazi fusese o staţie intermediară de alimentare cu combustibil, iar toate celelalte amănunte fuseseră doar o comedie.

Alimentarea cu combustibil a durat cam mult. În cele din urmă, am fost anunţaţi că avionul va decola în câteva minute. Ne-am pus centurile de siguranţă şi aeronava a decolat cu pasagerii săi, cu echipajul, cu teroriştii şi explozibilul care se afla la bord.

Clinc!

Vocea caldă, calmă şi sigură a neamţului a răsunat din nou:

— Vom face un zbor de circa trei ore şi vom ajunge la destinaţie, într-un loc bun.

Bun şi sigur pentru terorişti, m-am gândit eu.

Era ora 9 seara şi cu toţii ne-am întrebat: încotro? Algeria era, în orice caz, eliminată din calcul. Drumul de la Benghazi până în Algeria durează mai puţin de trei ore! Bagdad? Nu aveam idee de distanţa în timp, dar, încă înainte de aterizarea la Benghazi, eliminasem Bagdadul de pe listă. Încotro?

Judecata mea se împotmolise într-o ceaţă densă, din care nu

mai putea ieşi. Întrebarea pe care mi-o pusesem eu în gând mi-a pus-o doamna R. cu voce tare:

— Încotro mergem?

În asemenea împrejurări, glumele nu sunt la locul lor. Cu toate astea, nu m-am putut opri:

— Mergem în Uganda, la Idi Amin Dada, am spus.

Am râs amândoi. Fusese doar o glumă... Nu m-aş fi gândit nici un moment, în mod serios, la o asemenea ipoteză. În cele din urmă, vorbind de astă dată serios, i-am explicat doamnei R. că nu sunt în stare să găsesc un răspuns la această întrebare.

— Poate Irak, am spusei eu într-o doară, fără nici o convingere.

Avionul zbura în noapte cu o destinaţie cunoscută doar celor patru piraţi şi pilotului care conducea cu pistolul la tâmplă.

Chiar dacă am fi ştiut, tot n-am fi putut schimba nimic. Secretul făcea parte din joc, iar teroriştii respectau regulile jocului sau savurau plăcerea de a ne face o surpriză.

În Airbus se lăsase o tăcere apăsătoare. Se auzea numai zumzetul avionului şi se simţea neliniştea călătorilor. Grăsanul din stânga mea fuma ca un turc. Îşi aprindea o ţigară de la alta. Am intrat în vorbă cu el. Vorbea franceza cu un accent străin şi am aflat că este din Cipru şi că face comerţ pe scară mare în Camerun, unde îşi are şi o reşedinţă temporară, îndeplinind şi funcţia de consul al Ciprului. Îşi programase un mic concediu la Paris, după care urma să plece în Camerun.

Mai târziu aveam să aflu că grecul era în bune relaţii cu unul dintre prietenii mei parizieni, grec la rândul lui, şi că în Camerun se descurca foarte bine. Îi plăceau oamenii din Camerun şi susţinea că, uneori, aceştia sunt mai agreabili decât europenii şi, în orice caz, mai deschişi şi mai puţin sofisticaţi decât ei.

Timpul se scurgea încet şi îmi era teamă să mai consult ceasul, deoarece, chiar atunci când eram sigur că se scursese o oră, constatam că trecuseră numai zece minute! Mă uitam mereu spre stânga şi regăseam pe dolofan în aceeaşi poziţie, cu mâinile pe genunchi, cu capul în piept şi cu ţigara lipită parcă de buzele lui groase. Mi-era teamă să nu-i cadă din gură ţigara aprinsă şi l-am bătut pe umăr de câteva ori:

— Fii atent, domnule, că te fură somnul şi-ţi cade ţigara!

În loc de răspuns, grecul mormăi printre dinţi:

— N-avea teamă, că nu dorm! Apoi, mâna lui lunecă în mod automat în căutarea unui nou pachet de ţigări pe care îl scoase din buzunar.

Orice activitate potoleşte un pic teama, inclusiv căutarea pachetului de ţigări, apoi aprinderea ţigărilor şi chiar stingerea lor. Aş fi făcut şi eu la fel, dar nu puteam din cauza doamnei R., care nu suferea fumul de ţigară. La un moment dat, m-a rugat să-l conving pe cipriot să nu mai fumeze. Nu mai suporta fumul şi începuse să tuşească. O înţelegeam, dar îl înţelegeam şi pe bietul cipriot care încerca să se calmeze cu ţigările lui, pe care le tot aprindea şi le tot stingea. Am intervenit pe ocolite:

— Fumaţi prea mult, chiar mult prea mult, domnule.

— Nu-i nimic, merge, a bâiguit cipriotul.

— Da, dar nu e sănătos! Gândiţi-vă la sănătatea dumneavoastră, ar fi păcat să o ruinaţi.

— N-avea nici o grijă, n-am nimic.

Atunci am lăsat la o parte rezervele:

— Eu vă înţeleg, dar doamna nu mai poate suporta fumul. E suferindă şi-i face rău. De aceea nu fumez nici eu, deşi sunt fumător...

Grecul a mormăit din nou şi am înţeles că mormăiala lui s-ar putea să fi fost o scuză, fiindcă în urma ei şi-a mai rărit un pic ţigările. Diminuarea fumului nu s-a dovedit însă a fi cel mai bun tratament pentru vecina mea care continua să aibă tendinţe de sufocare şi de leşin. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă: am transformat în evantai toate hârtiile şi cartoanele pe care le-am găsit. De câte ori simţeam că respiraţia ei devenea prea grea sau prea uşoară, agitam evantaiul şi continuam, cu conştiinciozitate, această operaţie până ce constatam că doamna R. deschide ochii şi-mi zâmbeşte. Prea multă agitaţie pentru un zâmbet? Dimpotrivă. Trebuia să-i fiu recunoscător doamnei R. pentru sufocările şi tendinţele ei spre leşin. În felul acesta mi-am găsit o ocupaţie, o activitate care m-a ajutat foarte mult în cursul acestui lung zbor. A avea grijă de altul este cel mai bun tratament pentru tine însuţi.

După un timp, la o nouă consultare a ceasului, am constatat cu surprindere că trecuseră mai mult de trei ore şi jumătate de la ultima decolare. Circa trei ore, spusese neamţul. Probabil că ne aflăm aproape de destinaţie, m-am gândit, dar mă înşelam. După patru ore de la decolare, avionul continua să zboare în noapte. Apoi, patru ore şi jumătate. Ne aflam tot în aer. Ce se întâmpla? Încotro zburam? Neamţul nu mai sufla nici un cuvânt.

După cinci ore de zbor, nici un semn de aterizare. De la trei la cinci ore în noapte este o diferenţă sensibilă. Mă întrebam în ce măsură avionul mai dispunea de combustibil. Poate că aşa era

planul. Să zburăm până la terminarea combustibilului. Apoi... Acela să fi fost locul bun şi sigur de care pomenise neamţul? I-am exprimat grecului temerile mele, iar grecul, cu ţigara strânsă între dinţi nu m-a privit şi nu mi-a răspuns. Am simţit însă, instinctiv, că împărtăşeşte şi el aceeaşi teamă. Noroc că vecina mea nu mai avea puterea nici să măsoare timpul, nici să-şi pună întrebări. Nu ştiam nici eu cum ar fi mai bine. Să zburăm până la terminarea combustibilului sau să aterizăm undeva. Unde? Ce ne aşteaptă acolo? Dar, după cinci ore şi jumătate de zbor am simţit că avionul începe să coboare, iar neamţul nu s-a grăbit să ne furnizeze informaţii. Abia când am ajuns aproape de sol, am auzit din nou: Clinc!

— Aterizăm pe aeroportul Entebe, în Uganda. Înainte de aterizare am avut convorbiri cu Excelenţa Sa Idi Amin, preşedintele Ugandei, care ne-a garantat tuturor viaţa. L-am rugat pe un membru al echipajului să traducă în limba franceză cele spuse de el. Acum, după ce a trecut, pot să vă spun că am scăpat cu toţii de o mare primejdie. Bine că a trecut!

Nu ştiam ce voia să spună, şi piratul nu s-a ostenit să ne lămurească. Apoi a tăcut şi a savurat surpriza care avusese efectul unei bombe.

Uitasem cu desăvârşire de gluma debitată de mine la plecarea din Libia. De necrezut! Simţeam un fior de gheaţă care îmi încleşta trupul. Uganda! Nu ştiam care este exact distanţa dintre Uganda şi Franţa sau dintre Uganda şi Israel. Sunt slab la geografie, dar îmi dădeam seama foarte bine de distanţa enormă care mă separa de casă şi de faptul că mă aflam în inima Africii negre, în lumea vracilor şi a forţelor obscure.

Amin Dada, în mâinile lui Amin Dada, despre care auzisem şi citisem cele mai cumplite lucruri. Piraţii nici că ar fi putut avea o idee mai diabolică. Probabil că ideea nici măcar nu era a lor, ci venea de la acela sau de la aceia care-i manevrau, din umbră.

Ne aflam în avion circa două sute patruzeci de persoane, înghesuiţi, obosiţi, înfricoşaţi şi fără nici un orizont. Cei de pază nu ne mai acordau aproape nici o atenţie. Nu se mai temeau de nici o surpriză şi de nici o reacţie oarecare a ostaticilor. Intrarea la toaletă devenise liberă. Grecul se minuna:

— Tot în Africa am ajuns, dar nu-mi puteam închipui că voi ajunge în Camerun prin Uganda!

— Şi ce credeţi că va urma acum? l-am întrebat.

— Depinde. Totul depinde de Excelenţa Sa, a răspuns grecul, mucalit.

Era aproape sigur că în cursul nopţii nu se va schimba nimic. Călătorii se pregăteau să-şi petreacă noaptea pe locurile pe care se aflau şi căutau să-şi ocupe o poziţie cât mai comodă. Vecina mea s-a ghemuit în fotoliu şi chiar a reuşit să adoarmă. Am încercat şi eu să aţipesc, dar n-am izbutit. Ştiam că, acasă, sora mea stă şi ea de veghe, invocând îngerii cei buni. Cum nu puteam să dorm, am încercat să mă gândesc la ceva, dar nici asta n-am reuşit. Căzusem din nou în acel gol de gândire care conferă spaimei un aspect de totală indiferenţă. L-am căutat pe Dumnezeu, am încercat să mă apropii de El. Spre marea mea disperare am constatat că şi această experienţă a eşuat. Oare şi El m-a repudiat? Îşi amintise acum de toate păcatele mele? M-am îndreptat atunci spre raţiune, spre palatul de gheaţă al gândirii logice. Dar şi acolo mi s-au închis porţile în nas.

Noapte africană... Mi se părea că întunericul se prelinge pe toată suprafaţa pământului şi că jungla, pe care o simţeam aproape, va înghiţi toată civilizaţia durată de oameni prin munca lor de milenii. Totuşi, era o noapte ca toate celelalte.

M-am străduit să-mi reamintesc versurile lui Rilke: „Şi n-avea noaptea aceea nimic deosebit/ Era cum sunt atâtea nopţi în viaţă/ Cu câini ce dorm şi crengi nepăsătoare/ O noapte dureroasă, o noapte oarecare/ Ce-aşteaptă până, iarăşi, se face dimineaţă.”

Ziua a doua

Dimineaţa ne-a găsit în scaunele noastre din avion, fleşcăiţi, nespălaţi şi frânţi de oboseală. Şi cei care dormiseră un pic, tot obosiţi erau. Din fundul fotoliului în care stătea chircită, vecina mea a încercat să schiţeze un zâmbet, care i s-a stins însă repede pe buzele palide.

— Bună dimineaţa.

— Bună dimineaţa.

Aşa cum erau rostite, aceste urări păreau mai degrabă nişte condoleanţe. Cu toate astea, viaţa a început să pulseze din nou în avion. Oamenii se frecau la ochi, gemeau, oftau şi încercau să-şi spună câte ceva, orice, numai să vorbească.

Mica noastră închisoare înaripată s-a umplut de un zumzet de voci, care creau o atmosferă oarecum reconfortantă, numai că prezenţa piraţilor, care se plimbau printre noi, ne amintea, în permanenţă, de întrebarea pe care nu îndrăzneam s-o rostim: ce va fi?

Bineînţeles că piraţii erau veseli, chiar exuberanţi. Nici nu era de mirare: lovitura le reuşise din plin.

După ce toţi ne-am reluat poziţiile de zi în scaunele avionului, a sosit şi neamţul. Ne-a urat „bună dimineaţa” şi s-a scuzat că va mai dura un pic până la coborârea din avion. Apoi, ne-a anunţat micul dejun şi ne-a urat tuturor poftă bună. De altfel, a adăugat el, „este şi pentru mine o noutate: primul meu breakfast în Africa” Un terorist de salon, mi-am spus eu, dar unul nu mai puţin periculos ca ceilalţi tovarăşi ai lui.

Într-adevăr, după un timp au sosit şi farfuriile cu micul dejun. De astă dată nu mai venea de la Air France, ci era o producţie eminamente locală. Nu aveam idee de bucătăria africană şi n-aş putea spune că ceea ce am văzut în farfurie mi-a deschis pofta de mâncare. Era o bucată de ceva, dar ce, era greu de precizat. Doar culoarea era bine determinată: neagră.

— Oh! a gemut doamna R. Ce au pus aici în farfurie? Ce o fi asta?

— N-avea nici o grijă, am glumit eu. Mănâncă! Chiar dacă este carne de om... este de om negru, nu este de om alb! Doamna R. mi-a răspuns cu o exclamaţie de oroare şi m-a anunţat că nu are de gând să mănânce.

— Asta, nu! i-am spus eu cu foarte multă seriozitate. Trebuie

să mănânci! Nu putem şti când vom avea ocazia să mâncăm şi motoarele noastre au nevoie de combustibil. I-am oferit un bun exemplu şi am început eu, cel dintâi, să mănânc.

— E bun, am spus, fără convingere.

— Cu ce seamănă? a întrebat ea.

— Cu nimic, i-am răspuns.

— Dar ce gust are?

M-am întors spre vecina mea, doamna R., care se afla tot lângă mine.

— De fapt, eu nici n-ar trebui să fiu aici, i-am spus eu.

Doamna R. m-a privit întrebătoare.

— Bineînţeles, am continuat eu. Trebuie să mă duc să explic teroriştilor că e o greşeală.

— Cum o greşeală?

— O greşeală. Biletul meu de avion era pentru Air France 931! Aşa! Şi în loc să mă sui în avionul 931, am intrat în Air France 139. Deci, mie trebuie să-mi dea drumul! Simplu! Nu?

Doamna R. m-a privit lung.

— Nu glumeşti? m-a întrebat în cele din urmă.

— Nu glumesc. Mă căiesc. N-ar fi trebuit să schimb avionul. Vezi ce înseamnă hazardul? Dar dacă n-aş fi schimbat avionul, n-aş fi avut plăcerea să te cunosc...

Nu ştiu dacă doamna R. a auzit ultimele mele cuvinte, fiindcă era ocupată. Se uita, ţintă, într-o altă direcţie. S-a îndreptat într-acolo şi s-a întors imediat.

— Se împart ţigări, mi-a spus ea. Fiecare pasager fumător primeşte trei pachete de ţigări.

— Din a cui generozitate? am întrebat.

— Ce-ţi pasă? Primeşti trei pachete de ţigări. Nu eşti mulţumit?

— Aş fi fost mai mulţumit să cumpăr pachetele de ţigări pe aeroportul din Paris, am oftat eu.

Dar, cum eram la Entebe, nu la Paris, şi cum toată lumea a primit darul, l-am primit şi eu. Nu erau bine venite ţigările, pentru că la Entebe, contrar obiceiului, fumam mai mult.

Ziua a trecut fără nici un fel de incidente, fără nici o reprezentaţie suplimentară. A sosit masa de seară şi odată cu ea... n-a urmat nici orchestră, nici dans, nici umor. Umbrele nopţii au adus cu ele şi liniştea. Oamenii vorbeau mai încet, mai cumpătat şi mai puţin. Era prima noapte, în primul adăpost. Ne aştepta somnul binemeritat. Dar cum să dormim? Pe ce? Am

constatat că fotoliile nu erau altceva decât nişte scaune, ceva mai comode. Pe ele nu se putea dormi. În cele din urmă, mai toţi s-au hotărât pentru o metodă veche şi îndelung experimentată: s-au culcat pe podea. Ideea nu-mi surâdea deloc. Cred că am fost ultimul care a rezistat. Mi-am căutat o poziţie cât mai comodă în scaun şi am aşteptat. Am aşteptat somnul mult dorit şi binemeritat. Aşteptarea mea a fost însă zadarnică. Somnul n-a binevoit să mă învăluie în mantia lui protectoare. Mi-am schimbat poziţia, dar somnul tot nu a venit. Nu aveam nici un fel de experienţă în materie. Nu dormisem niciodată pe scaun şi mă îndoiam că aşa ceva ar fi posibil. Ore întregi am stat pe scaun, schimbându-mi poziţia în toate chipurile, dar în zadar. Picam de somn, eram bolnav de somn, de dormit însă nu am putut dormi. În cele din urmă, am simţit că trupul mi se frânge pur şi simplu, că dacă mai stau multă vreme pe scaun, corpul mi se desface în bucăţi. Mă dureau toate cele şi mi-am dat seama că nu mai era chip să stau pe scaun. Pe podea, locurile fuseseră aproape toate ocupate. Mi-am dat seama că altă posibilitate nu era şi, cu mare greutate, mi-am găsit un loc, un loc de lamentabilă capitulare. Am acceptat să-mi întind corpul pe podea. În primele clipe am simţit o destindere binecuvântată, apoi podeaua a devenit şi ea agresivă. Am simţit din nou că mi se frâng oasele, dar am încercat să stau liniştit şi am aşteptat cu disperare să vină somnul. Dar el nu a venit.

Teroriştii se plimbau printre noi, în tăcere, cu armele în mâini. Nu m-au împiedicat să dorm, dar nici nu m-au ajutat. Capul îmi era gol de orice gânduri. Mi se părea că mă aflu în avion, suspendat între cer şi pământ, fără ţintă, fără dorinţe, fără trecut, fără viitor. Auzeam paşii uşori ai teroriştilor şi respiraţia tovarăşilor mei de pe podea. Fericiţi cei ce dorm, mi-am spus, a lor este împărăţia cerurilor.

Ziua a treia

Dimineaţa m-a găsit în scaunul meu, care se transformase nu numai în pat şi apartament, dar chiar într-un mic cosmos. M-am bucurat de apariţia zorilor nu fiindcă ziua, în sine, mi se părea promiţătoare, ci pur şi simplu fiindcă lumina soarelui alungă umbrele negre ale nopţii. Nu dormisem nici o clipă. Era marţi dimineaţă şi de duminică dimineaţa nu dormisem deloc. Fără să mai pun la socoteală că în noaptea de sâmbătă spre duminică nu dormisem mai mult de două-trei ore. Treptat, treptat, oamenii îşi părăseau poziţiile cucerite pe podea. Unii mai întârziau un pic în poziţia orizontală. Nu era nici o grabă. Avionul care trebuia să ne ducă la Paris nu sosise încă!

Teroriştii se agitau de colo-colo, înviorați de razele dimineţii. Paznicii de noapte erau schimbaţi cu oamenii de zi. Cei care nu erau însărcinaţi cu paza vorbeau între ei sau forfoteau în sus şi în jos în aşteptarea îndeplinirii unor sarcini importante. Pentru ei totul e important şi serios, cu excepţia vieţii oamenilor. Este şi firesc. Conform jocului pe care îl joacă, ei sunt preocupaţi de „fericirea” oamenilor, şi nu de viaţa lor.

Înarmat cu o trusă de toaletă şi cu un prosop, m-am dus în sala de spălat. Am găsit un lavabou liber şi am gustat cu voluptate contactul rece al apei cu tâmplele şi obrajii mei, alteraţi de nesomn. Am aflat că, în afară de personalul de întreţinere, se afla acolo şi un terorist care supraveghea. Ce? Organizarea unui eventual complot? Poate! Deşi aşa ceva era practic imposibil.

M-am întors în sală, împrospătat. Oamenii îşi reluaseră scaunele şi totul se afla din nou în poziţia din ajun. Conversaţiile fuseseră reluate şi, în general, lumea era optimistă. Fireşte, un optimism de dimineaţă. În sprijinul acestui optimism au sosit chelnerii ugandezi, cu micul dejun, compus dintr-o omletă şi o excelentă chiflă albă, plus nelipsita cafea.

Acelaşi mic dejun aveam să-l primim tot timpul „sejurului” nostru de la Entebe. Nu cred că cineva ar fi avut motive să se plângă, în afară, poate, de cei care considerau că micul dejun nu era O.K. O dimineaţă care începe cu un mic dejun apetisant contribuie la instalarea unei dispoziţii mai bune. Animaţi de această bună dispoziţie, călătorii se plimbau prin sală, discutau, fumau, beau cafelele şi îşi povesteau anecdote.

Teroriştii erau şi ei bine dispuşi. Aveau şi de ce. Neamţul se afla în mijlocul unui grup de călători cu care discuta, întărindu-şi afirmaţiile prin gesturi largi. Printre altele, povestea că provine dintr-o familie înstărită şi că el însuşi a fost patron de editură, deşi o editură de cărţi anarhiste, dar, oricum, editură cu care a câştigat bani buni. Până şi nemţoaica părea bine dispusă, păstrându-şi însă revolverul în mână.

O zi care părea a începe sub auspicii bune. Afară se desfăşura o activitate destul de intensă. Se auzeau avioane ugandeze, probabil avioane de vânătoare, care făceau exerciţii. În faţa clădirii se oprea, din când în când, câte un camion care transporta apă, alimente, tacâmuri etc. Prin sală circula zvonul că geamantanele noastre fuseseră descărcate din avionul Air France. În ce scop?

— Înseamnă că plecăm cu un alt avion, spuneau optimiştii.

— Ne cercetează bagajele, spuneau pesimiştii.

— Dar cheile sunt la noi, protestau naivii.

N-am auzit pe nimeni spunând „ne fură geamantanele”. Nimeni nu se gândea că ar fi posibil.

Dacă examinau bagajele, o făceau în speranţa de a găsi cine ştie ce amănunte preţioase cu privire la călători, documente etc. Geamantanul meu era nou şi foarte voluminos. Îl cumpărasem cu câteva zile înainte de plecare şi luasem cu mine mai multe lucruri ca de obicei, deoarece aveam intenţia să fac un voiaj de cel puţin două luni.

În privinţa mea, eram liniştit. Ştiam că teroriştii nu vor avea probleme la desfacerea geamantanului, deoarece îl uitasem descuiat. Nici nu aveau de găsit ceva important.

— Tăcere!

Toate privirile s-au concentrat în colţul din stânga. Ne-au fost citite în franceză şi engleză noile înştiinţări ale teroriştilor. De fapt, nou nu era nimic. Ni s-a citit încă o dată lista tuturor prizonierilor din Israel şi din alte ţări, prizonieri pe care teroriştii îi cereau în schimbul ostaticilor. Ni s-a comunicat că ultimatumul expiră joi, la prânz. Nici de această dată însă nu ni s-a explicat ce s-ar întâmpla dacă cererile lor nu ar fi acceptate de Israel şi de celelalte ţări.

Pe lista deţinuţilor din Israel se afla şi japonezul vinovat de masacrul fioros de la aeroportul Ben Gurion şi chiar şi arhiepiscopul Capucci. Am fost surprins de faptul că monseniorul Capucci nu fusese încă eliberat. Odată eliberat, monseniorul Capucci nu mai putea reprezenta o primejdie pentru Israel.

Eliberarea lui ar fi fost un act de bunăvoinţă care putea servi mult propagandei israeliene. În plus, ar fi fost mai bine şi mai uşor să fie eliberat prin bunăvoinţă, decât în urma unei cereri ultimative a unui grup de terorişti.

Un ultimatum care expiră joi? Ei şi? Preşedintele Idi Amin Dada ne-a asigurat tuturor securitatea. Care este jocul ce se joacă în faţa noastră? Ştiam bine că guvernul israelian nu este dispus să elibereze nici măcar un deţinut dintre cei patruzeci, necum pe toţi. Oamenii politici din Israel, fie din guvern, fie din opoziţie, nu ar fi dispuşi să elibereze nici un deţinut politic, nici un prizonier arab din Israel, oricare ar fi fost preţul unei asemenea împotriviri. În faţa teroriştilor, spun ei, nu se poate admite nici un fel de slăbiciune. De fapt, nici măcar nu îndrăznesc să-i contrazic. Piraţilor şi ucigaşilor li se cuvin pedepse şi nu daruri. Pe de altă parte, viaţa fiecărui om e atât de preţioasă în sine, încât nu se cade să te joci cu ea. Cine îşi ia răspunderea pentru vieţile curmate în asemenea împrejurări? Mă întrebam sub ce formă fusese anunţat acest ultimatum în ţările interesate şi, în general, în toată lumea, cu excepţia sălii de aşteptare de la Entebe.

Aveam în valiza din mână un mic aparat de radio, care, fireşte, nu putea prinde, acolo unde ne aflam, posturi europene. Poate că posturile de radio sud-africane s-ar fi putut prinde şi aş fi putut afla ce se spune în restul lumii despre afacerea Entebe. Fireşte însă că n-am avut curajul să scot aparatul din valiză. De altfel, nimeni nu a avut curajul să facă un asemenea gest. S-ar fi ajuns la incidente neplăcute, nu numai pentru persoana respectivă, dar şi pentru toţi ceilalţi călători. Curiozitatea mea era devorantă, dar mi-am dat seama, ulterior, că n-aş fi aflat mare lucru. În urma redifuzării cererilor teroriştilor, optimismul în sală mai scăzuse un pic, dar nu fusese încă înlocuit de un pesimism manifest.

— Vreau să mă joc afară, se tânguia un copilaş de vreo 5–6 ani, îndreptându-se spre ieşirea din sală. Copiii se obişnuiau mai greu cu restricţiile: vorbeau, cântau, alergau, se mai băteau un pic, dar fără să facă mare gălăgie. Fireşte că nu înţelegeau nimic din ceea ce se întâmpla în sală, dar, chiar atunci când zgomotul lor depăşea o anumită limită, teroriştii nu se arătau supăraţi, ba chiar unii mângâiau copiii, când treceau pe lângă ei.

— Vreau să mă joc afară!

— Nu se poate, nu e voie afară, l-a muştruluit maică-sa. Stai aici!

Neamţul s-a apropiat, a luat copilul de mână şi l-a dus afară.

După scurt timp, s-a întors şi a predat copilul mamei. Aş putea spune că, în general, copiii au fost destul de cuminţi. Mai turbulenţi erau părinţii lor, care erau îngrijoraţi. Şi aveau şi de ce!

Un lucru important lipsea din această sală de aşteptare: cărţile poştale ilustrate. Aş fi fost tentat să trimit prietenilor mei din lume câteva ilustrate cu imagini din Uganda. Ar fi fost senzaţional. De-o parte Lacul Victoria, de cealaltă parte Entebe. Ni s-a spus că prin peretele de sticlă se poate zări lacul Victoria. Cu ochii mei betegi n-am putut zări mai nimic. Oricum aş fi preferat lacul Como, dar mai ales să-l fi luat pe 931 în locul lui 139. Aş fi fost acum la Paris.

Poate că luni m-aş fi odihnit, poate că m-aş fi plimbat prin parcul de la Saint-Germain en Laye. Dar marţi? Parcă era marţi... Am stat un timp pe gânduri, apoi parcă s-ar fi aprins o lumină în labirintul gândurilor mele. Fără îndoială, aş fi fost la Sainte-Chapelle. Este refugiul meu, în Paris. Când intru la Sainte-Chapelle, parcă las în urma mea toată zgura zilelor de trudă şi supărare. Veacuri întregi se prefac într-un fum subţire care dispare fără urme. Televiziunea, zgomotul oraşelor, tehnica modernă, toate dispar şi o pace adâncă se aşterne în mine, ca un balsam care vindecă toate rănile. Aş putea să stau ore întregi la Sainte-Chapelle.

— La ce te gândeşti?

N-am tresărit, dar am fost surprins. Mi se părea o voce din altă lume. Tovarăşul meu de captivitate n-a aşteptat răspunsul, pe care nici nu m-am grăbit să i-l ofer. Întrebarea lui era, de fapt, o introducere la ceea ce urma să-mi spună.

— Ştii, doamna R. a fost chemată la anchetă.

— Ia te uită, au început cu anchetele, am spus eu. De fapt nu eram mirat, aş putea spune chiar că mă aşteptam la aşa ceva. Trăisem, ani de zile, într-o lume totalitară. Da. S-ar fi putut să fiu şi eu chemat la anchetă. Nu ştiu ce ar fi putut afla de la mine. Nu făceam politică, nu îndeplineam nici o funcţie oficială şi nu cunoşteam nici un fel de secrete. Oricum, o anchetă în stare de captivitate, nu era ceva nou pentru mine. Oricum, perspectiva unei anchete mă îngrijora, deoarece mi-aş fi putut pierde calmul aparent. M-am apropiat de un grup în care se afla şi pilotul francez. Îl întrebau ce e de făcut. Nu ştiu dacă se refereau la anchetă, sau dacă întrebarea avea un caracter mai general. Omul acesta găsea întotdeauna răspunsul cel mai potrivit. *„Tout ce que vous avez a faire c'est de garder votre dignité."* Sfatul

pilotului era potrivit şi în cazul anchetelor. Fără să mai întreb nimic, primisem răspunsul cuvenit.

Când s-a întors de la anchetă, doamna R. avea în mână lucrarea ei ştiinţifică. De dimineaţă o scosese din geamantan, o întorsese pe toate feţele şi o purta ca pe un talisman. Era lucrarea pe care ar fi trebuit să o prezinte la congresul din Franţa, unde fusese invitată. În naivitatea lor, oamenii se agaţă, uneori, de un colac de salvare fictiv. Doamna R. îşi vârâse în cap că trebuie să i se dea drumul, ca să nu piardă congresul din Franţa.

— Este o problemă de protocol internaţional, spunea ea.

Ca şi cum teroriştilor le-ar fi păsat mult de prezenţa unui israelian la un congres ştiinţific din Franţa sau, în general, de protocoalele internaţionale. Piraţi aerieni care sunt sensibili la drepturile omului? Nu rimează!

Ar fi fost senzaţional dacă în faţa noastră ar fi apărut un terorist care ne-ar fi citit o cartă a drepturilor omului. Firește, o declaraţie a drepturilor omului, aşa cum o văd ei. Am fi avut multe de învăţat. Amin Dada ar fi venit în persoană pentru a patrona această declaraţie.

Doamna R. m-a asigurat că anchetatorii au fost politicoşi şi că toate întrebările au fost mai mult formale. Nimic important! Au mai fost chemaţi şi alţi „oaspeţi” la anchetă şi mai aveau să fie chemaţi şi în zilele următoare.

Nu toţi au fost încântaţi de manierele anchetatorilor, unii s-au plâns chiar că aceştia au fost brutali. Se spunea că un tânăr ar fi fost lovit în timpul anchetei.

În sala de aşteptare călătorii îşi continuau conversaţiile, adoptând subiecte cât mai străine de actualitatea imediată. Majoritatea călătorilor erau evrei, fie din Israel, fie din alte ţări, mai ales din Franţa. Se aflau printre ei şi doi arabi din Israel. Nu erau singurii arabi. Doi iordanieni se urcaseră în avion la Atena, cu destinaţia Paris. Firește că nu aveau nici o legătură cu teroriştii. Unul dintre ei era chiar foarte simpatic şi sociabil. Am avut tot timpul impresia că se cam fereşte de terorişti şi că preferă conversaţiile cu călătorii israelieni...

Am aflat că este doctor în chimie şi că lucrează la Universitatea din Amman, capitala Iordaniei. Sunt convins că nu aproba deturnarea avionului, dar şi el, ca şi cei cu care stătea de vorbă, evita orice discuţie politică. Unii, mai puţin discreţi, au încercat să-l atragă pe un asemenea tărâm, dar iordanianul a zâmbit şi a spus că politica nu-l interesează.

Nu a fost pentru prima oară când am constatat că relaţiile amicale între un israelian şi un arab nu sunt imposibile, pe plan individual. De ce nu ar fi posibile şi pe plan colectiv?

Turismul internaţional are o calitate indiscutabilă. Când te întâlneşti cu oameni din toate ţările lumii începi să-ţi dai seama că există un numitor comun mai determinant decât deosebirile exagerate de o anumită educaţie, că bariere, care păreau inexpugnabile, se prăbuşesc şi că dialogul între călători poate dizolva multe idei preconcepute despre duşmănia dintre oameni de etnii sau religii diferite.

În urmă cu câţiva ani, în Austria, am asistat la o scenă amuzantă şi nu mai puţin interesantă. Două perechi, una germană şi cealaltă israeliană, s-au întâlnit cu ocazia unei excursii. S-au împrietenit, au mâncat împreună, au băut împreună, s-au plimbat împreună şi la sfârşit, înainte de plecare, s-au îmbrăţişat, iar perechea germană a invitat perechea israeliană să o viziteze în Germania.

Unii israelieni s-au îngrozit când le-am povestit această scenă. Sunt convins că şi dincolo, în Germania, s-au produs consternări similare.

Mi s-a povestit şi despre stabilirea unor relaţii de prietenie între israelieni şi arabi, în timp ce se aflau în excursie. M-am gândit la toate astea, asistând la convorbirile amicale dintre iordanieni şi israelieni.

Este drept că, la Entebe, nu ne aflam în excursie. Mi-am întors privirea spre arabii care ne supravegheau. N-aveam nimic de împărţit cu ei, nici măcar teritoriile ocupate, a căror soartă nu depinde nici de mine, nici de supraveghetorii mei de la Entebe. Poate dacă ne-am fi întâlnit la Paris am fi băut o bere împreună şi am fi discutat despre noua expoziţie de la Orangerie, dar, la Entebe, arabii purtau armura impenetrabilă a ideologiei şi a propagandei cu care fuseseră hrăniţi. Era imposibil să le propun o plimbare în junglă sau să-i invit la o serbare câmpenească! Nu încercam să le găsesc scuze şi nici nu aveam cum. Sute de familii aşteptau, cu sufletul la gură, să afle ştiri despre ostatici. Poate că unii, aflând despre deturnarea avionului au avut atacuri de inimă. Poate că unii au şi murit.

Cum poţi asculta fără să te revolţi, justificările debitate de teroristul şef, neamţul, când afirmă cu tărie că ei fac toate acestea din disperare? Dar disperarea ar duce la sinucidere, nu la uciderea deliberată a acestora.

Într-un colţ al sălii, doi terorişti se aflau într-o discuţie. Unul

dintre ei zâmbea. Era un zâmbet crispat, care părea extrem de bizar, încadrat de privirea lui rătăcită. Demenţă? Poate fi asta o scuză? Nu. Nici un om care comite o crimă deliberată nu e normal. Dar asta nu-l scuteşte de pedeapsă.

Masa de prânz. Rumoarea a urcat brusc. S-ar fi spus că lumea este înfometată. Am primit tacâmurile cu obişnuita plecăciune, însoţită de *please, Sir.* Unii n-au mai avut răbdare şi s-au repezit spre masa pe care se aflau bucatele. Flămânzii au fost respinşi şi lumea a fost asigurată prin difuzor:

— Există mâncare, din plin, pentru toţi.

În cele din urmă, mi-am primit şi eu porţia de carne grasă şi tare, din care lăsam, de obicei, mai mult de jumătate.

După-amiază, conversaţiile au fost reluate. Chimistul iordanian se întreţinea cu doamna R., de asemenea chimistă. Doamna R. avea în mână acelaşi text pe care ar fi trebuit să-l prezinte în Franţa. Iordanianul începuse să citească manuscrisul, cu voce tare. Din când în când, se oprea un pic, pentru a se gândi sau pentru a cere lămuriri suplimentare. Făcea impresia unui om serios, bine pregătit şi civilizat. Nu au lipsit nici complimentele de rigoare pentru doamna R.

Câţiva terorişti se amestecaseră printre călători şi luau parte la şuete. Veselă puşcărie – s-ar fi putut spune.

Dacă un străin ar fi pătruns în sală şi n-ar fi observat teroristul cu arma şi nemţoaica cu pistolul în mână, ar fi putut să creadă că se află într-o sală de aşteptare în care călătorii s-au împrietenit în orele petrecute împreună şi nu mai sunt îngrijoraţi de întârzierea avionului.

— Atenţiune!

Privirile s-au îndreptat spre colţul teroriştilor. Francezul, care devenise purtătorul de cuvânt al „întreprinderii”, se afla în faţa microfonului:

— Ne-am gândit că lumea s-ar putea plictisi şi am vrea să facem ceva, ca să vă oferim un divertisment. Credem că ar fi nimerit dacă aţi organiza scenete, disertaţii, sau alte producţii. În această ordine de idei, cel mai bine ar fi ca iniţiativa să vină din partea dumneavoastră. Aşteptăm ca iniţiativa să se materializeze prin propuneri concrete şi vom fi bucuroşi să se ofere voluntari.

Anunţul a fost însoţit de câteva aplauze. Salon, servicii, mâncare, cafele şi, acum, spectacole! Gazde atât de grijulii cu oaspeţii lor, mai rar... Voiau să şteargă impresia oribilă produsă

de deturnare? În ce scop?

Am avut, din nou, impresia că în toată această afacere există o implicaţie propagandistică. Ideea era, desigur, nostimă, dar avea în ea ceva grotesc. Nu ştiam cine ar putea să aibă chef de spectacol, când exista un ultimatum care urma să expire peste două zile. Mi-am amintit de o scenă petrecută în spital, cu mulţi ani în urmă. Era după o operaţie de apendicită. Mă aflam într-un salon cu cincisprezece paturi, toate ocupate. Unii pacienţi suportaseră operaţii grele şi nu se ştia care va fi soarta lor. Un funcţionar al spitalului ne-a invitat să coborâm în curte spre a asculta o conferinţă despre bunăstarea omului în societatea nouă, adică în societatea comunistă. Expunerea era urmată de muzică şi dansuri. Surorile au deschis larg ferestrele, pentru cei care nu puteau coborî din pat. Unii erau aproape cu un picior în groapă. În ambele cazuri, şi la spitalul din Bucureşti şi la Entebe, exista o notă similară de grotesc, de umor macabru.

În sală au început consultările şi, după un timp foarte scurt, s-au şi oferit doi voluntari. Unul dintre ei era inginerul de bord de pe Air France care s-a oferit să vorbească despre aviaţia modernă. Subiect pasionant pentru captivii de la Entebe. Un alt călător s-a oferit să vorbească despre Uganda. Teroriştii au fost încântaţi. „Excelenţă idee, suntem de acord”, au spus ei, „dar cu o singură condiţie, nimic politic.”

Voluntarii au început să-şi pregătească subiectele, iar lumea să brodeze comentarii în legătură cu noua iniţiativă a teroriştilor. Un călător care se afla lângă mine m-a bătut uşor pe umăr şi m-a întrebat:

— Ce se întâmplă acolo?

— Unde?

— Acolo, în stânga.

Mi-am îndreptat privirea spre locul indicat. Acolo se aflase o uşă pe partea opusă cabinelor de toaletă, uşă care nu ştiam unde duce. Am spus se aflase, deoarece, acum, uşa nu mai exista: fusese scoasă din tocul ei şi îndepărtată. În locul lăsat liber, doi terorişti se îndeletniceau cu o treabă ciudată: exact în locul ocupat mai înainte de uşă băteau o stinghie groasă de lemn. Zgomotul ciocanului devenea din ce în ce mai insistent. Deşi era acoperită, în parte, de vacarmul sălii, fiecare lovitură trezea în mine un ecou lugubru, o spaimă nedefinită. Nu ştiam ce este dincolo de fosta uşă, după cum nu ştiam de ce acel spaţiu misterios trezea în mine cuvântul *cavou.*

— Ce se lucrează acolo? a insistat călătorul care se afla lângă

mine.

— Nu ştiu, am răspuns eu, şi mi-am aprins, iritat, o ţigară.

Ce se lucrează acolo? De astă dată mi-am pus eu însumi întrebarea. Nu puteam să cred că namila din Hebron este ocupată cu simple exerciţii de tâmplărie. Operaţia trebuia să aibă o semnificaţie, dar poate că starea mea de oboseală îmi pervertea gândurile. Poate că era o treabă care-i privea direct pe teroriştii, o chestiune internă. Poate, deşi nu prea îmi venea să cred.

Între timp, inginerul francez îşi începuse disertaţia în colţul în care se strânseseră membrii echipajului de pe avionul Air France. Câţiva călători s-au apropiat de ei pentru a asculta. La fel am făcut şi eu. Nu ştiu dacă subiectul m-ar fi interesat, în condiţii normale. Avioanele moderne? Nu era o problemă care să mă pasioneze, mai ales în condiţiile de la Entebe. Se simţea ataşamentul conferenţiarului faţă de subiect şi eram convins că, în condiţii normale, ar fi putut captiva numeroşi oameni cu oarecare interes pentru temă. Dar, în condiţiile speciale de la *hanul lui Amin,* ascultătorii nu păreau prea stabili. Cu excepţia echipajului, ei ascultau câteva cuvinte, apoi plecau, se mai plimbau prin sală, se duceau să asculte câte ceva de la al doilea conferenţiar etc.

Mărturisesc că am procedat la fel. Puterea motorului, viteza maximă, viteza de zbor, forţa de sustentaţie, toate mi se păreau cuvinte goale, lipsite de orice semnificaţie în contextul acela. Cu toată simpatia mea pentru inginerul francez, m-am decis să-l caut pe celălalt voluntar, care vorbea despre Uganda, dar abia ajunsesem la locul conferinţei, când ni s-a comunicat, prin difuzor, că suntem invitaţi să luăm loc. Toţi teroriştii se strânseseră în jurul matahalei de la Hebron şi al unui terorist mai mititel şi mai firav, care, împreună, stăteau în cadrul uşii desfiinţate. Fiecare avea câte un pistol în mână. Atmosfera de spectacol şi de divertisment se risipise. În tăcerea care se lăsase în sală plutea parcă o ceaţă grea, prevestitoare de rele. Sclipirile stranii care apăruseră în ochii teroriştilor contribuiau şi ele la noua stare de spirit.

— Vom citi o listă. Persoanele strigate îşi vor lua tot ce au cu dânsele şi vor trece în camera cealaltă.

Aşadar urma să fim separaţi. În ce scop şi pe baza căror criterii? Nu-mi puteam da seama, dar eram convins că, trecând dincolo, nu ne aşteaptă nimic bun.

— Daniel Galish!

Primul pe listă s-a ridicat livid, a luat cu el valiza, s-a îndreptat spre spaţiul gol şi, odată ajuns acolo, a trecut pe sub stinghia de lemn, flancat de cei doi cerberi cu pistoalele în mână.

Ce se lucrează acolo? Acum primeam un răspuns fără echivoc la această întrebare. Unul dintre noi se afla deja „dincolo”. Ce înseamnă acest „dincolo” nu ştiam. Mi-am amintit de cuvintele nemţoaicei: „O să vadă ei ce-i aşteaptă.”

— Nehman Levi!

Al doilea strigat a trecut şi el dincolo. Dincolo, acest dincolo, căpăta pentru mine o stranie şi lugubră rezonanţă.

— Sahoi Elina!

Persoana strigată era o femeie tânără. Ea şi-a luat valiza şi, fără să se uite în dreapta şi în stânga, a pornit spre „dincolo”, a trecut pe sub bariera de lemn şi a dispărut în necunoscut.

Împietriţi, toţi ascultau cu sufletul la gură. Unii răsuflau uşuraţi auzind că numele strigat nu este al lor. Dar, pentru cât timp? întrebarea mi-o puneam şi eu. Voi fi strigat? Sunt pe listă, sau nu...

— Vecel Havig.

Nici un răspuns. Nici o mişcare.

— Vecel Havig, a citit din nou teroristul, apăsând pe fiecare silabă.

Neavând încotro, cel strigat s-a ridicat şi, cu paşi şovăitori, s-a îndreptat spre stinghia de lemn.

— Toţi cei strigaţi sunt israelieni, mi-a şoptit un călător.

Foarte curând, această descoperire s-a răspândit în toată sala. Nu mai încăpea nici o îndoială: cetăţenii israelieni erau separaţi de ceilalţi. Conştiinţa clară a acestui adevăr a creat unul dintre momentele cele mai dramatice ale acestei aventuri.

Ce se petrece dincolo? Cetăţenilor israelieni sau rezidenţi în Israel li se pregătea o altă soartă?

O spaimă neputincioasă ne-a cuprins pe toţi şi chiar ceilalţi, de alte cetăţenii, erau străbătuţi de un fior rece, deşi începuseră să înţeleagă, desigur, că lista nu-i priveşte pe ei.

— Klein Miriam.

A urmat un alt nume, apoi Klein Miriam s-a ridicat şi a izbucnit într-un hohot de plâns, constatând că soţul şi fata nu fuseseră strigaţi, deşi erau acolo, împreună. Nici o grijă! Soţul şi fata au fost strigaţi cu o mică întârziere, doar.

— Bar an Amir.

Un strigăt de femeie a zguduit sala. Era un ţipăt prelung şi sfâşietor. Mai multe femei s-au aşternut pe plâns. Unele

plângeau pe înfundate, altele în hohote. Unele nu mai conteneau să ţipe, altele au leşinat. Nervii oamenilor începuseră să cedeze. Nu se mai gândea nimeni la asigurările primite din partea preşedintelui Idi Amin.

Teroriştii s-au simţit datori să intervină.

— Ce înseamnă panica asta? Fiţi liniştiţi! Nu există nici un motiv de panică. Nu ne pregătim pentru un masacru. Este vorba numai de o mai bună împărţire a spaţiului, nu facem separare absolută. Cei care sunt transferaţi în noua încăpere vor avea acces la toaletă prin aceeaşi cameră în care au stat şi până acum, adică prin aceeaşi cameră în care rămân şi ceilalţi.

Aceste asigurări n-au avut darul să liniştească lumea. Rostirea cuvântului masacru, chiar în sensul în care fusese rostit, a avut darul de a produce o spaimă generală.

Citirea listei a continuat într-o atmosferă de panică. Cel care citise s-a oprit, a pus lista pe masă şi a aruncat o privire circulară prin sală.

Numele meu nu fusese citit. Nu ştiam dacă urmează să respir uşurat sau nu. A fost numai un moment de confuzie. Teroristul a reluat lista din care a mai citit un singur nume: pe al meu.

Mi-am luat valiza şi am mers pe urmele celorlalţi. Am trecut pe sub stinghia de lemn şi am constatat că mă aflu într-o cameră, care avea şi ea aerul unei săli de aşteptare. S-ar putea spune o sală de aşteptare de rangul doi, faţă de aceea în care fusesem. Am văzut, în faţa mea, două rânduri de bănci, din lemn scorojit, cu o tapiserie din plastic, ruptă în mai multe locuri. În partea dreaptă se afla un perete de sticlă, prelungire a celui din camera precedentă, iar între peretele de sticlă şi băncile de lemn, un mare spaţiu liber. Nici un alt mobilier, doar două mese mici de lemn, lipite de perete.

Din nou, mi-a venit în minte cuvântul *cavou.* Spaţiul acela în care intrasem avea în el ceva dezolant, ca decorul unei piese de Beckett. Cei care intraseră înaintea mea şedeau pe băncile jigărite.

M-am aşezat şi eu pe o bancă, fără să aleg. Toată lumea tăcea, nu se auzea nici măcar o şoaptă. Oamenii care se aflau acolo nu mai aveau nimic de exprimat prin cuvinte. Le era suficient să se privească reciproc şi le pierea orice chef de vorbă.

În faţa noastră, în dreptul stinghiei, se afla un terorist pirpiriu, cu pistolul în mână. Ne privea cu o indiferenţă prefăcută, sau, de ce nu, chiar naturală.

S-a apropiat de mine doamna R.

— Aici nu e bine, mi-a spus ea. Să ne aşezăm pe o altă bancă.

Am ascultat-o, fără să înţeleg de ce era mai bine pe o altă bancă. Oricare ar fi fost banca, ne aflam în aceeaşi capcană. Trecerea de la disertaţiile cu caracter distractiv la citirea listei şi apoi la transferarea noastră într-o cameră cu aspect de cavou a fost prea bruscă, prea brutală.

Acum, diversiunea reprezentaţiilor nu mi s-a mai părut a fi avut un iz propagandistic. Când au organizat distracţiile, teroriştii ştiau de separare. Prelegerile au fost făcute ca o diversiune, pentru a masca lucrările pentru pregătirea *cavoului.*

Aveam impresia că ei primeau ordine de la un for superior, din afara aeroportului de la Entebe.

Oare Idi Amin era la curent cu tot ce se întâmpla? Sau el însuşi fusese iniţiatorul acestei farse sinistre? Eram înclinat să cred că nu el fusese iniţiatorul, dar că era la curent cu toate cele întâmplate. Oricum, era clar că asigurările lui Idi Amin nu făceau două parale. Pentru noi, cei transferaţi în *cavou,* primejdia era iminentă.

Ni se spusese că despărţirea fusese numai o măsură de bună organizare a spaţiului şi că accesul nostru la toaletă este liber, printre ceilalţi călători rămaşi în salon. Nu exista nici o deosebire, ni s-a spus. Minciună! Pentru a merge la toaletă, trebuia să ceri, mai întâi, permisiunea pirpiriului, care putea să spună *da* sau *nu.* Spunea *da,* îţi făcea un semn, cu pistolul, să treci pe sub stinghia de lemn. Persoana care se ducea la toaletă nu avea voie să se abată din drumul ei, nici la stânga, nici la dreapta, teroristul urmărind-o până la toaletă, cu ţeava armei. În felul acesta, cele două grupuri erau, de fapt, separate. Posibilitatea de a comunica era nulă.

Se lăsase noaptea şi în sală se făcuse frig. Tăcerea persista. Când şi când, câteva cuvinte străbăteau deşertul de tăcere şi se pierdeau în el.

O femeie a început să geamă. Gemetele au devenit din ce în ce mai prelungi şi mai insistente, stârnind intervenţia altora şi rupând astfel tăcerea. La un moment dat, femeia, o bătrânică, s-a ridicat şi s-a îndreptat spre uşă, acolo unde veghea teroristul cu pistolul în mână. A fost împiedicată să înainteze şi câţiva ostatici au tras-o înapoi cu forţa.

Aflând despre incident, pilotul-şef francez a venit în „separeul” nostru şi s-a ocupat de bătrână. A cerut să i se aducă o saltea şi a încercat să o culce. În zadar! Femeia se ridica mereu şi se îndrepta spre ieşire.

Am admirat răbdarea şi omenia pilotului. A încercat s-o îmbuneze cu mângâieri şi vorbe bune. Avea în glasul său căldura şi sinceritatea care îţi câştigă imediat încrederea. Mai mult de o oră, a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a o linişti, dar, în cele din urmă, a fost nevoit să capituleze. Femeia îşi pierduse minţile, nu mai ştia nici cine este şi nici cum o cheamă. Voia, cu orice preţ, să plece acasă. A fost dusă înapoi, la clasa întâi şi a fost chemat un medic care i-a făcut o injecţie calmantă.

Cazul acesta a încărcat şi mai mult tensiunea din cavou, dar a dezlegat un pic limbile. Oamenii au început să vorbească între ei. Nu spuneau mai nimic, dar se simţea că vor umple tăcerea care îi apăsa şi care sublinia, tot mai mult, ameninţarea.

Între timp a apărut spătosul din Hebron, cu încă o figură din galeria sperietorilor. S-au îndreptat spre peretele de sticlă ce dădea spre aeroport. Au început, amândoi, să trebăluiască acolo. Nu ştiam ce fac. Poate instalează acolo nişte mitraliere, mi-a trecut la un moment dat prin cap. Totul ni se părea sinistru şi ameninţător.

Un tânăr ostatic a schiţat o mişcare care sugera, poate, apropierea de peretele de sticlă. Se afla la mijlocul drumului dintre perete şi bănci. Spătosul din Hebron s-a îndreptat repede spre el şi l-a lovit cu putere.

Schimbarea de regim era evidentă. Lovitura a fost însoţită de imprecaţii violente, în limba arabă. Tânărul a tăcut. Teroristul nu cunoştea nici o altă limbă, în afară de cea arabă, probabil că de aceea folosise pumnul.

Tăcerea s-a aşternut din nou în *cavou.* Neputinţa de a reacţiona ne-a paralizat. Ne întrebam cât de departe va merge această schimbare de regim.

Sosirea mesei de seară a mai ameliorat un pic starea de alarmă. Cina era, fireşte, neschimbată. Am mâncat puţin şi am simţit că nu mai merge. Spre marea mea surprindere, unii au înapoiat farfuria goală. Personalul de serviciu ugandez n-a mai apărut. Se terminase cu *please Sir, thank-you, Sir.* Nu mai era ca la clasa întâi. La clasa a doua se instalase sistemul de *self-service.* Porţiile se puneau pe stinghia de lemn şi ostaticii le luau de acolo. Cafele şi ceaiuri n-au mai venit. Ni s-a spus că s-au terminat. Totuşi, membrii echipajului Air France au adus câteva cafele.

În cameră se făcea din ce în ce mai frig. S-au adus şi ceva pături, dar n-am apucat nici una. Spre marea mea surprindere, s-au împărţit şi pachete de ţigări: câte două de fiecare ostatic.

Probabil că proveneau din magazinul de pe Air France şi, datorită insistenţei echipajului, ne erau distribuite.

— Hei, hei! Tot optimist? Unul dintre ostatici îl iscodea pe celălalt, probabil simţind nevoia să audă câteva cuvinte de speranţă.

Cel întrebat n-a răspuns imediat.

— Aaa! Ţi s-a dus optimismul?

— Nu! Nu e adevărat. Mă gândeam însă la câte vom mai avea de îndurat, dar de aici vom ieşi. Şi vom ieşi teferi. Poţi să fii sigur!

Credea ce spunea? Nu ştiu. În orice caz, interlocutorul lui părea mulţumit de răspuns.

Am procedat la fel cu o doamnă care părea prăbuşită. Am mângâiat-o şi i-am spus că totul se va termina cu *happy-end.* Un *happy-end* în care nici eu nu credeam. Nu ştiu dacă ea a crezut, dar intervenţia mea a liniştit-o vizibil. O minciună bine servită poate fi cel mai bun calmant, în asemenea împrejurări. Bineînţeles însă că eu însumi nu puteam avea încredere în propriile mele minciuni. Aveam nevoie de alt mincinos, generos. Dar nimeni nu părea dispus să mă ajute. Intrasem din nou într-un gol de gândire.

Un singur lucru îmi oferea o oarecare consolare: băncile din sală. În sfârşit, îmi voi putea lungi trupul şi-mi voi putea odihni oasele obosite şi, odată aflat în poziţie orizontală, voi putea adormi. Somnul devenise pentru mine mai important decât orice altceva.

Toată lumea se pregătea de culcare şi, în acest scop, fiecare îşi alegea o bancă. Rândul opus uşii, care dădea spre aeroport, era deja ocupat. N-am avut încotro şi am rămas pe banca mea, în partea proastă a camerei. Pe banca paralelă, din imediata mea apropiere, se instalase un grăsan care se şi pregătea de culcare. Din valiză îşi scosese o ţoală din care improvizase o pernă şi-şi căuta, pe bancă, o poziţie cât mai comodă.

Mi-am aprins o ţigară. Armele îndreptate spre noi nu mă îmbiau la culcare. Pirpiriul de lângă uşă şi-a aprins şi el o ţigară. Trăgea adânc în piept şi se uita la mine cu privirea lui aparent apatică.

Nici n-am ştiut când şi cum, mii şi mii de musculiţe au invadat *cavoul.* La început am crezut că erau ţânţari. De fapt, erau musculiţe foarte mici care făceau un zgomot îngrozitor când se năpusteau, în picaj, asupra „obiectivului”. Legiunile de musculiţe atacau în valuri şi nu era nici un mijloc de apărare.

Toată lumea se culcase şi sosise momentul să procedez la fel. De trei zile şi două nopţi nu izbutisem să aţipesc nici măcar pentru câteva secunde. Drept pernă, am folosit geanta de mână, geanta pentru care mă întorsesem din drumul spre aeroport.

M-am întins pe bancă şi am constatat că ea nu se afla în echilibru stabil. La fiecare mişcare se mişca şi banca. Se făcuse foarte frig şi musculiţele îşi continuau atacul. Nu m-am gândit niciodată că la ecuator poate să fie atât de frig, dar de fapt, nici nu-mi trecuse vreodată prin cap că voi ajunge la ecuator. Mă gândeam că sunt prea obosit ca să nu adorm, în ciuda frigului şi a musculiţelor. Totuşi, somnul nu venea. De necrezut! Ca să adormi, nu este suficient să te aşezi la orizontală, să vrei să dormi, să fii obosit şi să închizi ochii, în aşteptarea somnului binecuvântat. Oare cât timp poate să o ducă un om fără să doarmă? Mi-am amintit de experienţele făcute de americani, în acest sens. Recordul a fost bătut de un student care n-a dormit şapte zile şi şapte nopţi. Făcuse eforturi foarte mari în acest scop. Eu nu aveam nevoie de nici un efort, în ciuda nevoii mistuitoare de somn. Mă gândeam la reţetele clasice pe care unii spun că le folosesc cu succes. Încearcă, pretind ei, să spui, de pildă, *Cehoslovacia,* pe dos. Am încercat, am reuşit, dar fără nici un succes în ceea ce priveşte somnul. Mi-am reamintit de o stradă din Viena: *Siebenbrunenfeldgasse.* În scurt timp, am reuşit să o spun şi pe asta, de la coadă la cap. Dar tot n-am adormit! Nu era nimic de făcut cu metodele astea perimate, iar musculiţele, care deveneau din ce în ce mai agresive, mă înnebuneau. Ce-ţi pasă de musculiţe, am încercat să-mi spun eu, când mâine s-ar putea să fii împuşcat, înjunghiat sau gazat? Orice, dar fără musculiţe... Nu vreau să plec în eternitate cu musculiţele după mine.

Mi-am scos haina, mi-am transformat-o în pătură şi am tras-o peste cap, vârând şi mâinile dedesubt. Suprafeţele vulnerabile au fost, astfel, ferite de inamici. Era momentul cel mai potrivit pentru a încerca să adorm, dar pârdalnicul de somn se lăsa aşteptat. Să-mi cânt singur un cântecel de leagăn? Dar, nu ştiam nici unul! Am încercat să-mi amintesc cum suna cântecul de leagăn al Mariei de Max Reger.

Imposibil! Somnul nu se lipea de mine, iar banca de lemn îmi frângea oasele. Nu ştiam cum e mai bine. Înainte de a fi trimis pe lumea cealaltă să te chinui o noapte fără somn, sau să purcezi direct spre infinit... Aş fi avut chef să stau de vorbă cu cineva, dar n-aveam cu cine... Toţi dormeau sau se prefăceau că dorm.

M-am hotărât să stau de vorbă cu strămoşii. Trecutul mi se părea mai puţin întunecat decât viitorul. Am încercat să alunec pe povârnişul abrupt al timpului, dar toţi dormeau. În somnul de veci nu există insomnii... Şi tot înfundându-mă pe căile întortocheate ale spaţiului, am ajuns până la epoca de piatră.

Toţi dormeau. Dormeau fără gânduri, fără spaime, fără să simtă greutatea veacurilor care îi apăsa. Tulburat de atâta tăcere, m-am întors, prin timpuri, spre noaptea ugandeză.

Toţi ugandezii dormeau. Dormeau şi fiarele, în junglă. Dormeau şi plantele, dormea toată firea.

Vecinul meu, de pe banca alăturată, dormea şi el şi sforăia ca un motor nu prea bine uns, în timp ce mii de musculiţe îl atacau fără să trezească în el nici o reacţie.

Trebuia să fac ceva, să abordez un subiect, oricare ar fi fost el. Uganda, de pildă. Ce am învăţat la şcoală despre Uganda? Am învăţat ce?

— Hilf!

— Da, domnule profesor.

— Ce ştii despre Uganda?

— Este o ţară din Africa.

— Din Africa, bineînţeles că din Africa. Asta ştie oricine. Nu e suficient. E mare Uganda?

— Uganda?

— Uganda, zevzecule, că doar nu de Patagonia te-am întrebat!

— E mare, domnule profesor. Foarte mare...

— I-auzi?! E mare! Dar cât e de mare?

— E mare, domnule profesor. Cam cât România.

— Hm! Ai cam nimerit-o.

— N-am nimerit-o, domnule profesor. Am învăţat.

— Lasă, lasă, că ştiu eu. Spune, mai departe, ce formă de guvernământ are Uganda?

— Republică, domnule profesor.

— Cam aşa e; republică, dar cine e preşedinte?

— Excelenţa Sa, feldmareşalul Idi Amin Dada.

— Bravo, băiatule, mă uimeşti, şi cu ce se ocupă ugandezii?

— Cu import de ostatici, domnule profesor.

— Cu ce?

— Cu import de ostatici, am zis.

— Ia ascultă, băiatule, cum îndrăzneşti să fii obraznic cu dascălul tău?

— Îndrăznesc, domnule profesor, că mâine mă împuşcă.

— Te împuşcă? Ha, ha, ha!

— Foarte frumos, domnule profesor. Mâine mă împuşcă şi dumneavoastră vă arde de râs...

— Păi cum să nu râd, mă? Eu cred că te-au şi împuşcat. Tu nu vezi că şi eu sunt mort? Au trecut douăzeci de ani de când am murit.

Dialogul halucinant cu care încercam să-mi omor timpul luase o întorsătură cam sinistră. Ventilatoarele fuseseră oprite. Era şi cazul, pe un asemenea frig. Sforăiturile vecinului meu ajunseseră la un nivel foarte ridicat. Era pentru prima oară când sforăitul cuiva nu mă supăra. Îmi aducea mărturia unei prezenţe umane. Ceilalţi însă nu erau de aceeaşi părere. Unii şi-au propus să-l trezească şi, după puternice scuturături, au izbutit. Tăcerea a revenit în *cavou.* N-am vrut să-mi consult ceasul. Ştiam eu că mai e mult până la ziuă. M-am decis să-mi spun poezii. *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii...*

— Aaa!

Un ţipăt de femeie a izbucnit de undeva. Nu-mi dădeam seama de unde. Urla strident şi prelung de parcă ar fi fost înjunghiată.

M-au trecut fiori reci. M-am înălţat în coate şi am privit în jurul meu. Cred că toţi auziseră, dar nimeni nu se mişca. Pirpiriul plecase, iar cel care îl înlocuia rămăsese impasibil.

— Aaa!

Ţipetele s-au repetat, devenind tot mai stridente şi mai răsunătoare. Era decorul sonor potrivit pentru a completa tabloul sumbru al *cavoului.*

Ţipetele au mai continuat un timp, apoi au încetat. Aveam să aflu dimineaţa următoare că izvorul urletelor fusese femeia care înnebunise la transferarea ei în *cavou.*

Vreme îndelungată, după încetarea urletelor, nu m-am putut gândi la nimic, apoi, fiind în continuare ocolit de somn, mi-am reluat vagabondajul în lumea fabulaţiilor. Imagini absolut întâmplătoare se perindau pe ecranul unui caleidoscop sofisticat.

Ce-ar fi dacă fiarele din junglă ar veni să ne salveze? În calitatea lui de suveran absolut, leul şi-ar fi putut convoca supuşii pentru a le spune că a sosit momentul să spele ruşinea cu care oamenii au pângărit pământul. Prin măreţia discursului său, leul devenise parcă şi mai frumos, iar, după eliberare, vocea leului răsuna solemn în cuvântarea adresată nouă: „Spuneţi oamenilor că ar putea învăţa ceva de la noi, să afle că niciodată un leu nu omoară alt leu. Dacă aţi aplica această lege a junglei, între voi, aţi fi probabil mai fericiţi. Şi acum plecaţi, plecaţi repede, înainte

de a-mi veni poftă să vă mănânc.”

Sforăitul, reluat, al vecinului meu, ajunsese la nivelul unui turboreactor. Întreg *cavoul* duduia ca un cazan sub presiune. Câţiva ostatici au încercat, din nou, să-l trezească, dar n-au reuşit. Lumea a început să facă haz. A venit şi un terorist, care râdea şi el foarte amuzat. Atât ostaticii, cât şi teroristul, au folosit mijloacele cele mai drastice: zgâlţâituri violente, pumni în spate, dar nimic... Vecinul meu continua să sforăie, fără să se sinchisească de toate asalturile şi, în cele din urmă, agresorii s-au declarat învinşi. S-a produs o oarecare destindere în *cavou.* Probabil că zgomotul pătrundea şi la clasa întâi. Acolo aveau însă mai puţină nevoie de destindere.

Ştiam că somnul nu va mai veni. Am închis ochii şi am căutat un nou subiect. Mintea mea intrase însă într-un vid total. Nu mai eram în stare să mă gândesc la nimic, stăteam nemişcat şi simţeam cum timpul se scurge, încet, încet, ca nişte picături de apă dintr-un robinet stricat, ca sângele care picură la intervale rare dintr-o rană. Nici nu mai ştiam dacă doream ca timpul să treacă sau să stea pe loc. Încetul cu încetul, n-am mai simţit nimic altceva decât o disperare oarbă, care mă strângea ca într-un cerc de fier. Din când în când deschideam ochii, pentru a vedea dacă nu cumva s-a făcut ziuă.

Ziua a patra

Trecuseră trei zile şi trei nopţi de când nu dormisem. Mă întrebam cât voi mai rezista. Poate că, în cele din urmă, mă voi cufunda într-un somn de două sute de ani, ca eroul lui Wells. Am aruncat o privire rapidă în jurul meu: unii mai stăteau culcaţi, alţii se ridicaseră şi îşi făceau o sumară toaletă de dimineaţă. O fată se pieptăna cu multă grijă şi privea în preajmă, pe furiş, să vadă dacă nu cumva este observată. Cochetăria nu se dezminţea nici în *cavoul* de la Entebe. Chiar fără voia mea, am observat că fata nu era lipsită de graţie.

Sforăitorul nu se mai afla pe banca de lângă mine. Pirpiriul cu mustăcioară apăruse iar în dreptul fostei uşi şi fuma, privind apatic. Lumina zilei parcă îndulcea un pic aspectul funebru al *cavoului.*

M-am aşezat pe bancă. Situaţia mi se părea intolerabilă. Nu aveam nici o ţintă, nici un plan, nici o perspectivă. Ce trebuia să fac? Să rămân pe bancă, să mă ridic? Şi ce să fac în poziţie verticală? Totuşi, trebuia să fac ceva. Ca să mă mişc, să-mi dovedesc mie însumi că exist, că sunt capabil de o activitate, oricare ar fi ea. Cel mai bun lucru era să mă spăl. Am obţinut permisiunea de la pirpiriu şi, strecurându-mă pe sub stinghia ştiută, am pătruns în salonul de clasa întâi, care mi s-a părut de-a dreptul elegant. Părea că acolo pulsa o altă viaţă. Oamenii erau mai zâmbitori, mai proaspeţi, mai siguri pe ei. De fapt, nu ştiu dacă era chiar aşa. Poate mi se părea doar.

Am trecut repede prin spaţiul interzis. La toaletă, amestecul celor două clase nu putea fi împiedicat. Spre surprinderea mea, spălătorul era aproape gol; jumătate din robinete erau libere. Apa, relativ rece, m-a înviorat un pic şi am dat să mă întorc. Am fost oprit de doi oameni de la clasa întâi, care voiau să ştie ce se petrece *dincolo...* Mare lucru nu le-am putut spune. Am parcurs din nou salonul favoriţilor şi am reintrat în *cavou.*

Toată lumea era strânsă în grupuri, mai mari sau mai mici, şi se puteau auzi discuţii de tot felul.

M-am apropiat şi eu de un grup. Se discuta despre frigul din timpul nopţii. Lumea vorbea fără chef, fără convingere. M-am aşezat din nou pe bancă şi mi-am aprins o ţigară. Un bătrânel se agita, vorbind cu cine-i ieşea în cale. S-a oprit şi în dreptul meu.

— De când m-am urcat în avion n-am mai avut un scaun.

Dumneata pricepi? E grav! E chiar foarte îngrijorător.

I-am spus că îngrijorarea lui e îndreptăţită şi l-am sfătuit să aducă faptul la cunoştinţa medicului.

— Bineînţeles, bineînţeles.

Cu aceste cuvinte omul s-a îndepărtat gesticulând, şi s-a oprit în dreptul unui grup, pentru a-şi repeta plângerea. Mi-am reamintit că, de fapt, şi eu mă aflam în aceeaşi situaţie, dar nu socoteam că este cazul să-i acord importanţă.

Micul dejun a sosit pe neaşteptate. Chiar uitasem de micile îndatoriri pe care le aveam pentru întreţinerea mecanismului nostru fiziologic.

Era obişnuita omletă, care ni se părea delicioasă. Cineva şi-a pus problema dacă nu cumva ouăle ugandeze sunt dăunătoare.

I sfârşit, s-a încins o discuţie despre găinile ouătoare ugandeze.

S-a ajuns la concluzia că găinile din toată lumea sunt la fel, şi găinile din Uganda nu fac opinie separată faţă de celelalte găini – din Franţa sau din Noua Zeelandă, de pildă.

În colţul opus, un tânăr era angajat într-o discuţie aprinsă. Era tânărul evreu din Belgia care făcea propagandă pentru rugăciuni şi mâncare rituală. Ştiam că e cetăţean belgian şi mă întrebam ce caută în *cavou.* Am aflat că, deşi era într-adevăr cetăţean belgian, fusese transferat în *cavou,* împreună cu cetăţenii israelieni, deoarece nemţoaica s-ar fi exprimat că individul este periculos şi că trebuia izolat.

Tânărul cu pricina nu părea însă a fi prea stingherit de transferarea lui nereglementară. Era foarte volubil, chiar vesel.

Mă aflam într-o stare de foarte proastă dispoziţie şi nu aveam chef să particip la discuţiile ce se purtau în jurul meu. Câţiva dintre tovarăşii de *cavou,* observând izolarea mea, s-au apropiat şi mi-au vorbit. Mi s-au adresat în franceză. De fapt, bine au făcut. M-au scos un pic din letargia în care căzusem. Discuţia m-a înviorat, pentru moment.

Unul dintre partenerii mei de conversaţie m-a sfătuit să mă bărbieresc, asigurându-mă că mă voi simţi mai bine. Abia atunci mi-am amintit că nu mă mai bărbierisem de la plecarea în voiaj. Mi-am plimbat mâna pe faţă şi, după barba deasă şi dezordonată, mi-am dat seama cum arătam.

Tovarăşul meu avea dreptate: trebuia, neapărat, să mă bărbieresc.

— La ce bun, mi-a şoptit un tip răutăcios care îmi dădea târcoale.

— Orice s-ar întâmpla, nu trebuie să arăţi ca strămoşii tăi din cavernă, m-a sfătuit un alt ins.

Am cerut permisiunea pirpiriului de la uşă, dar am fost amânat. Mi-a spus că, pentru moment, nu are pe nimeni disponibil pentru a mă supraveghea în timpul bărbieritului.

Mi-a pierit cheful; în general, nu-mi surâdea ideea ca, în timp ce mă bărbieresc, un străin să-mi supravegheze toate mişcările. Am renunţat, pentru moment.

Ceilalţi ostatici erau neliniştiţi de faptul că nu sosiseră ceaiurile şi cafelele. După câteva intervenţii, a sosit o băutură care ne-a fost prezentată drept ceai. Câţiva au încercat să bea, dar au renunţat cu strâmbături şi gesturi de oroare: o fi amar, mi-am spus. Am încercat şi eu, era amar de parcă ar fi fost fiere. Gust de ceai? Nici vorbă! Nu ştiu ce era această băutură neagră şi amară ca fierea, dar am închis ochii şi am sorbit câteva picături, mânat de o nevoie vulgară de autotorturare. Atât era de amară băutura, încât mă cutremuram sorbind-o şi, totuşi, până la urmă am băut o bună cantitate. M-am întrebat dacă asta o fi băutura pe care o consumă localnicii, în loc de ceai. Tot ce se poate! Cine ştie ce vitamine şi ce virtuţi va fi posedând această băutură cu gust subtil, pentru iniţiaţi. Cei de la clasa întâi aduceau, din când în când, câte o cafea, la care, probabil, renunţaseră. Separarea nu era chiar absolută, cei de dincolo veneau la graniţă, adică la stinghia despărţitoare, de lemn, şi mai schimbau câte o vorbă cu cei din *cavou.*

Membrii echipajului francez veneau mereu să întrebe dacă aveam nevoie de ceva sau dacă cineva are nevoie de medic.

M-am ataşat unui grup care vorbea franceza. Se discuta, din nou, despre bagajele călătorilor, care ar fi fost descărcate din avion şi ar fi căpătat o destinaţie necunoscută. Cineva a presupus că bagajele vor fi trimise în statele călătorilor. Alţi pasageri afirmau că un tânăr israelian a fost chemat la anchetă şi, pe drum, a fost brutal lovit de matahala din Hebron. Conversaţia a fost acoperită de un zgomot puternic. La mică înălţime se vedea un elicopter, care dădea târcoale clădirii. Atenţia tuturor era atrasă de manevrele elicopterului. Aceste manevre au durat câteva minute şi, în cele din urmă, elicopterul a aterizat în afara câmpului nostru vizual.

S-a zvonit că pasărea coborâtă din cer îl purtase cu ea pe însuşi Amin Dada, patronul Ugandei.

A trecut o jumătate de oră până ce feldmareşalul a intrat în *cavoul* nostru. A intrat direct de afară şi nu prin salonul de clasa

întâi. Cu o seară înainte, teroriştii lucraseră la amenajarea unei intrări directe. Preşedintele, în civil, cu o pălărie mare de pai pe cap, a făcut câţiva paşi în interior şi ne-a salutat cu vocea lui cavernoasă:

— *Good morning!*

Cred că am fost singurul care i-a răspuns. Ceilalţi nu au răspuns la salut şi nici nu s-au deranjat de la locurile lor. Când te afli în calitate de oaspete, prizonier al unui preşedinte supervanitos ca Amin Dada, e o lipsă de înţelepciune să nu răspunzi la salut. Supărarea nu exclude buna cuviinţă. A răni vanitatea lui Idi Amin, în asemenea momente, era o greşeală gravă. Preşedintele însă, deşi vădit decepţionat, şi-a păstrat stăpânirea de sine şi a dat dovadă de tact. Împăciuitor, s-a apropiat şi mai mult de grupul din sală şi a salutat în ebraică: *şalom*[1].

De astă dată i s-a răspuns. Israelienii sunt foarte sensibili la cuvântul şalom, care este folosit foarte des în limbajul curent.

Preşedintele ne-a privit câteva clipe în tăcere, apoi ni s-a adresat pe un ton care se voia amical şi plin de compasiune:

— Nu am putut dormi toată noaptea când am aflat că aţi fost transferaţi în camera aceasta.

Vorbea ca şi cum operaţia ar fi fost executată fără ştirea lui. A făcut o nouă pauză, apoi a continuat pe acelaşi ton:

— Am fost foarte tulburat. Sunteţi nişte israelieni inocenţi şi nu trebuie să plătiţi păcatele altora.

S-au auzit murmure. Preşedintele a ridicat un pic vocea:

— Ştiu ce credeţi voi. Voi credeţi că eu colaborez cu Frontul Popular de Eliberare a Palestinei. Nu este adevărat! Trebuie să vă povestesc cum s-au petrecut lucrurile. Am purtat discuţii cu teroriştii când avionul se afla încă în zbor. M-au ameninţat că, dacă nu le dăm voie să aterizeze, ei distrug avionul, în aer. Nu numai atât! Mi-au pus condiţii pe care am fost nevoit să le accept. Ce puteam face? Să-i las să vă arunce pe toţi în aer, cu avion cu tot? M-au obligat să îndepărtez ostaşii mei la câteva sute de metri de clădire. Nu se mai află în apropierea clădirii nici un ostaş de-al meu. A trebuit să accept şi asta. Au minat clădirea cu o centură de TNT şi, la cea mai mică împotrivire, vor arunca totul în aer.

Făcu o pauză tactică, pentru ca spusele lui să-şi facă efectul dorit. Între timp, toţi se apropiaseră să-l asculte, iar cei care nu

[1] *Şalom* este salutul ebraic obişnuit, care se traduce prin *pace.*

înţelegeau engleza, îi rugau insistent pe ceilalţi să le traducă.

— Apoi, să ştiţi că am stat de vorbă cu „teroriştii”, cum le spuneţi voi, şi ei mi-au explicat că nu vă vor răul. Ei n-au nimic cu voi. Vor să înfiinţeze un stat democratic în care să trăiască, în pace, evreii, arabii şi creştinii, dar guvernul vostru se împotriveşte. Guvernul vostru e de vină în tot conflictul. Vă rog chiar să spuneţi asta în ţară, când vă veţi întoarce.

S-a oprit, a aruncat o privire în jur şi apoi a completat:

— Dacă vă veţi întoarce.

O nouă pauză, apoi:

— Vieţile voastre sunt în pericol. Nu ştiu ce e de făcut! Eu voi face tot ce pot. Vă voi da de mâncare; voi da dispoziţii să vi se aducă saltele, pături, perne, tot ce trebuie. Am vorbit la telefon cu prietenul meu din Israel, Bar-Lev, bunul meu prieten Bar-Lev. Cu membrii guvernului nu vreau să stau de vorbă. I-am explicat lui Bar-Lev că vieţile voastre sunt în pericol şi l-am rugat să comunice acest lucru guvernului şi să-l determine să elibereze deţinuţii ceruţi, pentru salvarea voastră. Totul depinde de guvernul vostru.

Preşedintele nu se referea la fostul şef al Statului Major israelian, ci la colonelul în retragere Bar-Lev, actualmente proprietarul unui magazin din Tel-Aviv. Colonelul în retragere Boca Bar-Lev fusese şeful misiunii israeliene din Uganda şi depusese o muncă rodnică pentru instruirea armatei ugandeze. Gurile rele spun că i-ar fi dat o mână de ajutor lui Idi Amin în strădaniile acestuia de a deveni preşedinte. Pe atunci, Idi Amin era doar şef al Statului Major.

— Aşa cum v-am spus, din partea mea veţi primi toată asistenţa necesară. Chiar azi vă trimit saltele şi pături.

Au urmat discuţii „amicale” între Amin Dada şi nefericiţii săi musafiri. Un tânăr a încercat să-l convingă pe preşedinte că, în orice caz, ar putea să facă ceva pentru a-i salva pe ostatici.

Amin Dada l-a ascultat cu multă atenţie şi i-a explicat că, din păcate, nu e în puterea lui să facă ceva în acest sens. Discuţiile cu oaspeţii au continuat destul de mult, într-o atmosferă destinsă, neoficială. Oamenii căpătaseră curaj, îndrăzneau să-şi spună părerile, fără reţinere. La plecare, preşedintele a strâns călduros mâinile celor cu care se întreţinuse şi a ieşit din *cavou,* mulţumit, probabil, de schimbarea pe care vizita lui o produsese. Se vedea că este dornic să se facă simpatizat şi să câştige încrederea „musafirilor”.

După plecarea preşedintelui, s-au format grupuri care

comentau vizita lui, ceea ce era foarte firesc.

Am ezitat să particip la discuţii. M-am retras pe o bancă liberă să reflectez în tăcere asupra celor spuse de preşedintele Ugandei. Mi-am aprins o ţigară şi, în ciuda oboselii pe care o simţeam tot mai covârşitoare, am încercat să fac o analiză a situaţiei, aşa cum se prezenta ea după vizita lui Idi Amin. „Eu şi guvernul meu suntem garanţi ai securităţii voastre.”

Această asigurare, avansată în prima zi, fusese uitată cu desăvârşire. Acum ne vorbea de pericolul care ne ameninţa vieţile. În timpul şederii la Entebe, ba chiar şi după aceea, i-am auzit pe unii călători vorbind despre efectele liniştitoare ale vizitelor lui Idi Amin care-i încuraja pe ostatici, cel puţin cu vorbe bune. În realitate, încurajările lui Idi Amin erau aidoma unui văl transparent, prin care, de fapt, se întrevede o ameninţare. „Vieţile voastre sunt în pericol.” Mica lui cuvântare fusese încropită cu dibăcie. Nu era prostul descris în presa israeliană. Preşedintele Ugandei, în ciuda unui uşor infantilism, făcea impresia unui om isteţ, mai ales foarte viclean. Îşi juca rolul cu un puternic talent actoricesc. Era foarte greu să deosebeşti adevărul de minciună. Accentele amicale se amestecau cu ameninţările în surdină: „M-au ameninţat că aruncă avionul în aer.” Mi-am amintit de remarca neamţului, făcută la aterizarea în Uganda: „Am trecut cu toţii printr-o mare primejdie... cea mai mare din cursul acestui zbor.”

Aparent, Idi Amin explica: „M-au ameninţat că aruncă avionul în aer.” Coincidenţa era perfectă, în plus, ştiu că avionul s-a învârtit mult deasupra Ugandei, înainte de a ateriza. Aparent, se duceau tratative între terorişti şi preşedinte. Ostaşii Ugandei fuseseră îndepărtaţi la cererea teroriştilor? Greu de crezut! Greu de admis că ambiţiosul preşedinte al Ugandei s-ar fi supus, fără să cârtească, voinţei exprimate de un mic grup de terorişti. Mai degrabă puteam crede că ostaşii Ugandei au fost îndepărtaţi de Idi Amin pentru a crea impresia că Uganda nu are nici un amestec în ceea ce se petrece în sala de aşteptare de la Entebe. În aceeaşi măsură, mi s-a părut greu de crezut că preşedintele Amin nu ştiuse nimic despre transferul cetăţenilor israelieni în *cavou.* Colaborarea dintre Amin şi terorişti mi se părea evidentă, dar nu puteam să-mi dau seama unde începea şi unde se termina, şi dacă această colaborare avea limite sau era totală.

Compasiunea preşedintelui pentru nişte bieţi israelieni nevinovaţi îmi reamintea foarte bine de un discurs al aceluiaşi Idi Amin, în urmă cu doi-trei ani, în care aducea omagii marelui

Adolf Hitler care a ştiut să-i lichideze pe evrei. Idi Amin îşi exprima, atunci, indignarea că germanii nu au înălţat încă o statuie marelui Hitler. Este drept că declaraţiile lui Amin nu pot fi luate în serios, dar tocmai de aceea omul este cu atât mai primejdios. Astăzi îţi vorbeşte de garantarea securităţii, iar mâine te ameninţă cu suprimarea.

Mă întrebam dacă, într-adevăr, clădirea fusese înconjurată cu un brâu de TNT. Nu aveam nici un fel de competenţă să răspund la această întrebare. Mai târziu, am discutat problema asta şi părerile au fost contradictorii. Unii pretind că au existat câteva încărcături explozive în jurul clădirii. Pentru o construcţie atât de solidă, ar fi fost necesare cantităţi mari de TNT. Tot atât de greu îmi venea să cred că explicaţiile cu privire la Israel, la Israelul celor trei religii, aşa cum îl descriau teroriştii, le primise abia atunci. Preşedintele Ugandei era foarte bine informat despre problemele arabo-israeliene, dar înainte de a fi un bun actor, Amin Dada era preşedintele Ugandei. Îşi putea permite un preşedinte de stat să dirijeze sau să patroneze manevrarea unor cetăţeni străini pe teritoriul său?

Nici această presupunere nu mi se părea verosimilă. Cert era că abandonase promisiunile de securitate şi ne oferise o împletire de adevăr şi minciună, pentru a ascunde colaborarea lui cu teroriştii.

Eram deci într-o mare primejdie. Probabil că, în privinţa asta, Idi Amin avea dreptate. Ultimatumul expira a doua zi, la prânz. Bănuiam că va fi amânat. În toate cazurile, mai mult sau mai puţin similare, s-a întâmplat la fel, dar cine ştie?

Am tresărit când am simţit o mână pe umărul meu.

— Încă nu te-ai bărbierit? Du-te acum, e liber!

Mi-am luat uneltele şi m-am îndreptat spre trecătoare. Pirpiriul nu mi-a acordat atenţie şi am trecut fără incidente.

La spălător nu era aproape nimeni. Se mai afla acolo un ostatic care se bărbierea şi el. Un alt ostatic îi ţinea de urât. O ugandeză, care se ocupa cu întreţinerea, ne privea ca pe nişte arătări de pe altă lume. Din partea teroriştilor nu exista nici un supraveghetor.

Nu a fost uşor să mă descotorosesc de barba deasă şi încâlcită, crescută pe faţa mea cum cresc bălăriile pe un maidan părăsit. Eram bucuros că am o ocupaţie şi, cu mişcări lente, prelungeam operaţia şi „savuram” fiecare centimetru pătrat de obraz desţelenit. Recăpătându-şi libertatea, porii respirau adânc şi faţa mi se trezea din letargia în care fusese cufundată.

Cei doi ostatici plecaseră, iar ugandeza îşi vedea de treburile ei. Rămăsesem singur şi operaţia de desţelenire şi împrospătare se apropia de sfârşit.

Simţeam că ugandeza mă priveşte din nou. Am întors un pic capul şi am observat aceeaşi curiozitate în ochii ei. Pesemne că blonzii îi intrigă pe negrii din Africa. „E alb ca laptele”, spun ei, probabil, aşa cum spunem noi „e negru ca tăciunele”. Nu ştiu dacă în loc de „vede totul în negru” nu spun „vede totul în alb”.

Regretam că mă aflam în Uganda, în calitate de prizonier. Mi-ar fi plăcut să stau de vorbă cu oamenii de acolo, fireşte, în stare de libertate, nestânjenit. Nu o dată fusesem ispitit de ideea de a călători în Africa. E drept că nu mă gândeam la Uganda, ci la Abisinia.

Terminasem cu bărbieritul, mi-am strâns uneltele cu grijă şi m-am examinat, cu atenţie, în oglindă. Eroziunea, mărturie a celor câteva zile care se scurseseră de la răpire, era evidentă: slăbisem, eram palid, cearcăne întunecate îmi străjuiau ochii şi, în general, oglinda îmi reflecta o tristă figură.

Nu ştiu câtă vreme m-am privit. Pentru prima oară eram fascinat de propria mea imagine, care ascundea parcă o taină, o taină care mă despărţea pe mine de imaginea mea. Căutam o licărire de speranţă chiar şi în cutele feţei care mi se arătau în oglindă şi parcă o licărire, oricât era de palidă, exista. Mi-am pus uneltele în trusă şi am plecat alene, fără să mă grăbesc.

Am reintrat în salonul de clasa întâi şi m-am îndreptat spre graniţa dintre cele două lumi ale universului de la Entebe. Am trecut bariera şi am pătruns, îngândurat, în *cavou.* Cei care mă îndemnaseră să mă bărbieresc m-au primit cu felicitări şi complimente. Câtorva dintre prizonierii de la Entebe le-am rămas recunoscător pentru atenţia acordată şi pentru atitudinea lor prietenoasă.

Nu am suflat nici un cuvânt despre dialogul care continua să mă obsedeze. M-am aşezat pe o bancă şi mi-am aprins o ţigară.

Era linişte în încăpere, călătorii vorbeau încet, îşi povesteau snoave sau câte ceva din isprăvile lor de odinioară, de dinainte de Entebe. Ca la *hanul lui Amin* şi, dintr-odată, am auzit vorbindu-se româneşte.

Erau aproape de mine, drept în faţa mea. I-am ascultat şi eram atent la accentul lor. Vorbeau o românească destul de poluată. Nu mi-a fost greu să deduc locul lor de baştină. Erau, desigur, din Moldova şi, probabil, se aflau de mulţi ani în Israel.

Am încetat să-i ascult şi i-am explorat un pic. Nu încăpea nici o

îndoială că femeia şi bărbatul din faţa mea erau soţ şi soţie. Mici de statură, inexpresivi şi de vârstă mijlocie, cei doi soţi păreau a fi oameni simpli şi de treabă.

De obicei, când aud o românească torturată, prefer să tac şi mă prefac că nu cunosc limba. Mi se trezise însă un chef nebun să vorbesc româneşte, în Uganda. Totuşi, am ezitat. Probabil însă că am privit cuplul cu prea multă insistenţă, deoarece doamna s-a simţit obligată să-mi adreseze câteva cuvinte:

— Aici trece greu timpul. Vorbise în ebraică.

Am răspuns în româneşte:

— Aveţi dreptate, pentru noi timpul nu mai are nici o măsură.

— Vorbiţi româneşte? s-a minunat cuplul. Bineînţeles, s-a trecut la interogatoriu: de unde sunt, cu ce mă ocup, unde mă duceam etc. Cu ce o să plecăm de aici? Tot cu avionul cu care am venit? m-a întrebat doamna. În semn de neştiinţă, am ridicat din umeri. Mai aveam o zi până la expirarea ultimatumului, dar doamna nu-şi punea problema că s-ar putea să nu mai plecăm niciodată de acolo. Soţul ei nu avea nici o părere.

Aş fi vrut să beau o cafea. Mi se părea foarte bizar să vorbesc limba mea maternă, în inima Africii negre.

Gândurile mi s-au îndreptat subit spre plaiurile natale. Domnul din faţa mea spusese ceva, dar nu eram în stare să-l ascult. Rătăceam prin spaţiul mioritic, mă căţăram pe Piatra Craiului, îmi potoleam setea cu apele Cernei, îmi umpleam urechile de doinitul ciobanilor şi, pe drum de munte, o întâlneam pe Vitoria Lipan, care mă întreba dacă nu cumva l-am întâlnit pe omul ei. Era gata să-i spun că Nichifor Lipan se afla în Uganda, unde îşi doarme somnul de veci, la umbra unui copac, pe malul Lacului Victoria.

— Oui. Je pourrais dire qu'en principe c'est vrai, mais, en effet, îl faut tenir compte que les avions modernes sont plus sophistiqués.

Mi-am întors capul spre locul de unde venea vocea baritonală, cu inflexiuni armonioase şi plăcute, în straniu contrast cu atmosfera *cavoului.*

Auzind această voce, m-am ridicat brusc şi m-am îndreptat spre locul de unde venea. Nu ştiu dacă m-am scuzat faţă de interlocutorii mei. Aveam nevoie de vocea aceea, care umplea *cavoul* de o sonoritate plăcută. Erau multe voci în *cavou,* dar toate tăceau acum, iar tăcerea lor răsuna în mine ca o litanie tristă, ca un bocet prelung şi răguşit, pe care toţi îl auzeam şi pe

care nici un microfon nu l-ar fi putut înregistra. Mi se făcuse dor de o voce adevărată, de o voce pe care o putea auzi oricine, un glas care povestea întâmplări obişnuite şi care te putea face să uiţi corul mut al osândiţilor din *cavou.*

Glasul aparţinea unui bărbat înalt şi uscăţiv, cu faţa prelungă, cu ochi melancolici şi pe a cărui frunte se răsfăţa o şuviţă fină de păr alb. Era inginerul de bord de pe Air France. Venise în camera noastră pentru a ne oferi singurul lucru care-i stătea în putinţă: tovărăşia lui. Ce era să facă? Toată lumea era adunată la „hanul" lui Amin, să povestească şi să asculte poveştile altora. Porţile lui nu le puteam trece, fiindcă *hanul* acesta al lui Amin nu era han, era temniţă, avea nişte ziduri groase, de aici până colo, şi nişte porţi ferecate, cum puţine am văzut în zilele mele.

Povestea franţuzul, iar oamenii, adunaţi în jurul lui, ascultau şi, din când în când, mai puneau câte o întrebare. Voiau să afle câte şi mai câte despre acele păsări cum nu s-au mai pomenit, care spintecă văzduhul cu iuţeală uimitoare. Povestitorul nu se grăbea, vorbea încetişor, cu siguranţa omului care-şi cunoaşte bine subiectul.

Când şi când, se oprea pentru a-şi drămui vorbele sau pentru a asculta întrebările curioşilor, apoi continua pe acelaşi ton molcom şi atrăgător... Multe lucruri neştiute de mine am aflat cu acest prilej. Am aflat amănunte pasionante din viaţa piloţilor şi despre performanţele lor, despre virtuţile şi capriciile avioanelor moderne, despre frumuseţea înfricoşătoare pe care o oferă furtunile electrice la mare înălţime, despre primejdiile şi despre satisfacţiile zborului şi m-am gândit, din nou, la Saint Exupery şi la minunatele lui istorisiri.

Paznicii nu se uitau cu ochi buni la franţuz, dar el nu se sinchisea de căutăturile lor răutăcioase, iar eu, cu toată atenţia acordată vorbitorului, nu uitam nici un moment unde mă aflu şi nici de primejdiile care stăteau în faţa noastră.

Aşa a trecut timpul până ce a sosit ora prânzului. Francezul s-a dus la ai lui, în salonul de clasa întâi, şi tăcerea s-a aşternut din nou în *cavou.*

Israelienii, care de obicei sunt foarte zgomotoşi, erau, în ziua aceea, neverosimil de tăcuţi. M-am mutat pe o altă bancă. La clasa a doua mâncarea ajungea ceva mai târziu. De dincolo se auzeau zgomote de tacâmuri, frânturi de discuţii şi chiar râsete. Din când în când, se mai auzeau şi instrucţiuni date prin difuzor. La clasa a doua nu exista difuzor şi, în afara celor cu arma în mână, nimeni nu ne acorda vreo atenţie. Domnea o atmosferă de

cameră mortuară.

În cele din urmă, a sosit şi masa de prânz. Aceeaşi de fiecare zi. Nu mi-era foame şi am depus mari eforturi pentru a mânca. N-am reuşit. Am capitulat după câteva înghiţituri.

— O ţigară?

— Da, mi-am răspuns tot eu. În toate lumile se fumează, până şi morţii îşi mai aprind, din când în când, câte o ţigară, pentru a mai scurta veşnicia.

Mi-am aprins ţigara şi numai după ce am stins-o mi-am dat seama că am fumat. Eram bolnav? Nedormit? Nu-mi dădeam seama ce se petrecea cu mine! Doamna R., de a cărei existenţă uitasem, a reapărut şi s-a aşezat alături de mine. Şi ea era tristă, foarte tristă. În ochi îi apăruse un semn de întrebare, dar nu m-a întrebat nimic. A încercat chiar să zâmbească, ceea ce i-a subliniat şi mai mult amărăciunea. Aş fi vrut să o încurajez, cât de cât, dar îmi dădeam seama că nu voi fi deloc convingător. Am sfătuit-o să doarmă un pic, ceea ce a şi făcut. Am încercat să urmez acelaşi sfat, dar n-am izbutit. De necrezut! M-am întrebat dacă voi mai dormi vreodată şi, în caz afirmativ, dacă mă voi mai trezi. Atmosfera din *cavou* devenise, pentru mine, imposibilă. Trebuia să fac ceva, să plec de acolo, dar unde şi cum?

Drumul spre toaletă devenise mai liber. M-am gândit că cel mai bun lucru pe care-l aveam de făcut era să merg într-acolo; chiar dacă simulam. Poate că şi alţii procedau la fel, nu ştiu. Am trecut, fără să mă grăbesc, printre cei „răsfăţaţi”. Erau mai tăcuţi decât în cursul dimineţii. Îşi făceau şi ei siesta.

Ajuns la destinaţie, m-am întrebat singur ce să fac. Am intrat într-o cabină şi am rămas acolo câteva minute, fără să mă mişc. Era mai bine decât în *cavou?* Mi se părea că *da.* Decorul era universal şi parcă îmi amintea de libertate. Mă simţeam acolo mai sigur şi mai puţin vulnerabil. Şi atunci, situaţia nu mi s-a părut deloc ridicolă. Totuşi, nu era câtuşi de puţin un loc în care să-mi pot petrece toată ziua. În plus, afară se aflau solicitanţi care, din când în când, încercau uşa. Am ieşit cu un vag sentiment de vinovăţie şi, pentru a simula până la sfârşit, m-am îndreptat spre un robinet şi mi-am spălat mâinile. Aşadar, mi-am spus, întorcându-mă: „Closetul este o instituţie liberă.” Stupid poate, dar am pătruns în *cavou* cu sentimentul unui om care se întoarce în captivitate. M-am uitat la ceas şi am constatat că totul durase mai puţin de zece minute.

În sfârşit, mi-am reluat locul pe bancă, dar parcă, totuşi, era mai bine acolo unde fusesem! Am aruncat o privire în jur: unii

dormeau, alţii şuşoteau, câţiva priveau undeva în depărtare, poate la Paris, poate acasă, poate nicăieri. Probabil că aceeaşi întrebare şi-o puneau şi alţii despre mine; dar, la drept vorbind, încotro priveam eu? În viitor, în viitorul apropiat. Încercam să-mi imaginez cum se vor petrece lucrurile dacă... în definitiv era o ipoteză pe care trebuia să o iau în considerare. Nu credeam că guvernul israelian va elibera deţinuţii ceruţi de terorişti, şi, atunci, noi vom fi ucişi... Nu era sigur, dar era posibil. În Israel, numele meu ar fi apărut pe lista *eroilor* şi mi s-ar fi compus un panegiric, mai exact s-ar fi spus că am murit pentru o cauză cu care, de fapt, nu m-am identificat niciodată. Nu sunt sionist, nu aprob ocuparea la nesfârşit a unor teritorii străine şi cred că este necesar un dialog cu palestinienii, fie ei chiar şi terorişti. Nu exprim nici un fel de opţiuni politice, politica nu mă interesează, cred doar că trebuie să se ajungă la un *modus vivendi,* în cadrul căruia să se respecte, în egală măsură, drepturile Israelului, ale palestinienilor şi ale arabilor. Dar, îmi spuneam, nu voi fi primul om sacrificat pentru vreo cauză care nu-i aparţine. De altfel, pe terorişti puţin îi interesează opţiunile unui ostatic, pentru terorişti crima este un mijloc permis pentru atingerea unui scop, just doar în mintea lor bolnavă. Ostaticul este victima anonimă, victima despre care nu se ştie nimic, cu care nu are nimic de împărţit. Şi care nu are nici o pretenţie.

Când suprimă un om politic, ucigaşul are în mintea lui o imagine a victimei sale. De fapt, el nu ucide *omul* care poate fi total diferit de imaginea plăsmuită din ciment ideologic, omul autentic, cu viaţa lui de bucurii şi de necazuri; pe acela nici nu-l cunoaşte. Ucigaşul suprimă o imagine, dar în cazul unui ostatic, nici măcar această imagine nu există. Ostaticul este luat la întâmplare. În ostatic nu este ucis *omul* concret, cu un nume şi o biografie, ci omul pur şi simplu, adică umanitatea. Este cea mai oribilă dintre crime. Oribilă sau nu, mi-am spus, rezultatul e acelaşi şi, pentru orice eventualitate, trebuie să mă pregătesc.

Mi-am amintit de o veche împrejurare în care mă crezusem condamnat. Îmi apăruse pe corp o spuzeală dureroasă şi, desigur că i-aş fi acordat mai puţină atenţie dacă nu mi-ar fi venit în minte un caz care, în imaginaţia mea, mi se părea similar. Mă ducea gândul la o mătuşă care murise de o boală neiertătoare. Şi la ea, totul începuse cu o spuzeală asemănătoare. În câteva zile de prodigioasă activitate a imaginaţiei, am căpătat certitudinea că mai aveam de trăit cel mult două luni. Eram foarte tânăr. Când eşti tânăr, te obişnuieşti mai degrabă cu ideea morţii.

Probabil că, în cutele cele mai obscure ale simţirii lui, un tânăr nu-şi poate închipui că ar putea muri într-adevăr, chiar atunci când raţiunea îi spune că se află în faţa morţii. Acasă, nu am suflat nici o vorbă. Sticleţii, care se cuibăriseră în capul meu, au fost descoperiţi de o prietenă, medic. În toiul discuţiei s-a oprit şi m-a întrebat brusc:

— Ce-i cu tine? Nu eşti în apele tale.

— Ţi se pare.

— Nu mi se pare. Eşti bolnav.

— N-am nimic.

Scena următoare s-a petrecut cu o repeziciune atât de mare, încât n-am avut timpul necesar să reacţionez. Dintr-o mişcare, prietena mea mi-a smuls cămaşa şi de îndată s-a pornit pe râs.

— Dobitocule, ce ai crezut tu că ai? E zona zoster. Stai să-ţi explic...

În împrejurările de atunci, „dobitocule” a fost cel mai scump cuvânt de mângâiere, iar explicaţiile au ţinut loc de adjuvant în tratament. Înainte ca prietena mea să-mi alunge sticleţii, îmi alcătuisem un program zilnic cu tot ceea ce aveam de făcut.

Fireşte, la Entebe nu mă aflam în aceeaşi situaţie. Orice program era inutil, tot ceea ce puteam face era să mă pregătesc, dar cum? Imaginându-mi cum se va desfăşura sfârşitul, pentru a elimina elementul surpriză. Mi se părea că, odată trăit în imaginaţie, faptul devine mai lesne de suportat. Încetul cu încetul, ambianţa în care mă aflam s-a estompat şi am căzut într-o stare de prostraţie în care m-am întâlnit cu Moartea şi am încercat să leg prietenie cu ea. Fondul muzical: „Moarte şi transfiguraţie”.

Mi-am imaginat mai multe versiuni. Versiunea întâi – uciderea colectivă, pe loc, elementul surpriză este subînţeles. Odată ce se află în mâinile teroriştilor, ostaticul este transformat într-un simplu obiect. Tratativele se poartă cu stăpânul obiectului, iar dacă stăpânul nu răspunde pretenţiilor teroriştilor, obiectul este distrus. Pentru un obiect nu este nevoie de avertisment.

Ne aflam cu toţii în *cavou,* nimeni nu ştia ce se petrece dincolo de zidurile lui, în ce stadiu se află tratativele şi ce intenţii au cei care dispuneau de soarta noastră. Optimiştii şi pesimiştii discutau ca mai înainte, unii îşi beau liniştiţi ceaiul, alţii îşi fumau gânditori ţigara, unii moţăiau, alţii priveau pe fereastră, încercând să scruteze depărtările. Cineva ne-a atras atenţia: „Aţi observat? Nu ne mai păzeşte nimeni!”

Într-adevăr, nu mai era nimeni la uşă. În momentul acela, doi

dintre ostaticii care fuseseră la toaletă au pătruns în cameră şi ne-au spus că, pentru moment, nimeni nu mai are voie să părăsească încăperea.

— Ce să fie? s-a întrebat lumea. Probabil o vizită, şi-au spus unii. Doi terorişti au intrat în cameră şi, după ce ne-au privit câtva timp în tăcere, au făcut apelul, apoi au plecat fără să adauge nici un cuvânt. În *cavou* s-a aşternut tăcerea. O tăcere plină de o ciudată nelinişte.

Evenimentele următoare s-au desfăşurat rapid. E greu de precizat unde s-a produs prima explozie şi care a fost cauza ei. Probabil o grenadă. Apoi a urmat iureşul focurilor de mitralieră, însoţit de alte explozii şi de ţipete sfâşietoare. Apoi am murit şi eu, lovit de câteva gloanţe. Cum nu eram sigur, am aruncat o privire în jurul meu. Toţi morţii erau vii şi stăteau, liniştiţi, pe băncile lor.

Aşa ceva nu e posibil, mi-am spus. La ce ar folosi versiunea unui asemenea masacru? Întreaga lume ar fi fost cuprinsă de oroare şi teroriştii nu ar fi câştigat nimic.

Am trecut la versiunea a doua: unul câte unul, ostaticii sunt scoşi din încăpere, pentru a fi ucişi.

În cameră, aceeaşi atmosferă ca în versiunea precedentă, plus paznicii care nu fuseseră îndepărtaţi. Au intrat doi terorişti. Unul dintre ei ţinea o hârtie în mână şi a strigat un nume:

— Gabi Carol.

Cel strigat s-a ridicat cu oarecare întârziere şi a ieşit din rând.

— Mai repede, l-a îndemnat teroristul, fără să ridice vocea. Anchetă, a adăugat el.

L-am urmărit cu privirea până ce a ieşit din sală, încadrat de cei doi terorişti. Aceştia păreau doi vechi actori de mâna a doua, care jucau în faţa noastră o scenă bizară. Odată ajunşi afară, au legat cu un lanţ braţele lui G.C., în lungul lor, strângându-le cu toată forţa.

În *cavou,* tăcerea a devenit şi mai apăsătoare. După vreun sfert de oră, teroriştii s-au întors singuri şi au plecat cu un alt ostatic.

— Ce s-a întâmplat cu cel dintâi?

Întrebarea a apărut, mai întâi, vizibilă în ochii tuturor, apoi a ieşit tremurătoare, şoptită, printre buzele arse de spaimă. După un alt sfert de oră, scena s-a repetat. Nici unul dintre cei plecaţi nu fusese adus înapoi, ceea ce a produs panică.

A apărut nemţoaica, însoţită de un arab.

— Tăcere! a spus ea, apăsând pe cuvânt, dar fără să urle, aşa

cum obişnuia să facă. Staţi liniştiţi, a adăugat nemţoaica. După anchetă fiecare trece într-o altă clădire, în care veţi fi cazaţi cu toţii, temporar, până ce această cameră va fi amenajată în condiţii mai bune. Valizele de mână vor fi transportate cu camionul. Cine doreşte, poate să şi le ia singur. Apoi, fără a aştepta o reacţie oarecare, nemţoaica a plecat, împreună cu însoţitorul ei.

Liniştea a revenit în sală, dar panica nu s-a risipit. Femeile plângeau pe înfundate, iar bărbaţii stăteau într-o tăcere funebră. Rămăsesem doar la jumătate şi se lăsase seara. Ce puteam face? Nimic. Toţi aveau în cap aceeaşi presupunere, dar se abţineau să o exprime. Deşi mă aşteptam, când mi-am auzit numele, am crezut că nu e posibil, că mă înşel. Nu e cazul să te scoli, nu e vorba de tine, mi-am spus eu, dar muşchii au reacţionat altfel, ca şi cum ar fi avut şi ei „auzul" lor. M-am ridicat şi m-am îndreptat spre cei doi „actori". Când am ieşit din cameră, m-au prins de braţe, ca într-un cleşte. Şi am mers aşa o bună bucată de drum. Clădirea rămăsese în spatele nostru şi nu mă puteam răsuci ca să apreciez distanţa. La un moment dat, a apărut în faţa noastră un automobil. Am fost împins înăuntru şi însoţitorii mei au intrat în urma mea, unul pe partea stângă, altul pe partea dreaptă. Maşina a pornit brusc şi s-a oprit după circa cinci minute. Am fost coborât şi introdus într-o baracă de lemn. În baracă se afla doar o masă, cu două scaune.

— Aşează-te pe scaun şi aşteaptă.

M-am executat, orice împotrivire era absolut inutilă. I-am auzit pe cei doi ieşind din baracă. Rămăsesem singur. Singur? Nu. În spatele meu, în cameră, se mai afla cineva.

— Stai liniştit, nu mişca, a rostit o voce calmă de bărbat.

Dar chiar dacă aş fi putut să mă întorc să văd ce se petrece, tot nu aş fi avut timp. Am auzit un declic, şi am simţit o pară de foc în ceafă. Apoi... nimic.

Am privit din nou în jurul meu. Domnul Konrad mesteca tacticos o banană pe care şi-o oprise din raţia de la prânz şi, interceptând privirea mea, mi-a zâmbit amical. Domnişoara E. îşi rectifica toaleta, iar domnul N. îşi exersa picioarele, care, probabil, îi amorţiseră.

— Cine fusese călăul? Mi-a venit în minte matahala din Hebron şi încă unul despre care nu ştiam nici un fel de amănunte. Pe ceilalţi nu puteam să-i văd într-o astfel de ipostază, nici chiar pe nemţoaică, în ciuda ferocităţii ei. Imaginaţie bolnăvicioasă, mi-am spus, asemenea bestialităţi se pot întâlni numai în romanele

de groază... totuşi, câte orori nu s-au petrecut în epoca noastră!

Am purces la versiunea a treia: otrăvirea în masă. Trecuse mai bine de o oră de la cină, când s-au ivit primele semne. Două doamne au început să se plângă de crampe. Puţin după aceasta durerile i-au cuprins pe toţi. Iniţial, nimeni nu s-a gândit la otrăvire, toată lumea credea că e o intoxicaţie generală. S-a cerut cu insistenţă să fie chemat un medic, dar păzitorii noştri nu se clinteau, se făceau că nu văd, că nu aud. Eram, literalmente, sfâşiat de dureri. Cineva a strigat: „Am fost otrăviţi.” De pe salteaua pe care eram culcat am putut arunca o privire în jurul meu. Unii încetaseră să se mai mişte, moartea îi mântuise de dureri. Alţii se zvârcoleau neputincioşi şi feţele lor, crispate de durere, purtau deja pecetea morţii. Un copil se sfârşise cu faţa în sus, cu braţele întinse, de parcă ar fi fost crucificat. Vecinul meu din dreapta căzuse de pe bancă şi pumnii lui rămăseseră strânşi într-o încordare de dincolo de viaţă. Simţeam o durere care mă spinteca în două şi îmi tăia respiraţia. Totul se întuneca. Şi nimic. Prostii...

Nu mai trăiam pe vremea Lucreţiei Borgia, mi-am spus, şi apoi nu toţi mănâncă egal, ba chiar unii nu mănâncă deloc. Şi, în definitiv, ce era de făcut? Nu reuşisem să mor, dar nici să trăiesc.

Am privit din nou în jurul meu. Soarele pătrundea adânc în *cavou,* scăldându-l într-o lumină plăcută, care amintea mai degrabă viaţa decât moartea. Lângă fereastră se instalase o masă şi, în dreptul ei, se afla un medic tânăr, într-un halat alb. Stătea de vorbă cu nemţoaica. Din mâna nemţoaicei nu lipsea pistolul. Lucru neaşteptat, însă, nemţoaica zâmbea. Mă întrebam ce îi va fi spus medicul de o făcuse să zâmbească. În orice caz, nu încăpea nici o îndoială: zâmbea. Deşi un pic aspru, zâmbetul înflorit pe faţa luminată de soare oglindea parcă un portret nou al nemţoaicei. Părea mai tânără, mai drăguţă, mai umană. Numai mesajul pistolului, care reflecta puternic razele soarelui, o trăda. Câţiva ostatici s-au prezentat la medic pentru a fi consultaţi şi pentru a-i cere medicamente. Medicul era politicos şi atent cu fiecare dintre ei. Unii spuneau că ar fi arab, alţii că e indian. Era însă prea alb pentru a fi indian.

Nemţoaica încetase conversaţia şi se plimba prin încăpere, cu paşi mărunţi. Cu oarecare bunăvoinţă am reuşit să descopăr în mişcările ei un pic de feminitate, de graţie chiar. Părea sigură de ea şi de victoria ei. Parcă nimic nu-i mai ameninţa această victorie. La Entebe se afla în deplină siguranţă.

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre nemţoaică. M-am oprit în dreptul ei, ea m-a măsurat oarecum indignată şi, cu ţeava armei, mi-a indicat locul în care se afla medicul.

— Nu de medic am nevoie, ci de dumneavoastră.

Nu-i venea să creadă! Continua să mă privească fără să înţeleagă.

— Cu dumneavoastră vreau să vorbesc.

— Poftim, a răspuns ea, schiţând un gest de politeţe.

— Nu aici, ci între patru ochi. Este strict confidenţial.

Eram sigur că fusese uimită de această cerere extravagantă.

A ezitat un moment, moment destul de lung, apoi mi-a făcut un semn cu revolverul şi m-a poftit pe coridor, unde ne-am regăsit singuri, faţă în faţă. Chipul ei exprima o vie curiozitate, ochii ei metalici erau întrebători şi buzele-i fremătau uşor. Am lăsat-o să aştepte puţin.

— Vă rog, doamnă, să-mi faceţi un mic serviciu.

— Ce anume? a întrebat ea, analizându-mă tot timpul cu ochii ei ca două prisme de spectroscop. Dacă cineva ne-ar fi privit, ar fi putut crede că se stabilise între noi o oarecare intimitate.

Ar fi trebuit să mă gândesc bine înainte de a-i vorbi. Să găsesc o formulare cât mai inofensivă, dar n-am avut timpul necesar. Prezenţa ei acolo, în lumina soarelui, m-a inspirat. Atunci mi-a venit ideea. Câteva secunde, care mi s-au părut lungi, ne-am privit, unul pe altul, într-o tăcere absolută.

— Doamnă, am spus eu în cele din urmă, sunteţi unul din factorii de răspundere ai acestor întâmplări neobişnuite. Trăim, amândoi, o experienţă fantastică, şi, după toate câte s-au întâmplat, mă întreb ce urmează. Nu, nu vă întreb, dar văd că umblaţi tot timpul cu pistolul în mână, ni se vorbeşte de ultimatum, de viaţa noastră, şi totul într-o atmosferă de mister, de film de groază. Eu nu ştiu ce aveţi de gând să faceţi, dar eu mă gândesc la toate.

Nemţoaica mă privea în continuare, în parte amuzată, în parte plictisită. Am continuat:

— Sunt cetăţean israelian, dar sunt creştin.

— De ce nu mi-aţi spus asta de la început?

— Nici nu m-am gândit. Religia este o chestiune personală.

— Dar ce dovezi aveţi?

— Am.

— De ce nu mi le-aţi arătat?

— Din aceleaşi motive: religia este o chestiune personală, dar, dacă este nevoie, sunt gata să vă prezint documente.

— Şi, în definitiv, ce doriţi?

— Vă spusesem, la început, că vă cer un serviciu. În cazul în care va trebui să-mi las oasele pe aici, prin Uganda, vă rog să mi se facă înmormântare creştinească. Să fiu înmormântat într-un cimitir creştin. Ştiu că în Uganda există şi numeroşi creştini.

— Bine, a hotărât nemţoaica. Aveţi o hârtie şi un stilou?

— Da, i-am răspuns eu, şi i-am dat cele cerute.

— Acum să-mi spuneţi care este numele dumneavoastră.

Şi-a însemnat numele pe hârtie şi mi-a înapoiat stiloul.

— Voi pune hârtia asta în paşaportul dumneavoastră şi să n-aveţi nici o grijă. Vom proceda aşa cum doriţi.

Nu-mi amintesc să fi reacţionat imediat. Ne-am mai privit un timp în tăcere, de parcă fiecare dintre noi ar mai fi vrut să spună ceva sau să descifreze o părticică din taina celuilalt. Apoi, brusc, nemţoaica s-a răsucit şi a plecat. Audienţa se sfârşise.

M-am întors spre banca mea, întrebându-mă dacă această femeie reuşise vreodată să fie tandră, dacă a cunoscut afecţiunea părintească, dacă mângâierile bărbaţilor reuşesc să o transforme într-o adevărată femeie, sau poate nici nu cunoaşte aceste bucurii simple.

Mi-am reluat locul printre ostatici, cu gândul la umorul negru al nemţoaicei.

Experimentasem deja toate modalităţile de a ajunge în lumea drepţilor, cu ajutorul terorişţilor. Murisem de trei ori şi mă mai liniştisem un pic, dar parcă nu îndeajuns. Ce-aş mai fi putut face? Să mă plimb cu nemţoaica pe clar de lună? Cum o fi arătând un clar de lună în Uganda? În orice caz, nu putea arăta prea frumos alături de nemţoaică, iar eu eram obosit, cumplit de obosit. M-am aşezat pe o bancă, mi-am întins mâna pe speteaza băncii şi mi-am sprijinit capul pe mână. Cine ştie? Poate o să adorm un pic.

Când am deschis ochii, am constatat că în cavou era o forfotă neobişnuită. Aşadar dormisem. După aprecierile mele, dormisem mai mult de o jumătate de oră; pentru prima oară, după trei nopţi şi patru zile.

La trezire, contactul cu realitatea din *cavou* a fost brusc şi dureros. Dintr-odată, *cavoul* m-a invadat ca un val care te înhaţă şi te trage spre fundul mării. Mi-am amintit de primul meu somn în închisoare. Arestarea fusese neaşteptată şi halucinantă. Urmase ancheta de patruzeci şi opt de ore, fără întrerupere, apoi primul somn în celulă. Avusesem un coşmar: mă aflam la munte, în plină noapte, şi dibuiam cu greutate drumul care şerpuia printre copaci. Dintr-odată, au apărut în faţa mea două imense

umbre „îmbrăcate” în uniforme ce păreau a fi de poliţist. Când m-am apropiat însă de ele, am constatat că uriaşele umbre nu erau oameni, ci gorile. M-au înhăţat, şi zadarnic am încercat să mă împotrivesc. Îmi era peste putinţă să mă desprind din strânsoarea lor. Pe braţe aveau banderole cu însemnele regimurilor totalitare. M-au târât o bucată de drum şi, în cele din urmă, m-au aruncat într-o celulă de închisoare. Când m-am trezit, am avut o adevărată senzaţie de uşurare. Fusese, slavă Domnului, doar un vis, un coşmar teribil. Am deschis ochii şi m-am trezit la trista realitate. Mă aflam, într-adevăr, într-o celulă de închisoare, aflată, la rândul ei, într-o închisoare mai mare.

La Entebe, nu am avut nici un coşmar. M-am trezit în situaţia mea de prizonier-ostatic, dar, cel puţin, am avut o senzaţie reconfortantă. Da. Reuşisem să adorm un pic, după un timp foarte îndelungat de nesomn. Dar când am deschis ochii şi m-am trezit din nou în *cavou,* m-a cuprins o cumplită deznădejde, în care s-a concentrat totul: deturnarea avionului, drumul spre Uganda, trecerea în *cavou* şi spectrul unui viitor nebulos, aflat sub semnul ameninţărilor de exterminare. Mai mult ca oricând, de la începutul aventurii, îmi era imposibil să concep şi să accept că mă aflam acolo. Forfoteala din jurul meu m-a ajutat un pic să mă smulg din starea de disperare în care m-a aruncat trezirea la realitate. Dar ce însemna această forfoteală?

Cavoul se trezise la viaţă. Proptită de unul din pereţi, apăruse o stivă înaltă de pături şi saltele. Cel puţin, în privinţa aceasta, Idi Amin se ţinuse de cuvânt.

— Dacă ne aduce saltele, înseamnă că nu ne omoară mâine, a spus cineva.

Nu l-a băgat nimeni în seamă, lumea era prea preocupată de noile condiţii de confort. *Cavoul* se transformase într-un post avansat de exploratori. Ostaticii, transformaţi în exploratori, îşi amenajau noua locuinţă la marginea junglei; cu ajutorul echipamentului trimis de guvernul Amin Dada, se putea încropi ceva.

Contaminat de cuvântul exploratori, am pus şi eu umărul, dar nu mă pot lăuda că am făcut mare lucru. Tinerii erau foarte activi şi preluau asupra lor mai toată munca. Apăruse şi un ugandez, civil. Se spunea că ar fi ministru. Omul era simpatic, civilizat, sociabil şi avea umor. Ne-a atras atenţia că saltelele aparţin statului ugandez şi ne-a rugat să avem grijă de ele. Fiecare saltea avea un înveliş de hârtie groasă, de împachetat. Ne-a dat instrucţiuni de folosire: saltelele se aşază pe podea, dar nu se

scot din ambalaj. Hârtia de împachetat trebuie să rămână intactă. Pesemne că erau noi. Ministrul a mai îngânat ceva, apoi s-a dus la treburile lui. Presupun că avea şi altele, mai serioase.

Cavoul parcă îşi schimbase înfăţişarea. Foştii pasageri ai companiei Air France, deveniţi ostatici pe aeroportul lui Idi Amin, munceau cu multă râvnă, cu însufleţire chiar şi, pentru prima oară după zile întregi de lâncezeală, oamenii deveniseră activi. Activitatea alungă gândurile negre. Feţele oamenilor erau mai vesele, limbile li se dezlegaseră şi glumele limpezeau oarecum atmosfera cernită a *cavoului.* Trebuia să facem loc pentru optzeci de saltele pe care să poată dormi optzeci de persoane, fără ca băncile să fie eliminate din cameră. Era deci necesară o folosire judicioasă a spaţiului. S-au făcut planuri şi, pe baza lor, au început operaţiile de amenajare. Băncile au fost deplasate şi saltelele au început să părăsească stivele, spre locurile indicate pe podeaua încăperii. Din când în când, apărea în pragul uşii câte un terorist, care privea cu interes activitatea febrilă care transformase aspectul încăperii.

Eu urmăream operaţiile cu oarecare voluptate. Pentru mine ele căpătau valoarea unui adevărat ritual, ritualul primului somn. Pe fiecare saltea, mă vedeam pe mine însumi dormind buştean, reîmpăcat cu somnul care mă ocolise patru zile şi trei nopţi.

În cele din urmă, *cavoul* a fost transformat într-un salon-dormitor. Băncile erau aşezate în aşa fel încât despărţeau sala în câteva compartimente, iar în fiecare erau aşezate saltelele. După ce lucrarea a fost contemplată şi aprobată în mod unanim, s-a trecut la repartizarea locurilor de dormit. Trebuia să se ţină seama de vârstă, sex, familie, preferinţe personale etc.

La început am fost neglijat, dar, în cele din urmă, mi s-a făcut o mare cinste. Mi-a fost acordată, pe podea, o saltea independentă, izolată de celelalte. Nu aveam nici un vecin de saltea. În noua situaţie privilegiată, ziua de mâine mi se părea mai puţin sumbră şi gustam cu anticipaţie voluptatea contactului cu salteaua. Să mor înainte de a-mi întinde picioarele, pentru a trage un somn zdravăn, mi se părea cea mai mare calamitate.

După masa de seară, „oaspeţii” s-au aşezat pe bănci pentru a sta la taifas. Noul aranjament interior schimbase şi atmosfera din sală. Oamenii deveniseră mai vioi, mai vorbăreţi, chiar mai optimişti. Cineva mi-a adus o cafeluţă. Doi tovarăşi de limbă franceză s-au aşezat lângă mine şi m-au atras într-o discuţie, fără nici o legătură cu Entebe. Cu salteaua care mă aştepta, cu o cafeluţă, cu o ţigară bună şi doi tovarăşi simpatici, parcă

devenisem şi eu mai vorbăreţ. Tovarăşii mei îmi vorbeau despre viitor. Ca şi cum nu am fi fost acolo unde eram. Discuţia a alunecat pe plan tehnic. Chiar ştiinţific. Aflând care este meseria mea, cei doi camarazi mi-au pus numeroase întrebări din domeniul fizicii. Unul dintre interlocutorii mei mi-a spus că lucrează într-un domeniu înrudit cu electricitatea şi mi-a oferit câteva puncte de reper pentru a înţelege mai bine cu ce se ocupă. Nu mi-a trebuit mult pentru a pune punctul pe I.

Entebe rămăsese în urmă. Şedeam pe o bancă la Etoile şi discutam despre minunile fizicii.

La Etoile? Voi mai fi vreodată la Etoile?

— Dar dacă în curentul electric purtătorii de sarcini nu sunt electroni, ci ioni?

Am întors capul spre tovarăşul din dreapta şi, adoptând un ton pedagogic, i-am răspuns, pe îndelete.

Duhul rău, care apăruse din nou, se topise. Cam la fel se petreceau lucrurile peste tot, în salon. În faţa unui vag început de normalizare, oamenii alungau undele primejdiei, zâmbeau, discutau şi sperau, încrezători într-o stea pe care n-o văzuse nimeni, dar care, din ceruri, unde se afla, sperau că îi va salva. Ceea ce s-a şi întâmplat.

În sfârşit, a sosit şi ora mult aşteptată a culcării. De obicei, nu pot dormi într-o cameră în care se află mai mult de două persoane. De astă dată însă prezenţa celorlalţi nu mă supăra defel.

De musculiţele din seara precedentă nu mai era nici urmă, nici frig nu mai era, aşa cum fusese în noaptea care trecuse. Parcă totul contribuia la pregătirea unei nopţi mai plăcute. Mi-am lepădat pantofii, haina şi cravata şi m-am întins pe saltea, trăgând o pătură subţire peste mine. Dacă aş fi ştiut mai multă anatomie, le-aş fi putut spune pe nume tuturor oaselor, muşchilor şi tendoanelor care se întindeau, îşi reluau vechile şi obişnuitele lor poziţii, şi-şi exprimau satisfacţia, umplându-mi întreg corpul de chiote şi cântece de bucurie.

Din păcate, accentele vesele ale acestui *scherzo* s-au stins destul de repede. Contactul corpului obosit cu salteaua au umbrit plăcerea, prin apariţia unor dureri locale. Nu aveam decât o singură soluţie: să-mi schimb poziţia la intervale cât mai scurte. Asemenea manevre erau însă penibile, deoarece hârtia în care erau învelite saltelele foşnea destul de zgomotos. Încăperea era plină de foşnetul saltelelor. Circa optzeci de persoane se aflau pe saltele şi orice mişcare se traducea printr-un foşnet de hârtie.

Dacă o să vă foiţi toată noaptea, n-o să mai fie chip să dorm, mi-am zis. Gândindu-mă la această problemă, mi-am făcut repede o socoteală simplă. Să presupunem că fiecare persoană se întoarce o dată la patruzeci de minute. La optzeci de persoane, asta înseamnă două foşnete pe minut. Un foşnet la treizeci de secunde, cam mult. Am căutat o distribuţie statistică mai convenabilă pentru calcul, dar era greu de găsit din cauza factorilor individuali. Am ajuns, în cele din urmă, la un foşnet la trei-patru minute. Mult şi aşa. Între timp, cei mai tineri s-au distrat copios cu foşnetul saltelelor şi se foiau într-adins, spre a spori hazul. După un timp, au apărut protestele celor care voiau să doarmă şi frecvenţa a mai scăzut. Trebuie să fac o nouă socoteală, mi-am spus, dar mai întâi ar trebui să precizez ipoteza de calcul. N-am mai apucat: am adormit buştean.

Cred că a fost somnul cel mai dulce care mi-a fost hărăzit vreodată. Am dormit ca un prunc, fără gânduri, fără vise, fără tresăriri, fără întreruperi. Deturnarea avionului, Entebe, Idi Amin, ultimatum, toate se topiseră într-un somn adânc, adânc şi inert ca moartea. Nu ştiu ce s-a întâmplat peste noapte, dacă cineva a sforăit, a tuşit, a strigat sau a tras cu arma. Cred că, în noaptea aceea, nimeni n-a suferit de insomnie. Nimeni dintre cei care se aflau în *cavoul* de la Entebe.

Ziua a cincea

Când lumina soarelui m-a trezit, simţeam încă dulceaţa îmbătătoare a somnului. În timp ce alţii, de afară, de pe altă planetă, se rugau pentru mine, eu, întins pe salteaua aproape miraculoasă, gustam încă din voluptatea atât de materială a odihnei trupeşti. Ştiam prea bine că, de îndată ce voi părăsi salteaua, farmecul va fi rupt şi voi intra, din nou, în angrenajul obscur al unor evenimente imprevizibile. A face pe bolnavul nu mi se părea o soluţie convenabilă, iar camera începuse să forfotească de cei care erau mai vrednici decât mine. Am deschis ochii cu grijă pentru a-i feri de invazia bruscă a luminii. Scăldat în razele soarelui de dimineaţă, *cavoul* părea mai puţin sumbru.

Am aruncat o privire spre „graniţă”. Pirpiriul fusese înlocuit de uriaşul din Hebron. Masiv, primitiv şi fioros, ne privea cu insistentă şi-şi imagina, probabil, cum ne-ar putea ucide: pe fiecare în parte, sau pe toţi deodată. În orice caz, mai era. Ştiam că termenul ultimativ fixat pentru azi va fi amânat. În toate cazurile similare s-a procedat aşa. De altfel, nu ni s-a spus niciodată ce se va întâmpla după expirarea datei ultimative. Dar nu ne era prea greu să ne imaginăm.

— Nu ştiu cum să fac să vă salvez vieţile, ne-a spus preşedintele Amin.

Privindu-l pe malacul din Hebron, care stătea în pragul uşii, era limpede ce avea să se întâmple. Oricum, nu va fi astăzi, mi-am spus. Nu prevedeam nimic important pentru ziua de joi. Speram că Amin Dada nu ne va priva de vizita lui zilnică. Nu de alta, dar Amin era singura noastră sursă de informaţii şi, cu toată şiretenia sa, mai puteam deduce câte ceva din discursurile lui.

Mi-am consultat ceasul. Era aproape ora opt. Niciodată nu am fost obligaţi să ne culcăm sau să ne sculăm la ore fixe, ca la închisoare.

Am abandonat şi eu salteaua, fără să fiu convins că am lenevit destul. Mi-am luat trusa de toaletă şi m-am îndreptat spre „graniţă”. Malacul plecase. În locul lui reapăruse pirpiriul care n-a făcut nici un gest să mă oprească. Am parcurs din nou salonul unde se afla „burghezia” ostaticilor, după noua orânduială, şi am ajuns în sala robinetelor.

Nu m-am mai bărbierit. Să mă bărbieresc în fiecare zi mi se părea un lux prea mare pentru un prizonier al *cavoului* de la

Entebe. Mi s-a părut că am descoperit în oglindă o figură mai odihnită, chiar mai surâzătoare. Surâzătoare? Nu prea vedeam de ce ar fi fost surâzătoare. Mi-am spus că nu e momentul pentru o controversă cu mine însumi şi am evitat să mai analizez imaginea reflectată în oglindă, cu care, de altfel, nu eram obligat să mă identific. Apa rece m-a trezit de-a binelea şi m-am spălat de gândurile negre care începuseră, din nou, să-mi circule haotic prin minte.

Am intrat în salonul „elitei”, fără nici un complex de inferioritate. Aş fi vrut să rămân ceva mai mult acolo, să-mi aprind o ţigară, să beau o cafeluţă, dar politica de apartheid, dictată de revoluţionarii terorişti, nu admitea nici un fel de abatere de la rigorile ei. Noua societate, întemeiată de anarhişti la Entebe, era împărţită pe clase, îşi avea legile ei, foarte riguroase, o poliţie severă de supraveghere şi o conducere de fier. Aşa că, neavând încotro, am reintrat în bârlogul meu de la clasa a doua. De altfel, trebuie să recunosc că mă simţeam mai solidar cu cei de la clasa a doua, cu care împărţeam noua mea situaţie discriminantă. Acolo era agitaţie: tineretul era ocupat cu restructurarea dormitorului. Saltelele erau depozitate în stive ordonate, iar băncile erau deplasate din locul ocupat peste noapte şi aranjate într-o ordine potrivită cu stivele de saltele. N-a durat mult şi dormitorul s-a transformat în salon.

Graţie noului aranjament şi a luminii difuzate de razele soarelui, *cavoul* părea oarecum mai vesel şi oamenii mai puţin cătrăniţi. Dar nici o mie de sori nu puteau transforma un infern într-un paradis. Razele soarelui puteau aduce un pic de căldură, puteau smulge unele zâmbete timide şi superficiale, dar nu puteau potoli furtuna ale cărei sumbre valuri se puteau citi pe feţele ostaticilor. Era suficient să-i privesc pe ceilalţi, ca să-mi dau seama ce se întâmpla cu mine însumi. Crezusem că, după prima noapte dormită, voi fi în măsură să văd lucrurile mai clar, să descopăr o crăpătură în zidul care crescuse în jurul nostru, pentru a arunca o privire dincolo de el. Nu era chip. Zidul era impenetrabil. Singurul spaţiu pe care îl puteam explora era cel dinlăuntrul meu, tot mai obscur, tot mai vid şi mai rece. Regretam salteaua pe care dormisem, ca pe un paradis pierdut.

Micul dejun a venit la timp şi a contribuit la schimbarea dispoziţiei.

După micul dejun, o doamnă mi-a cerut părerea într-o problemă delicată:

— Îl vezi pe tânărul acela care stă în picioare?

— Da, exact, acolo, în stânga.

Obiectul atenţiei noastre era un băietan, de vreo 17–18 ani, o figură inocentă, decorată de o mică mustăcioară, cu părul buclat şi o uitătură uşor melancolică.

— Ce-i cu el? am întrebat.

— L-ai privit bine? I-ai examinat trăsăturile feţei?

— Nu l-am studiat în mod special, dar l-am remarcat şi eu.

— Ce crezi, nu e aşa că are fizionomia unui arab?

Am rămas pe gânduri. Parcă flăcăul avea ceva de arab. Unii israelieni pretind că poţi recunoaşte un arab după trăsături şi chiar după mers. Nu i-am crezut niciodată, şi pe unii i-am prins că s-au înşelat. Evreii din ţările arabe sunt, adesea, foarte asemănători cu arabii. Oricum, în împrejurarea în care ne aflam, la Entebe, era uşor să devii suspicios. Numeroşii ani de experienţă totalitară m-au învăţat că strecurarea unui spion într-un grup supus supravegherii este un lucru curent. Un presupus israelian, cunoscător al limbii ebraice, ar fi putut transmite informaţii şi ar fi putut preveni orice tendinţă de organizare a ostaticilor. Era posibil, dar puţin probabil. Tânărul urcase în avion la Tel-Aviv.

— N-ar fi exclus să fie arab, am spus. Ai vorbit cu el? Ştie bine ebraica?

În loc de răspuns, doamna s-a ridicat de pe bancă şi l-a chemat pe tânărul bănuit, care s-a plantat în faţa noastră. Avea ceva din aerul pirpiriului care ne păzea. A urmat un interogatoriu în toată regula, la care am preferat să păstrez rolul de observator.

— Cum te cheamă?

— Maiamon.

Apoi, de unde vii, ce sunt părinţii tăi, ce vârstă ai, cu ce te ocupi, unde te duceai etc. Multe întrebări.

Băiatul a răspuns cu oarecare timiditate, surprins, dezorientat un pic de năvala întrebărilor.

Trăia singur în Israel. Părinţii lui se aflau în Franţa sau în Maroc. N-am fost atent la acest amănunt. Era elev şi pleca să-şi întâlnească familia. Nu se afla de mult timp în Israel, de aceea nu vorbea prea bine limba ebraică.

În timp ce băieţandrul răspundea la întrebări, l-am privit cu atenţie. Aerul lui de inocenţă mi s-a impus, din nou. Naiv, timid, un pic stângaci, Maiamon răspundea la întrebări ca un elev ascultător în faţa dascălului său. În cele câteva minute, acest băiat firav şi visător mi-a devenit simpatic. Am simţit că nu poate

fi bănuit de intenţii rele, că mai degrabă avea el însuşi nevoie de protecţie, de mângâiere. Cine şi-ar fi putut închipui atunci că acel copil inocent, va pieri peste câteva zile, răpus de gloanţe...

— Am uitat să-l întreb dacă ştie araba, mi-a spus doamna după ce băiatul s-a îndepărtat.

— N-are importanţă. Există mii şi mii de israelieni care ştiu araba.

Băiatul se întorsese la locul lui, şi, din când în când, ne arunca o privire, pe furiş. Parcă vedeai în ochii lui spaţiul însorit din afara *cavoului,* libertatea, dorinţa de viaţă. Mai să-l invidiem pentru tinereţea lui, pentru viitorul care îi stătea în faţă.

Cum suspicioasa doamnă îşi găsise, între timp, o tovarăşă de conversaţie, am profitat de ocazie şi mi-am schimbat locul. M-am aşezat alături de tovarăşii mei cu care stătusem la taifas înainte de culcare. Discuţia a alunecat repede spre subiectul cel mai nevralgic: primejdia care ne unea pe toţi. Ne aflam înainte de expirarea ultimatumului. Ce va fi? Cei mai mulţi erau de părere că şederea noastră la Entebe avea să se prelungească, dar totul se va sfârşi cu bine. Niciodată, în cazuri similare, călătorii nu au fost omorâţi, în ciuda ameninţărilor, spuneau ei.

S-au trecut în revistă cele câteva cazuri cunoscute. Mai întâi, un avion care fusese deturnat şi dus în Algeria. Toţi călătorii au fost eliberaţi, după ce, în prealabil, fuseseră eliberaţi din închisoare doi deţinuţi arabi. Al doilea caz a fost din Siria. Câţiva ostatici au fost reţinuţi vreme îndelungată în Siria şi, în cele din urmă, au fost eliberaţi. În sfârşit, cazul de la Zarea. Avionul, deturnat de terorişti, a fost dus la Zarea, în deşertul iordanian. Ostaticii de la Zarea au avut de îndurat suferinţe grele, înghesuiţi în avion, într-o căldură insuportabilă, au răbdat de foame şi de sete zile întregi. Rezistenţa lor a slăbit, dar nu mai puţin şi rezistenţa teroriştilor. În cele din urmă, toţi au fost eliberaţi, în ciuda ameninţărilor. Cineva a tras concluzia, cu o voce fermă:

— Deci, niciodată o asemenea aventură nu s-a terminat printr-un masacru.

Un alt ostatic, care până atunci nu se amestecase în discuţii, a completat cu o voce aproape impasibilă:

— Niciodată? Ei bine, o să fie acum pentru prima dată.

Nimeni n-a îndrăznit să comenteze această remarcă amară.

S-a lăsat o tăcere grea; fiecare îşi urmărea firul propriilor sale supoziţii. Eu m-am gândit că un masacru nu le-ar aduce teroriştilor nici un avantaj. Totuşi, în cazul nostru intervenise un factor nou: Idi Amin.

În ce măsură Idi Amin era stăpân pe situaţie, şi care îi erau intenţiile? Pentru Amin Dada, masacrul este o bagatelă. Cel puţin aşa reiese din felul în care este prezentat în presa internaţională. Dar nici Idi Amin nu avea interes să încheie piesa printr-un masacru. El urmărea un obiectiv bine determinat: publicitatea. O concesie din partea Israelului ar fi fost exploatată de Idi Amin ca un imens succes personal. Ce mai apariţii la televiziune, ce mai interviuri în ziare, ce mai felicitări din toată lumea: marele Amin Dada, salvatorul situaţiei, în centrul atenţiei mondiale! Era puţin probabil că Israelul va accepta să-i ofere lui Idi Amin această satisfacţie. Şi atunci? Atunci mai avem timp, mi-am spus. Eram convins că e o afacere de lungă durată.

Membrii cercului în care se dezbătuse problema s-au risipit. Era cea mai bună metodă de a ieşi din atmosfera sumbră care ne învăluise. Mi-am căutat şi eu un alt loc. Un tovarăş de *cavou* s-a apropiat de mine şi m-a întrebat ce vârstă am. Întocmea o listă cu bătrânii şi copiii. Iniţiativa era a prizonierilor, în speranţa că cel puţin bătrânilor şi copiilor li se va îngădui să plece. Mi-am dat seama că pentru viaţa de toate zilele eram deja bătrân, dar nu şi pentru lista bătrânilor de la Entebe. Era cazul să mă bucur, să mă consider măgulit? Oricum, îmi venea greu să cred că un act de clemenţă pentru bătrâni şi copii s-ar putea produce. Nu mă aşteptam la asemenea favoruri pentru cetăţenii israelieni.

Vecina mea de bancă m-a întrebat dacă vor fi eliberate şi femeile. I-am răspuns, destul de rece, că nimeni nu a fost încă eliberat. Apoi, m-am corectat:

— S-ar putea, dar deocamdată nu s-a întocmit o listă cu femeile. Nu aveam chef de vorbă şi se pare că nici ceilalţi nu prea aveau. Mai toţi erau tăcuţi şi stăteau pe bănci, în aşteptare.

Mi-am amintit, din nou, că ne aflam într-o sală de aşteptare, dar nimeni nu mai aştepta avionul. Ce aşteptam? Eliberarea, exterminarea? Probabil că nimeni nu ar fi fost capabil să dea un răspuns exact. Cert este că fiecare aştepta deznodământul unei situaţii, care, prin forţa lucrurilor, nu putea stagna la nesfârşit.

Din păcate, nimeni nu ştia ce se petrece în afara zidurilor între care ne aflam. Puteam face doar presupuneri. Nu era greu să-mi imaginez starea de tensiune din Israel, îngrijorarea din Franţa şi dezolarea produsă în toată lumea civilizată de deturnarea avionului şi de primejdia care ne ameninţa. Nu era necesar să iau în mână *New York Times,* sau *Figaro,* sau *Frankfurter Allgemeine,* pentru a lua cunoştinţă de articolele publicate. Îmi puteam imagina conţinutul lor, după cum îmi puteam imagina că ziarele

sovietice nu pomeneau nici un cuvânt despre deturnare. Probabil că nici măcar deturnarea n-o anunţaseră. Îmi puteam închipui contactele dintre guvernele francez, israelian şi german, activitatea de la ONU, intervenţiile diplomatice. De astă dată nu era vorba doar de o organizaţie teroristă care, din punct de vedere internaţional, nu are nici un statut legal, ci şi de şeful unui stat membru al ONU, un stat cu care se putea trata. Bineînţeles, Idi Amin ne spusese că, personal, nu are nici un amestec. Gândurile mi-au fost întrerupte de malacul din Hebron, care a apărut în sală, cu o listă în mână. Unul dintre tovarăşii lui de bandă a anunţat că se va face apelul. Cine este strigat trebuie să ridice mâna.

— Iar apelul? În ce scop?

Mi-am amintit de primul apel, la mutarea în *cavou.* Aveau, doar, paşapoartele noastre! Pentru ce era nevoie de apel? Doar nimeni nu evadase, nimeni nu se refugiase în junglă.

A început apelul. Cei strigaţi ridicau mâna, unul după altul.

— Dorot Seriff.

Un băiat de vreo 15-16 ani, care stătea pe o bancă, rezemându-şi mâna de spetează, a ridicat braţul, cu un aer de plictis. Malacul a urlat ceva în arabă, s-a repezit la băiat şi l-a lovit cu sete. Nimeni n-a mişcat, dar simţeam mânia care clocotea în toţi.

În Israel se practică zilnic spălarea creierului, dar îmi închipui ce fel de spălare de creier trebuie să fi primit teroristul arab, care mustea de ură. Spălarea de creier pe un fond de bestialitate, tot ce poate fi mai periculos. Dar, în definitiv, cu ce păcătuise băiatul? Cică ar fi ridicat mâna într-o poziţie necuviincioasă. Simplu pretext. Bestia din Hebron simţea nevoia să-şi exprime ura care îl sufoca, îl deborda, simţea nevoia să lovească un israelian. E îngrozitor de penibil când nu poţi reacţiona, în nici un fel, în faţa violenţei. În închisoare, în România, am reacţionat, de obicei, la tratamentul sălbatic, inuman, dar la Entebe, îmi dădeam seama că este imposibil.

După terminarea apelului, cel din Hebron a plecat, lăsând în urma lui o puternică stare de nervozitate. Nu se făceau comentarii, dar frunţile erau încreţite, feţele mai negre, iar ochii sticleau de o revoltă mută şi neputincioasă.

— Trebuia să fiu la Paris, mi-a spus o doamnă şi s-a pornit pe plâns.

— La Paris, fireşte, cu toţii trebuia să fim la Paris.

La Paris, repetam în gând, de parcă ar fi fost o formulă

magică, menită să mă scoată din starea în care mă aflam. Cât de îndepărtat mi se părea acum Parisul, după câteva zile petrecute la Entebe; parcă ar fi fost un oraş în care rătăcisem într-o viaţă anterioară. Mă vedeam la Saint-Germain-de-Pres, asistând la un concert de muzică religioasă. Alina îşi abandonează mâna într-a mea şi, amândoi, vibrăm la unison. Da, într-o viaţă anterioară...

— Vrei să cumperi ţigări, ciocolată, lame de ras?

Am ridicat capul, surprins. Puteam face cumpărături? Tovarăşul meu de prizonierat mi-a explicat:

— Echipajul avionului Air France a primit îngăduinţa să vândă mărfurile care se aflau la bord. Se vor face asemenea vânzări o dată pe săptămână.

O dată pe săptămână? Aşadar cum bănuiam: *hanul lui Amin* se pregătise pentru o găzduire îndelungată. În faţa acestei perspective, am cerut să fiu înscris pe listă pentru ţigări.

Deschiderea shopului a remontat un pic moralul ostaticilor. A cumpăra e un act liber, personal. Era primul act de acest fel pe care îl puteam face, de când fuseserăm deturnaţi. Poate, cu timpul, vom deschide şi un bufet şi un chioşc cu băuturi răcoritoare. Aşteptarea ar deveni mai plăcută. Dar ce aşteptam?

De când sosisem acolo, existenţa mea fusese suspendată. Mâncam, beam, mă plimbam prin *cavou,* vorbeam când simţeam că tăcerea mă copleşeşte, deci funcţiile fiziologice nu suferiseră nici o schimbare, dar abia atunci am înţeles, pentru prima oară, că un om poate trăi fără să existe. Am înţeles mai bine distincţia pe care o făcea Marcel Gabriel între trăire şi existenţă.

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre frontieră cu intenţia de a atinge singurul obiectiv accesibil: toaleta. Caracterul funcţional al obiectivului nu mă atrăgea. O dorinţă nedefinită mă îndemna să parcurg acel drum şi mi-am dat seama că nu era pentru prima oară. Spre surprinderea mea, am fost oprit.

Spaţiul de trecere fusese barat de doi terorişti care ne-au înştiinţat că nimeni nu mai are voie să treacă *dincolo.* „Un timp”, a adăugat aceeaşi voce, după ce şi-a dat seama că înştiinţarea provocase panică. Mai întâi, mi-am reluat locul pe bancă. Făcuseră apelul, acum baraseră ieşirea din *cavou.* Ce aveau de gând? Nu era necesar să întreb, nici măcar să privesc în jurul meu. Ştiam că toţi îşi puneau aceeaşi întrebare. Aceste întrebări comune erau principalul ciment care ne unea. Aşadar următorul act era pe cale de a începe.

Aşteptarea nu a durat mult. Când am auzit zgomotul elicopterului, am înţeles că soseşte „patronul” *hanului.*

Elicopterul a aterizat în faţa clădirii şi, după câteva minute, din salonul de clasa întâi s-au auzit aplauze. Mareşalul îşi făcuse intrarea. Am auzit vocea lui cavernoasă şi traducerea interpretului francez. Sunetul care ajungea până la noi era prea slab, nu puteam distinge mai nimic, doar cuvinte izolate. Din când în când, se auzeau aplauzele ostaticilor de la clasa întâi.

La un moment dat, aplauzele s-au transformat într-un adevărat ropot, prelungit şi susţinut de urale. Din frânturile de propoziţie şi din iureşul aplauzelor am înţeles că cei de *dincolo* plecau la casele lor.

Prima reacţie a celor rămaşi a fost de amărăciune: ei pleacă şi noi rămânem. Nimeni n-a exprimat această frază, dar ea era zugrăvită pe feţele tuturor. Cineva m-a întrebat:

— De ce se bucură atât de zgomotos, ei nu ştiu că noi rămânem?

— Poate că nu ştiu, i-am răspuns. În asemenea împrejurări, e greu să fii trist pentru cei care rămân; te bucuri doar pentru cei care pleacă. Prima reacţie nu poate fi nici raţională, nici afectivă, ci pur biologică. Eliberarea celorlalţi sublinia, o dată mai mult, că obiectivul deturnării fusese luarea de ostatici israelieni.

Cu noi, socoteala nu se sfârşise încă. Mi-am spus însă că eliberarea celorlalţi este, într-un fel, favorabilă şi celor rămaşi. Familiile, prietenii, guvernele vor afla, în sfârşit, ceva. O parte din vălul misterului se va ridica şi poate că va fi mai uşor să se ajungă la o soluţie convenabilă. În ce fel, nu aveam nici o idee. În ciuda restricţiilor, câţiva călători, foşti ostatici, au venit la „frontieră” pentru a-şi lua rămas-bun, sau pentru a prelua mesaje către familiile noastre. Ce aş fi putut transmite? Că sunt bine? Într-o zi, aceste informaţii ar fi putut fi contrazise de evenimente.

Pregătirile de plecare au durat foarte puţin. Într-un sfert de oră au plecat toţi. Două autobuze i-au transportat la legaţia somaleză din Kampala. De acolo au fost duşi la aeroportul civil şi îmbarcaţi pe un avion, cu destinaţia Paris. Bucuria plecării a fost atât de mare, încât călătorii nu şi-au făcut probleme din faptul că geamantanele lăsate în avion nu le-au fost înapoiate.

— Ce crezi, m-a întrebat unul dintre cei rămaşi, când vine şi rândul nostru?

— La ce? l-am întrebat, la rândul meu.

— Nu fi prăpăstios! La plecare, fireşte, n-avea nici o grijă, plecăm.

Nu l-am contrazis. Poate să fi avut chiar dreptate, dar nici n-

am avut timp să-i răspund. Mareşalul Idi Amin Dada, preşedintele Ugandei, apăruse în pragul încăperii. A pătruns în cameră cu paşi măsuraţi, studiaţi chiar, ne-a salutat şi apoi ne-a privit, un timp, în tăcere. Pentru noi pregătise, desigur, un alt discurs.

— N-am dormit toată noaptea, a fost prima replică din scenariu.

M-am întrebat când o fi dormind, bietul preşedinte; nici noaptea trecută nu dormise, tot de grija noastră.

— Am grijă de voi; toată noaptea am vorbit la telefon cu Frontul Popular de Eliberare a Palestinei. Am pledat pentru voi; vreau să vă salvez viaţa. Deocamdată am obţinut amânarea termenului ultimativ până duminică.

Au fost atunci unii dintre noi care au crezut că, într-adevăr, Idi Amin, prin insistenţele lui, a obţinut amânarea. Asemenea amânări au fost obţinute în toate cazurile de deturnare. Era clar că Idi Amin joacă teatru. Rolul de protector îi plăcea. Mă întrebam însă ce rol va juca în actul următor?

— Guvernul vostru e de vină. Nu vrea să elibereze prizonierii din închisorile israeliene, dar cu guvernul vostru nici nu stau de vorbă, eu stau de vorbă cu voi, pe voi vreau să vă salvez. Nu sunt aşa cum mă prezintă presa voastră. Da, da, eu ştiu ce prăpăstii scriu despre mine ziariştii dumneavoastră.

În privinţa asta avea un pic de dreptate: Idi Amin constituia unul dintre subiectele predilecte ale presei israeliene, care îl înfăţişa ca pe reprezentantul primei generaţii coborâte din copac.

Doamna X s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit:

— Ce părere ai? Să vorbesc cu el?

— Despre ce?

— Despre scrisoare.

Mi-am amintit că doamna X îmi mai vorbise despre scrisoare. O scrisoare prin care ostaticii de la Entebe ar fi cerut guvernului israelian să adopte o atitudine mai concesivă, susceptibilă a conduce la eliberarea lor.

I-am observat de la distanţă. Idi Amin dădea din cap, în semn de aprobare. Apoi, preşedintele Ugandei ne-a salutat şi a plecat, însoţit de terorişti cu care venea de obicei. La plecare, aplauzele au fost destul de anemice, dar cred că de această dată nici nu se aştepta la altceva.

Doamna X s-a apropiat din nou de mine:

— I-am spus.

— Şi, ce a răspuns?

— Că ideea e bună, că ar fi bine să o scriem.

— Te aşterni pe scris?

Doamna X a ezitat.

— Nu ştiu. Ar trebui să vorbesc şi cu ceilalţi, dar mă tem că voi întâmpina opoziţii, că unii vor lua intenţia mea în nume de rău.

Nu i-am spus nimic. Ştiam că are dreptate şi că o asemenea propunere ar stârni o mică furtună. Doamna X a considerat tăcerea mea drept un răspuns şi s-a îndepărtat, oarecum dezorientată.

Îl aşteptam pe Idi Amin pentru a afla ultimele. Ştiri, atât cât se putea deduce din spusele lui. Aflasem ceva? Nu mare lucru! Aşa cum prevăzusem, ultimatumul fusese amânat. Guvernul israelian nu luase nici o hotărâre în sensul eliberării unor terorişti. Se duceau, totuşi, unele tratative. Nu puteam să cred că fostul colonel Bar Lev discută doar în numele său cu Idi Amin.

Era clar că la acele convorbiri asistau reprezentanţi ai guvernului şi că Bar Lev primea instrucţiuni de la guvern. Mai puteam deduce că Amin se pregătea să ne „găzduiască" pentru un timp îndelungat. Comentariile naive nu lipseau din partea celor care se aflau în apropierea mea:

— Drăguţ din partea lui că vine să ne consoleze. Bine că cel puţin el ne poartă de grijă.

Scenariul lui Amin nu era deci lipsit de succes. Nu ştiam cât de departe mergea cârdăşia lui cu teroriştii, dar Idi Amin venea să-şi viziteze prizonierii. Dacă aceşti prizonieri ar fi fost exclusiv ai altora, nu cred că Amin ar fi apărut în faţa lor şi nici teroriştii nu i-ar fi îngăduit să ne viziteze, dacă nu ar fi existat o colaborare între ei.

Am încercat să scrutez un pic viitorul apropiat. Care va fi tratamentul aplicat cetăţenilor israelieni rămaşi singuri, în absenţa unor martori din alte ţări? Drumul spre toaletă prin celălalt salon va deveni mai penibil. A fost singurul lucru care mi-a trecut prin cap. Şi de data asta m-am înşelat. Am fost invitaţi să revenim în salonul de clasa întâi. Era şi firesc: supravegherea era mai simplă. Ne-am luat deci valizele în mână şi ne-am instalat pe locurile pierdute cu câteva zile în urmă.

În sala de clasa întâi ne aştepta o mare surpriză: întreg echipajul avionului Air France era acolo. Deşi echipajul fusese pus în libertate odată cu călătorii eliberaţi, pilotul avionului a refuzat să plece. A declarat că atât el, cât şi echipajul său, vor pleca numai după ce *toţi călătorii* vor fi eliberaţi. Omul acesta e mai presus de toate laudele, merită recunoştinţa tuturor călătorilor rămaşi la Entebe. Pentru ei, prezenţa echipajului

francez a însemnat un sprijin moral de nepreţuit, mai mult, chiar, prin prezenţa francezilor, o schimbare în rău a tratamentului era mai greu de conceput.

Oamenii şi-au reluat locurile de la clasa întâi cu un sentiment de uşurare, având, oarecum, senzaţia că au fost repuşi în drepturile uzurpate. Întoarcerea în prima sală de aşteptare echivala, pentru unii, cu un prim pas spre eliberare. De acolo, din sala aceea, plecaseră ceilalţi. Fără îndoială că schimbarea de decor era agreabilă şi tocmai asta explica doza de optimism care încolţea, spontan, în inimile oamenilor. În realitate, nu exista nici un temei pentru optimism. Mutarea fusese făcută din motive tactice: pentru terorişti, era mai uşor să ne supravegheze în acelaşi timp şi pe noi şi pe francezi.

Deşi perfect conştient de situaţia reală, mai că m-am molipsit şi eu de buna dispoziţie generală. Parcă şi bucatele mi s-au părut mai gustoase, deşi ni s-a servit aceeaşi friptură grasă şi tare, cu aceeaşi garnitură de orez. Deşi mi se făcuse lehamite de friptura lor, niciodată, cât am stat la Entebe, nu m-a preocupat mâncarea şi nu mi-am dorit meniuri speciale. Am constatat cu oarecare îngrijorare că, încetul cu încetul, gusturile mele, cel puţin în materie de gastronomie, se pierdeau, dispăreau, lăsând în urma lor un gol de care mi-era teamă. Simţeam că şi alte gusturi, şi alte dorinţe dispar în acelaşi gol monoton, gol în care începusem să mă pierd. Era o atrofiere spirituală, în care până şi conştiinţa dumnezeirii pălea, în care numai corpul, numai materia îşi păstra prerogativele intacte.

Am surprins pentru o clipă privirea neamţului. În ochii lui nu mai ardea flacăra din primele zile ale aventurii. Privirea îi devenise meditativă, melancolică, aproape tristă. Am avut impresia că simţea şi el ameninţarea aceluiaşi vid în care eu însumi începusem să mă cufund. În acest gol eram mai puţin străini, mai aproape unul de altul, decât fusesem în avion. Aveam impresia că înotam în aceeaşi mare, ne loveam de aceleaşi valuri tăioase, înfruntam aceleaşi furtuni şi ne pândeau aceleaşi adâncimi. Poate că tocmai teama de aceste adâncuri, de acest gol, îl împinsese spre acel *vivere pericolosamente,* care îi oferea iluzia unei vieţi pline. Nu aveam intenţia să-i găsesc scuze; dacă aş fi fost consultat nu l-aş fi absolvit de pedeapsa care i se cuvenea. Poate că mâinile acestui terorist melancolic erau pătate de sânge, simţeam însă o puternică vibraţie omenească pentru acest personaj. Din nefericire, această vibraţie degenerase într-un obscur proces de exaltare. Un

moment am încercat să mă scutur de umbra punţii care se întinsese între mine şi neamţ. Aveam numeroşi tovarăşi de călătorie şi de primejdie. Am privit în jurul meu. „Antenele” mele nu semnalau nimic. Mi-am întors privirea spre neamţ. Dispăruse din câmpul meu vizual. Simple plăsmuiri, mi-am zis. Dar dacă preocupările mele alimentare suferiseră o alienare aproape totală, ele au izbucnit dintr-odată sub alte forme decât cele obişnuite la unii dintre ostatici. S-a produs o întâmplare aproape incredibilă. Dar oare nu era totul incredibil, în situaţia în care ne aflam?

O rumoare a umplut toată sala şi am observat, în unele locuri, o agitaţie neobişnuită. Rumoarea a devenit tot mai puternică şi mi s-a părut că disting un cuvânt mereu repetat.

Dar nu! Nu se poate. Nu puteam să cred că este rostit cuvântul presupus de mine. Probabil că mă înşel. Cu toate astea, după ce l-am ascultat de câteva ori, cuvântul s-a impus de la sine. Era clar! Câteva voci strigau acelaşi cuvânt, ca la o manifestaţie.

— *Cuşer, cuşer*[2]*.*

Nemaipomenit! Nici măcar în condiţiile în care se aflau la Entebe nu voiau să renunţe la cuşer! Nici nu se gândeau că, prin manifestaţia lor, ar putea provoca neplăceri celorlalţi.

În toiul acestui incident a apărut, val-vârtej, comandantul francez. A fost categoric şi a ridicat tonul pentru a opri această manifestaţie deplasată şi primejdioasă.

— *Cuşer!* a strigat el. Nu vă daţi seama unde vă aflaţi? Nu vă daţi seama la ce consecinţe poate duce prostia voastră? Aranjaţi-vă între voi, să mănânce unii pâinea şi alţii fructele, iar alţii carnea. Şi acum, potoliţi-vă!

Este numai un exemplu palid de demenţă cu caracter religios. Probabil că dacă li s-ar da un antidot în urma unei otrăviri, înainte de a-l lua, ar cere ca antidotul să fie cuşer.

— O cafea?

— Da!

O cafea era bine venită. Cei doi vorbitori de limbă română aveau grijă de mine şi mă răsfăţau cu ceaiuri şi cafele.

De fapt, cafeaua nu-mi făcea bine, din cauza glaucomului de care sufăr. Puţina vedere care mi-a mai rămas îmi impune

[2] În limba ebraică, cuvântul *cuşer* desemnează, îndeobşte, mâncarea rituală a evreilor, rit pe care evreii habotnici şi tradiţionali îl respectă cu aceeaşi rigurozitate cu care respectă sabatul (n.a.).

anumite tabuuri, dar cum totul îmi devenise indiferent la Entebe, am băut cafea fără restricţii şi am renunţat la orice medicaţie. Mă lăsasem în voia valurilor care mă purtau pe o mare necunoscută, spre ţărmuri nedefinite sau poate demult scufundate.

— Nu e prea fierbinte?

— Nu, mulţumesc.

Cafeaua nu era fierbinte, dar era prea dulce, ceea ce nu m-a împiedicat să o sorb cu voluptate.

Ne aflam lângă peretele din faţa intrării în sală. Soţii W., cu care mă împrietenisem, şi-au adus lucruşoarele şi s-au instalat alături de mine. Ne-am aranjat astfel în noul nostru „apartament". Mobilierul era simplu, dar nici nu aspiram la mai mult. O banchetă capitonată, lipită de perete, două scaune, o etajeră încastrată în perete şi o mică stivă de saltele. În scurtă vreme ni s-a alăturat şi doamna R., vecina mea de zbor. „Locuinţa" era destul de confortabilă, pentru a adăposti patru persoane, suficient aerisită, pentru a-mi permite să fumez, fără s-o deranjez pe doamna R. Soţii W. mi-au istorisit epopeea intrării lor în Israel. Am aflat de unde au venit, ce drum au apucat, cum s-au descurcat la început şi cum au răzbit în decursul anilor. Povestea lor semăna leit cu poveştile tuturor „urcătorilor". În Israel cuvântul emigrant nu e bine primit. Cei care se stabilesc acolo nu sunt emigranţi, ci „urcători". Ei „urcă" în Israel, şi chiar dacă istorioara soţilor W. trezea în mine ecoul unei poveşti de multe ori auzite, ei au ţesut în jurul meu o perdea sonoră care m-a apărat, parcă, de valurile ostile şi invizibile care agitau eterul la Entebe. Am apreciat bunul simţ al acestor oameni cumsecade şi le-am povestit, la rândul meu, câte ceva. În cele din urmă doamna W. şi soţul ei au plecat la plimbare. Am rămas singur în noua mea „locuinţă".

Păcat că discurile mele erau departe. Poate că un pic de muzică m-ar fi putut scoate din starea amorfă în care mă aflam. Ce-aş fi putut să ascult? Beethoven. M-am chinuit să-mi amintesc cum sună *adagio* din cvartetul 131, dar n-am izbutit. Binecuvântată inocenţă! spune cineva despre acest *adagio.*

Privind pe fereastra larg deschisă, l-am zărit pe pirpiriul care ne păzea în *cavou.* Făcea acelaşi lucru, în noile condiţii. Binecuvântată inocenţă, superbă muzică. Îmi părea rău că nu reuşisem să-mi reamintesc: binecuvântată inocenţă.

Pirpiriul privea în zare, cu ochii lui de copil nevinovat.

Două viori, o violă şi un violoncel. Auzeam violoncelul care

suna profund, prelung şi tulburător. Frumos instrument! Dar unde erau celelalte? Unde dispăruseră viorile? Dar viola? De ce tocmai violoncelul? Şi, dintr-odată, m-am simţit foarte iritat. Ce căutam la Entebe, cum de fusesem atât de imbecil să ascult de funcţionara de la Air France? *„931* e în întârziere, luaţi-l pe *139”* lar eu l-am luat. Nu, nu, e o eroare grosolană! Avionul meu nu e *139.* Scrie pe bilet! N-aveam ce căuta la Entebe. Trebuia să fiu la Paris. Era clar! Trebuia să-l caut pe şeful teroriştilor şi să-i explic. Nu încape nici o îndoială că va fi de acord cu mine.

Această idee, stupidă, m-a calmat. Am revenit la amorţeala de dinainte. Binecuvântată inocenţă! Unde erau viorile? Ca prin farmec mi-a răsunat în urechi o trompetă care intona agresiv *Cavaleria uşoară.* Nu pot să sufăr muzica asta, dar nu mai puteam scăpa de ea. Totuşi, spre marea mea surprindere, am rămas calm. Mă bălăceam într-o stare de suverană indiferenţă şi *Cavaleria uşoară* trecea peste mine. Era atât de uşoară, încât nu o mai simţeam. Prea eram singur, trebuia să ies, să fac o plimbare. Unde? Unde? Oriunde, vei fi singur, îmi spunea o voce impersonală. Bine, bine, a mârâit o altă voce şi am recunoscut, cu surprindere, propriul meu glas.

Am părăsit repede „locuinţa”, pentru a scăpa de un dialog stupid. Încotro? N-avea nici o importanţă. Mă aflam într-un univers finit, cu dimensiuni foarte mici. Ori încotro mă îndreptam, ajungeam în acelaşi loc.

Abia făcusem câţiva paşi, că m-a oprit un bătrânel:

— Cui îi pasă de noi? Nimănui nu-i pasă de noi!

I-am răspuns doar printr-un gest vag. Cunoşteam această invocaţie, din Israel. *Noi* înseamnă Israel. Cui îi pasă de noi, israelienii? Sensul era precis. N-o să vină nimeni să ne salveze. De fapt, cam aşa era. Eram convins că în toată lumea se vorbea despre noi, dar cine se putea gândi la o operaţie de salvare?! Şi cum puteam fi salvaţi? Nu mă îndoiam că Secretarul general al ONU lansase deja apelul său în termeni vibranţi. Preşedintele Franţei condamnase, desigur, deturnarea avionului şi-şi exprimase simpatia pentru ostatici, în cuvinte calde şi elegante. Preşedintele Statelor Unite... M-am gândit, un moment, că un detaşament de paraşutişti americani ar putea rezolva problema. Americanii nu vor încălca suveranitatea Ugandei, chiar dacă această încălcare ar salva o sută de vieţi omeneşti. Politica îşi are regulile ei, pe care şefii de state trebuie să le respecte. Preopinentul meu avea dreptate: nimeni nu va veni la Entebe să ne salveze şi, în definitiv, poate că e mai bine aşa, mi-am spus. O

intervenţie ar putea provoca o reacţie imediată a teroriştilor, care s-ar solda cu multe victime. Trebuie să recunosc că nu m-am gândit nici un moment la o intervenţie israeliană. Mi-am continuat drumul încercând să scrutez un viitor care mi se părea prea obscur şi care îmi devenise mai indiferent decât s-ar fi cuvenit.

Mi-a apărut în faţă doamna R., vecina mea. Stătea pe o bancă şi era albă ca varul. Se vedea, cât de colo, că nu se simţea bine. M-am îndreptat spre ea şi am observat că se apropie şi nemţoaica. Ne-am găsit, amândoi, alături de doamna R., dar nemţoaica, având nelipsitul pistol în mână, nu mi-a acordat nici o atenţie. Privirea îi era îndreptată spre doamna R.

— Ce se întâmplă? Ce-i cu dumneata?

Glasul nemţoaicei era mai puţin aspru, dar nici blând nu s-ar putea spune că suna.

— Mi-e rău!

Vocea doamnei R. era atât de slabă, încât cu greu o puteai auzi.

Spre surprinderea mea, glasul nemţoaicei a devenit mai moale.

— Ce simţi?

— Simt că mor. Mă sfârşesc.

S-a produs atunci un fapt uluitor, de necrezut. Nemţoaica a privit-o pe doamna R. în tăcere timp de câteva secunde şi, apoi, pe neaşteptate, s-a aplecat spre bolnavă, a îmbrăţişat-o şi a mângâiat-o. Această femeie afectuoasă era una şi aceeaşi cu fioroasa teroristă? Pistolul pe care îl păstra în mână chiar şi în timpul îmbrăţişării risipea orice îndoială. Scena îmi păru fantastică şi m-a răscolit, scoţându-mă brusc din starea amorfă în care căzusem din nou. Care era adevărata nemţoaică? Ce e omul? Cum poate fi definită personalitatea? E o manifestare de isterie? Poate, dar asta nu explică totul. Poate fi un om şi fioros şi *omenos*? Dacă era aşa, nu poţi şti niciodată la ce te poţi aştepta de la el. A fost un gest determinat de un sentiment de culpabilitate? În cazul acesta, nemţoaica nu era atât de fioroasă pe cât voia să pară. După acel gest de vădită compasiune, era nemţoaica în stare să o ucidă pe doamna R.? N-am auzit de nici un călău care să-şi fi îmbrăţişat victima, înainte de execuţie. Oare teroristul din Hebron ar fi fost şi el capabil de duioşie? Imposibil! Categoric nu! Acest *nu* categoric m-a dezorientat şi mai mult, mai ales când am auzit că s-a mai petrecut o scenă asemănătoare la Entebe. Preludiul a fost acelaşi: o doamnă care

se afla într-o stare deplorabilă. Arabul cu şapcă, îngrijorat de starea persoanei, i-a adus, în minimum de timp, un pahar cu apă. Doamna a sorbit un pic din pahar, dar a continuat să se simtă rău. Teroristul a îngenuncheat şi i-a sărutat mâna. Un terorist duios? Asasin sensibil? Oricum, lucrurile sunt mai complicate decât credem la prima vedere şi nu pot fi înţelese prin raţionamente simpliste.

Mi-am continuat drumul sub impresia scenei la care asistasem. După câţiva paşi, am fost oprit de doamna D., care mi-a predat ţigările cumpărate de la Air France. Uitasem de ele. Am aflat din nou că asemenea vânzări vor fi permise o dată pe săptămână.

O dată pe săptămână? Oho! Perspectiva era deci de săptămâni, poate de luni. Existau toate condiţiile pentru o prelungire nedefinită a găzduirii noastre la Entebe. Niciodată răpitorii de avioane nu avuseseră la dispoziţia lor mijloace de organizare atât de bune, spaţiu, mâncare, duşuri, cafele, ventilatoare, apă la gheaţă, medici, saltele, pături. Nimeni nu se putea plânge că e înfometat, bruscat, privat de servicii medicale, de cele necesare unei existenţe relativ onorabile. Un argument în plus pentru ipoteza unei organizări prealabile, de care Idi Amin nu putea fi străin.

Între timp, mi-am continuat drumul, întrebându-mă ce se petrece în Israel. Se aflase, firește, că doar israelienii şi echipajul francez rămăseseră la Entebe. Nu era greu să-mi imaginez atmosfera din Israel şi reacţiile oamenilor. Presa şi radioul erau pline de Entebe. Membrii guvernului se aflau în nesfârşite şedinţe, iar populaţia era extrem de agitată. Oricare ar fi fost hotărârea guvernului, ea era la fel de gravă. Să elibereze prizonierii ceruţi de terorişti? Ar fi creat un precedent primejdios. Să refuze categoric orice cerere a piraţilor? Asta ar fi putut duce la un masacru şi la învinuirea de a fi provocat moartea ostaticilor, dintr-un exces de duritate politică. De fapt, nu mă îndoiam nici un moment că prima soluţie era exclusă. Guvernul israelian nu va accepta, sub nici un motiv, eliberarea prizonierilor ceruţi de terorişti. În această privinţă, existau precedente fără echivoc. Orice concesie, fie ea cu caracter umanitar, era considerată ca o capitulare în faţa criminalilor.

Ca de obicei, opinia publică era gata să sprijine hotărârea guvernului. Doar familiile ostaticilor erau, probabil, de altă părere, şi solicitau guvernului să accepte cererile piraţilor. Ziarele publicau articole prin care solicitau guvernului să nu

capituleze şi lozinca zilei era „nici un terorist nu va fi eliberat din închisoare!” Vedeam oamenii, pe stradă, pronunţând acest slogan, cu pumnii strânşi şi cu lacrimi în ochi. Ar fi fost un semn de uşurinţă din partea mea să condamn sau să resping această politică. Personal, am optat întotdeauna pentru soluţia umanitară, dar mă feresc să spun categoric că este cea mai bună, în asemenea situaţii. De altfel, la Entebe eram obiect şi nu subiect, îmi imaginam ce se petrecea în Israel, şi nimic mai mult. Ştiam că ziarele sunt smulse din mână, că se ascultă radioul de dimineaţa până seara, că deţinerea noastră la Entebe devenise o problemă. Mai ştiam că, deşi nu va ceda, guvernul va consimţi, într-un fel sau altul, să înceapă tratativele. Totdeauna, prin tratative se câştigă timp. Mă întrebam însă la ce va folosi Israelul această tragere de timp. Probabil, în primul rând, pentru a ne prelungi nouă viaţa. O vedeam şi pe sora mea, care, în starea deplorabilă în care se afla, avea de înfruntat consolările unora, care îi cereau să înţeleagă că interesele naţionale sunt mai presus de cele individuale.

Nu m-am gândit, nici un singur moment, că tratativele formale ale guvernului ar putea fi conjugate cu o acţiune militară, la o atât de mare distantă. Ulterior, am aflat că unii ostatici ar fi prevăzut o asemenea operaţiune. Niciodată, în discuţiile avute la Entebe, nu am auzit pe cineva care să fi vorbit despre o asemenea eventualitate.

Ajuns în faţa intrării în cavou, am constatat cu satisfacţie că uşa care fusese scoasă din balamale se află din nou la locul ei. Faţă de *cavou,* sala de aşteptare oferea parcă un oarecare sentiment de securitate, fireşte, un foarte vag sentiment de securitate. Prea era legată uşa aceea de amintiri grele, încă proaspete. Ştiam foarte bine că primejdia nu se micşorase, dar parcă mă sinchiseam mai puţin. Conştiinţa primejdiei venea acum pe cale pur raţională, aidoma unei informaţii pe care sistemul meu logic o sesizase. Emoţional, nu simţeam primejdia. De unde provenea această anestezie? N-am insistat asupra întrebării, poate de teamă să nu-i întrerup efectul, dar era preferabil să abandonez adâncul apelor interioare şi să navighez la suprafaţă.

Am aruncat o privire în jurul meu şi am constatat că toţi se organizaseră în noile condiţii din sala de aşteptare. Fiecare familie sau grup îşi aranjase „locuinţa”, compusă din câteva fotolii, saltele, o măsuţă şi propriile lor lucruşoare. Toate aceste „aşezări” erau aliniate de-a lungul pereţilor şi pe mijloc, astfel că

rămâneau două alei principale. La stânga intrării se afla centrul de supraveghere al teroriştilor, iar la dreapta *Maison de France,* adică... sediul echipajului de pe Air France. Drumul făcea un ocol şi se unea, printr-un arc de cerc, cu cealaltă alee.

Am bătut drumul acela de nenumărate ori. În cele din urmă, m-am întâlnit cu domnul E., care m-a invitat la el. Soţia sa era... „acasă", culcată pe saltea. Am aflat, cu această ocazie, care fusese scopul călătoriei lor. Doamna suferea de o boală grea şi plecase cu soţul ei în Canada, unde se afla singurul specialist care ar fi putut să o ajute. Deturnarea avionului spulberase speranţele acestei simpatice perechi, fiind uşor de înţeles cât de mare era disperarea lor. Domnul E. îşi îngrijea soţia cu un impresionant devotament. Am fost tratat cu ceai fierbinte şi cu o felioară de prăjitură, care apăruse, prin nu ştiu ce miracol. Între timp, a mai picat un musafir. S-au povestit întâmplări de pe frontul francez din al doilea război mondial. Atmosfera era plăcută, caldă, familiară, dar, cum doamna avea nevoie de odihnă, am mulţumit şi m-am îndreptat spre „locuinţa" mea.

Acasă, i-am găsit pe soţii W. Se întorseseră şi ei din plimbare. Am pălăvrăgit un pic, am depănat amintiri din România şi din Israel şi, în cele din urmă, am fost întrerupţi de o nouă activitate, care a perturbat aşezările abia instalate. Se face curat! Noutatea se răspândise în toată sala şi a dat naştere la o agitaţie generală. Câţiva lucrători veniseră cu o maşină de curăţat parchetul. Pentru pregătirea spaţiului de lucru trebuia să deplasăm fotoliile, saltelele etc., apoi să le readucem acolo unde fuseseră înainte. În timp ce mă îndeletniceam şi eu cu această activitate, mi-a trecut prin cap o idee năstruşnică: ce-ar fi ca, sub aparenţa unor lucrători, să se ascundă, de fapt, spioni? Stupid! Ce să facă ei acolo? Să cerceteze terenul, să... Dacă maşina de curăţat parchetul ascundea un detector de mine? Prostii! Eram sigur că sunt prostii şi am încetat să rumeg aceste gânduri. N-am înţeles însă de ce era necesară curăţirea parchetului. Raţiuni de natură igienică? Un argument în plus pentru eventualitatea unei şederi prelungite? Era joi. Până duminică, data la care expira noul ultimatum, nu erau justificate asemenea măsuri. Desfăşurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit şi rostul acelei curăţenii. După încheierea operaţiilor şi plecarea lucrătorilor, pensionarii *hanului lui Amin* şi-au propus să vegheze la menţinerea curăţeniei şi, fireşte, să nu mai arunce pe jos hârtii, mucuri de ţigări şi resturi de mâncare.

Mi-am reluat locul în *locuinţă* şi am constatat că soţii W.

plecaseră din nou. Am pornit-o şi eu la drum şi m-am trezit bătând din nou, în lung şi-n lat, cele două alei. La un moment dat, în calea mea a apărut neamţul. S-a oprit în faţa intrării. M-am oprit şi eu. Privirea neamţului ţintea departe, poate dincolo de Lacul Victoria. Am vrut să-l întreb de ce a fost necesară curăţirea parchetului, dar, în loc de asta, l-am întrebat cu totul altceva.

— Vom mai călători împreună?

Neamţul m-a privit oarecum surprins, m-a cercetat un pic, fără să-mi răspundă.

— Poate, cine ştie? a spus el într-un târziu.

— Ai fost tare în prima zi, am continuat eu, dar cum de-ai mers la sigur, de unde ai ştiut că pilotul nu te păcăleşte, îndreptând avionul spre altă direcţie decât cea comandată de dumneata?

— Mi-a mai pus cineva întrebarea asta, a spus neamţul, zâmbind. Nici o eroare nu era posibilă. Înainte de operaţia Air France m-am antrenat, luni de zile, pe un avion. Am învăţat să citesc hărţi, să consult aparatele de bord şi să mă orientez perfect în zbor. Chemat de un tovarăş al său, neamţul s-a scuzat şi s-a îndreptat spre coridorul care ducea în afara clădirii.

Am rămas pe gânduri. Reieşea clar că era antrenat în zbor, dar pentru asta fusese necesar concursul unui stat. Care era acela? Cum se poate lupta împotriva pirateriei aeriene, când există state care instruiesc terorişti în acest scop? Nici o eroare nu era posibilă. Auzeam vocea neamţului şi îi vedeam zâmbetul, deşi nu se mai afla în faţa mea. E un personaj interesant, mi-am spus şi mi-am propus să-l provoc la o conversaţie mai îndelungată. Eram curios să aflu dacă îi place muzica, ce filosofi îl interesează în afară de Marx şi ce literatură preferă. N-am mai avut însă niciodată ocazia să-l antrenez în proiectata discuţie.

— La ce te gândeşti? Tot timpul te gândeşti.

Am tresărit. Se afla în faţa mea un călător cu care stătusem adesea de vorbă.

— Mă gândeam că experienţa asta pe care o trăim nu e lipsită de interes şi, dacă vom ieşi vreodată de aici, vom avea ce povesti.

Replica a venit prompt, fără nici o umbră de ezitare:

— Dacă? Sigur, sigur vom pleca de aici! Nu m-am îndoit nici un moment că totul se va termina cu bine. O să vezi! O să mai vorbim despre asta!

Asemenea „vitamine” administram şi eu altora, la nevoie, dar o făceam fără convingere. Tovarăşul meu însă vorbea cu o

deplină siguranţă în glas. S-a îndepărtat radios, crezând, probabil, că mi-a transmis şi mie ceva din siguranţa lui. Dar, de fapt, nici nu era nevoie. Nu, nu era nevoie, fiindcă totul îmi devenise indiferent. Voi ieşi, sau nu, voi fi lichidat, sau nu, ce importanţă aveau toate astea? Parcă nici nu era vorba de mine, nici nu mă gândeam la viitor. În forul meu interior se lăsase o linişte adâncă. Nu bântuiau furtuni, nu se consumau tragedii, nu străluceau bucurii şi nu se aprindeau speranţe. Dorinţele adormiseră şi adevărurile zăceau undeva pe fundul unei mări îngheţate. Linişte, sau surzenie... O clipă am tresărit, dar şi această tresărire s-a înecat în oceanul de indiferentă. Mă întrebam, amuzat, cum e posibilă existenţa fără trecut, fără viitor şi, ceea ce e şi mai curios, fără prezent!

A sosit masa de seară. Mi-am luat în primire porţia, fără entuziasm, fără poftă, dar cu conştiinţa că mă ancorez astfel în prezent.

Mâncarea nu ne-a lipsit niciodată la Entebe, iar mesele aveau şi un rol suplimentar, pe acela de catalizator de normalitate. Desigur, fac abstracţie de cei care ar fi dorit un serviciu *cuşer.* După câteva ore de la reîntoarcerea în salonul de clasa întâi, această normalitate se instalase în mod solid şi fiecare îşi avea locul în interiorul ei. Nimeni nu se mai gândea la avion şi o oarecare bună dispoziţie revenise în *hanul lui Amin.*

Începuse să se însereze, când s-a anunţat sosirea patronului.

Vizita era neaşteptată. Cu atât mai surprinzător a fost faptul că preşedintele Ugandei nu era singur, ci acompaniat de soţie şi de un copil. După ce ne-a salutat, mareşalul ne-a prezentat familia: fetiţa purta un nume israelian.

— Pe fata mea o cheamă Sharon, ne-a spus Idi Amin. I-am dat acest nume fiindcă s-a născut în hotelul Sharon, la Tel-Aviv. Ştie ebraica. A aflat că sunteţi aici şi a ţinut mult să vă cunoască.

După această caldă prezentare, ne-a privit lung, cu familiaritate.

— Am venit să vă văd, înainte de plecarea mea. Plec în Mauritius, unde trebuie să particip la Conferinţa Statelor Africane. Ştiţi că sunt preşedintele Organizaţiei Statelor Africane.

După această modestă explicaţie, s-a oprit pentru un moment, apoi a continuat:

— Voi pune şi problema voastră la Conferinţă, bineînţeles că voi discuta din nou şi cu Waldheim, pe care îl voi întâlni acolo.

A făcut o nouă pauză. Acesta era modul său de a vorbi, firesţe, îndelung studiat. Cuvintele şi pauzele erau drămuite, pentru a

obţine un efect cât mai puternic.

— Am vorbit şi cu Waldheim, dar să nu vă aşteptaţi la mare lucru. Totul depinde de guvernul vostru. Guvernul vostru e încăpăţânat, nu vrea să accepte condiţiile exprimate de palestinieni, pentru eliberarea voastră.

Soţia colosului ne privea cu interes şi copilul zâmbea. Ne aflam în familie, iar şeful familiei, după o nouă pauză, a continuat cu grijă părintească:

— Duminică expiră noul ultimatum. Voi face tot posibilul să mă întorc înainte, vreau să vă mai găsesc în viaţă.

După această graţioasă încurajare, s-a oprit un pic pentru a sublinia importanţa cuvintelor sale, apoi şi-a reluat tema favorită:

— Nu ştiu cum să fac să vă salvez viaţa. Voi continua să vă dau de mâncare şi tot ce vă trebuie, dar ce ne facem cu guvernul vostru, că de el depinde totul. M-am gândit că ar fi bine să-i adresaţi o scrisoare. Noi o s-o difuzăm prin posturile noastre de radio. Poate că o să ajute la ceva. Eu nu vreau să sugerez ce trebuie să conţină scrisoarea, asta e treaba voastră. Nici nu vă oblig să o scrieţi, dar ar fi bine ca, până mâine la prânz, să fie gata. Va veni un reprezentant al meu să o ia.

Aşadar sugestia doamnei X încolţise în mintea lui Idi Amin, care o prezentase ca şi cum ar fi fost ideea lui. Desigur, nici doamna X n-ar fi dorit să fie altfel. După ce a pus punctul pe i, preşedintele şi-a luat rămas-bun de la noi şi a plecat, însoţit de familie. Ca de obicei, câteva doamne au fost impresionate de emoţionanta grijă pe care ne-o purta Idi Amin, mai ales acum, după ce ne vizitase cu familia. Ca de obicei, descifram în grija mareşalului o ameninţare destul de transparentă, de şiretenie şi prefăcătorie. Aflând tot ce ne-a spus Idi Amin, nimeni n-ar fi putut găsi, în mod explicit, vreo ameninţare. Dar de ce venise cu familia? Gest infantil? Truc, pentru a crea o atmosferă de încredere? Mai degrabă! Dar de ce? De ce avea nevoie preşedintele de o asemenea atmosferă de încredere? În primul rând, pentru a apărea ca protector în cazul rezolvării favorabile a problemei. Foştii ostatici ar fi povestit cât de grijuliu fusese Idi Amin cu ei. Tot timpul am avut însă impresia că, în ciuda resentimentelor lui faţă de Israel, Idi Amin păstra o oarecare nostalgie pentru trecutul în care avusese relaţii foarte bune cu Israelul. În cazul acesta, Idi Amin putea fi cu atât mai primejdios.

Vizita lui Amin mi-a trezit, într-o oarecare măsură, interes, dar nu a schimbat mare lucru în starea mea de indiferenţă. Nu-mi puneam întrebarea dacă şi când voi scăpa de acolo. Dorinţe cum

ar fi aceea de a mă plimba pe Rue de Rivoli, sau de a intra la *Sainte-Chapelle,* căzuseră ca frunzele unui pom uscat. Devenisem eu însumi aidoma unui pom uscat, fără frunze, fără flori, fără sevă, fără perspectivă.

Încotro? În mijlocul sălii de aşteptare de la Entebe pierdusem orientarea, de parcă m-aş fi aflat în mijlocul unui imens deşert. Oamenii îmi păreau ficţiuni şi aveam impresia că, dacă voi încerca să-i ating, vor dispărea ca o fata morgana. În ciuda acestei stări bizare, înregistram perfect tot ce se petrecea în jurul meu şi răspundeam ca un bun automat. M-am îndreptat spre un grup în care se afla şi pilotul. Cu vocea lui plină de vibraţii profunde şi cu zâmbetul lui cald, francezul fermeca lumea adunată în jurul său. Oamenii voiau să ştie cât mai multe despre el. O doamnă ar fi vrut să-i cunoască vârsta şi, după unele ezitări, l-a întrebat direct. Francezul a coborât privirea, ca un elev chinuit, apoi, ridicându-şi ochii frumoşi şi plini de omenie, a spus simplu: „Am făcut războiul, doamnă!” Omul acesta are în el ceva de adolescent, mi-am spus. Fără să ştie, prin căldura pe care o emana, pilotul francez m-a ajutat un moment să reiau contactul cu ceilalţi şi cu restul lumii. „Împlinesc cincizeci şi doi de ani”, a adăugat el, după un timp. Un adolescent de cincizeci şi doi de ani!

Odată cu plecarea francezului, cercul s-a risipit şi m-am îndreptat şi eu spre „casă”. Pilotul, după ce a zăbovit câteva minute la *Maison de France,* şi-a început rondul de seară. În fiecare seară făcea ocolul sălii, se oprea peste tot, întreba dacă totul este în regulă, dacă oamenii au nevoie de ceva, dacă şi cum le poate fi de folos. Îi încuraja pe cei deprimaţi, glumea cu ceilalţi şi-şi îndeplinea această admirabilă misiune cu cea mai perfectă modestie. În acele zile grele, pilotul francez a fost principalul sprijin al naufragiaţilor de la Entebe. Pilotul, cu ochi de adolescent, a reîmprospătat vechile mele simpatii pentru francezi.

Am aruncat o privire prin vecini. Fiind prea devreme pentru culcare, oamenii îşi petreceau seara după cum puteau. Unii jucau cărţi, alţii jucau şah, alţii citeau sau conversau. Aveam impresia că mă aflu în excursie, în salonul unei cabane în care drumeţii se amuză un pic înainte de a se dărui somnului odihnitor. Doar teroriştii, cu armele lor, întunecau aceste imagini. În apropierea mea, o seamă de tineri se adunaseră în jurul unei mese lungi, jucau cărţi şi pălăvrăgeau. La un moment dat, o fată a început să cânte, mai întâi aproape şoptit, apoi mai tare, mai îndrăzneţ. O

altă voce s-a ridicat în sprijinul celei dintâi, apoi alta şi alta. Corul tinerilor umplea spaţiul de cântece israeliene. Privirile teroriştilor nu erau deloc încurajatoare, îi vedeam încordaţi şi încinşi, aproape de punctul de fierbere. Tinerii continuau să cânte cântece israeliene, ceea ce pentru terorişti semăna a provocare. Câţiva ostatici au cerut tăcere. Aşa sunt unii israelieni, fricoşi. Frică? Dar care era actul de curaj? Nu înţelegeam de ce trebuia înveninată o atmosferă care, cel puţin aparent, era respirabilă. Nu era un act de curaj ci, mai degrabă, o ignorare a realităţii. Am ridicat şi eu glasul, cerând, cu insistenţă, încetarea acestui joc periculos. Tinerii au renunţat şi s-au risipit.

Mai toţi călătorii se culcaseră. Tovarăşii mei de „locuinţă” se culcaseră şi ei, şi domnul W. Mă invita cu insistenţă să-i imit. Nu aveam încotro, deşi salteaua nu mai exercita asupra mea aceeaşi atracţie ca în seara precedentă. Nu aveam de făcut altceva decât să mă descalţ şi să mă întind pe saltea. La Entebe am dormit totdeauna cu pantalonii. Mi se părea mai comod aşa şi nu mă deranja că se şifonau. Faptul că m-am întins pe saltea nu mi-a stimulat, ca de obicei, nici înclinaţiile contemplative, nici cele reflexive. Probabil, cuvântul cel mai potrivit nu era nici indiferenţă, nici anestezie, ci atrofiere. În sală se făcuse linişte. Toţi se culcaseră. Ventilatorul, agăţat în plafon, bâzâia uşor, subliniind, astfel, şi mai mult, tăcerea care se aşternuse în sală. Din când în când, de la nivelul saltelelor, se înălţa câte un geamăt care exprima întreaga suferinţă a acestor zile de pomină.

Mă întrebam: câţi dormeau şi câţi vegheau ca mine, fără dorinţe, fără speranţe, fără orizont, fără durere, fără bucurie?

Un terorist intrase în sală, cu arma în mână. Îşi făcea turul de rutină, pentru inspectarea prizonierilor. Tovarăşii lui dormeau pe coridorul prin care se ieşea din încăpere.

Aşteptam să iau contact cu salteaua pentru a face analiza evenimentelor din timpul zilei, dar n-am reuşit să depăşesc pragul enunţurilor. Aveam nevoie de un punct de sprijin. Un punct de sprijin pentru pârghia care trebuia să mă salte deasupra apelor moarte. Atunci, te-am strigat încetişor: Alina, şi mi-ai apărut ca o întruchipare a speranţelor renăscute. Stăteai în faţa mea, tristă şi tăcută, iar focul veşnic din ochii tăi mă învăluia într-o căldură binefăcătoare. Am vrut să-ţi povestesc, să-ţi spun totul, dar, cu un gest abia schiţat, m-ai oprit. Ne-am privit în tăcere, nemişcaţi, eram ca două stane de piatră. Am adormit atunci, sau dormeam deja?

Ziua a şasea

Şi iar s-a făcut dimineaţă la Entebe. Mă simţeam bine în culcuşul meu şi nimic nu mă îndemna să-l părăsesc. Am privit în jur şi am constatat că nu eram singurul leneş. La Entebe „lenevia” era permisă. Mi-am amintit de dimineţile din închisoare: la ora cinci eram treziţi de bătăile violente în uşile de fier ale celulelor. Trebuia să sari din pat. Şi dacă inerţia trupului mai prelungea puţin poziţia orizontală, alte bătăi în uşă îmi aminteau că trebuie să mă supun regulamentului. La Entebe nu exista nici un regulament. Ameninţarea care plana asupra noastră ţinea loc de regulament şi ne spunea ce e îngăduit şi ce nu. Lenevia era permisă în sala de aşteptare de la Entebe, dar acolo nu mai aşteptam avionul, aşteptam o sentinţă, aşteptam împlinirea destinului. Aşteptam să se întâmple ceva. Întocmai, mi-am spus, ăsta e adevărul. Aşteptam să se întâmple ceva. Ce şi când, asta nu mă întrebam. Totul ţinea de mister, iar la Entebe trăiam, în plin mister. În aşteptarea de la Entebe, dorinţele mele se topiseră. Aş fi vrut totuşi să ies măcar un pic din sală, să respir aerul dimineţii, al dimineţii Ugandei. De câte ori pronunţam, în minte, cuvântul Uganda, aveam impresia că aiurez. Mi-era imposibil să cred că mă aflu în Uganda. Numai apariţiile lui Idi Amin mă puteau convinge că scenariul fantastic în care fusesem atras se desfăşura, totuşi, pe pământ ugandez.

Ca în fiecare dimineaţă, teroriştii erau în plină activitate, fiind preocupaţi, mai ales, de camionetele care aduceau alimente şi făceau legătura între oraş şi aeroport. Oraşul era, pentru mine, Kampala. Nu ştiam atunci că există şi un oraş care se numeşte Entebe, oraş ce fusese cândva capitala Ugandei. Încercam să-mi imaginez cum arată Kampala. Dintr-odată, am simţit că salteaua mă apasă de jos în sus, de parcă gravitaţia ar fi fost inversată, într-o clipă am fost în picioare şi mi-am reluat optica poziţiei verticale. Primul gând: să-mi fac toaleta.

Spre marea mea surprindere, am constatat că sunt singur în sala robinetelor. M-am spălat şi m-am bărbierit, fără să privesc în oglindă. Nu aveam nici un chef să-mi examinez mutra. Am reuşit destul de bine să mă rad, pe nevăzute. În timp ce mă bărbieream, mă gândeam, cu oarecare nerăbdare, la micul dejun. De această dată, nu mai aveam nici un motiv să prelungesc spălatul, cum procedam atunci când eram obligat să

mă întorc în *cavou.*

Am reintrat în salon, convins că ziua aceea nu ne va aduce nici o surpriză. Idi Amin era plecat. Am sosit tocmai bine pentru a servi micul dejun, apoi mi-am reluat locul în „locuinţa" mea. Nu mai era nimeni „acasă". Ce puteam face? Mulţi şi-au închipuit că ostaticii de la Entebe trăiau într-o permanentă groază sau că erau terorizaţi de piraţi. Nicidecum! De fapt, se plictiseau... E drept că ne plictiseam pe un fond de îngrijorare, de teamă permanentă. Teama era constantă, continuă, încât nici n-o mai luam în seamă. Am observat chiar că unii nu mai aveau conştiinţa pericolului. Condiţiile relativ bune de care se bucurau ostaticii la Entebe le amorţiseră, în mare măsură, conştiinţa primejdiei care îi pândea. Oamenii dormeau bine, mâncau la ore fixe, beau cafele, fumau, pălăvrăgeau şi se plictiseau. De fapt, nu ştiu dacă ceea ce simţeam eu se putea numi plictiseală.

Conştiinţa primejdiei nu m-a părăsit niciodată, dar ea nu modifica starea mea de indiferenţă. Simţeam nevoia să umplu, într-un fel, vidul care se făcuse în mine. Mi-am amintit de procedeul meu din închisoare. În primele zile de singurătate, în celulă, simţeam că mă pierd, că vidul mă invadează şi mă îneacă. Numai că, atunci, destul de repede, am găsit leacul: am recurs la raţiunea rece. Nu aveam nici cărţi, nici hârtie, nici creion. Regimul de celulă era foarte sever, înspăimântător de aspru. M-am refugiat în palatul de gheaţă al gândirii şi, acolo, mi-am regăsit echilibrul. Luni de zile, am refăcut în minte cursuri întregi de matematică şi de fizică. Eram ocupat de dimineaţa şi până seara. Treceam de la geometria diferenţială la mecanica cuantică, ajunsesem la o „îndemânare" uimitoare, rezolvam, mental, probleme din cele mai complicate. În faţa mea se înălţa o tablă invizibilă pe care scriam totul, cu un creion imaterial. Jocul devenise aproape pasionant. Când eram scos la anchetă, făceam un semn pe tabla invizibilă, pentru a continua la întoarcere. Frumuseţea armonioasă şi rece a matematicii mi-a menţinut moralul în închisoare, luni în şir. În asemenea împrejurări, golul existenţial devine insuportabil dacă nu este umplut cu ceva, iar pentru aceasta, cea mai indicată este logica, acea logică rece şi inflexibilă, care îngheaţă existenţa şi o menţine intactă. Zburdam prin lumea conceptelor matematice, uşurat de balastul realităţii, eliberat parcă de tirania închisorii.

O lume fictivă? Desigur, dar tocmai de asta aveam nevoie. De acelaşi lucru aveam nevoie şi la Entebe. În acea dimineaţă de vineri am încercat să reiau exerciţiile logice din închisoare. N-am

izbutit. Nu orice fel de singurătate e favorabil unor exerciţii în planul raţiunii. Singurătatea în colectiv este o piedică, e o singurătate paralizantă. După o oră de încercări, am eşuat lamentabil. Mi-am spus că ar trebui să fiu îngrijorat de starea potenţialului meu cerebral, dar n-am fost. Continuam să mă scald în apele sălcii ale nepăsării. Mi-am amintit de un alt truc pe care îl foloseam în închisoare; când simţeam o oarecare uzură în mecanismul logic: mă gândeam la prieteni. Imaginea prietenilor care se gândesc la mine m-a ajutat şi la Entebe. M-am simţit mai puţin singur şi, prin ei, mai legat de viaţă. Mă întrebam dacă aflaseră toţi de păţania mea. Am poposit la fiecare în parte, încercând să-mi imaginez cum a reacţionat C.C. O fi aflat? Ştiam că, uneori, când reuşeşte să se concentreze, gândul lui poate parcurge distanţe mari. M-am gândit intens la el, dar eram prea epuizat ca să mă pot concentra. Când ne-am revăzut mi-a spus că a aflat despre întâmplare, pe cale directă. Nu ştia nimic de plecarea mea la Paris, dar, când a aflat de răpirea avionului, a simţit că mă aflu la Entebe. E singura persoană care a reuşit să comunice cu mine în timpul „sejurului” de la Entebe. N-am uitat pe nimeni. Am trecut de la unul la altul, mi-am spus păsul şi am primit încurajările lor. Le cunoşteam gesturile, mimica, reacţiile, le ghiceam vorbele. E admirabil să ai prieteni buni; chiar când distanţe mari te despart de ei, îi simţi aproape şi trăieşti prin ei, când propria ta existenţă este întreruptă. Parcă vedeam în faţa mea o punte uriaşă, arcuită peste mări şi ţări, cu un capăt pe malul Lacului Victoria şi cu celălalt pe stâncile Carpaţilor. Nu eram singur şi, tot repetând această constatare, am simţit că viaţa începe din nou să pulseze în mine.

O cafea ar fi fost bine venită. Mi-am preparat una şi m-am dus cu ea la... mine, s-o sorb pe îndelete. Unul dintre piraţii aerului a trecut prin faţa mea. Probabil că l-am privit insistent, pentru că s-a oprit. Era un pic derutat. M-a întrebat, ca să spună ceva:

— E bună?

Se referea, fireşte, la cafea. I-am răspuns:

— Nu ştiu, să mă gândesc.

M-a privit întrebător, şi eu am adăugat:

— Are gustul aşteptării.

— Aşteptare? Ce aşteptare?

— Bineînţeles. Nu ne aflăm în sala de aşteptare?

— A, da! Dar ce aşteptaţi?

— Avionul, fireşte...

— Încotro?

— Paris. Nu zburăm spre Paris?

— Sigur, sigur. Nu aveţi nici o grijă, o să ajungeţi.

— Sunteţi convins?

— Dar eu nu ştiu când, când... ajungem...

— Eu da, desigur. Toţi aşteptăm. Şi eu aştept.

— Ce anume? Ce aştepţi dumneata?

Mi-a zâmbit, dar nu mi-a răspuns, apoi, temându-se probabil de alte întrebări, mi-a făcut un semn cu mâna şi s-a îndepărtat.

Terminasem de băut cafeaua, mi-am spălat ceaşca şi am pornit să dau o raită prin vecini. Stând de vorbă cu unul şi cu altul, am constatat că problema zilei era scrisoarea. Uitasem de ea. Scrisoarea către guvernul israelian. Până la prânz trebuia să fie gata, spusese Idi Amin Dada. Părerile erau împărţite: unii erau pentru scrisoare, alţii erau contra. Cu dezbaterile, oarecum furtunoase, în jurul scrisorii, atmosfera din Israel s-a mutat în sala de aşteptare de la Entebe. Lucrurile se petreceau însă invers, cei mai mulţi erau pentru scrisoare; nu aşa cum s-ar fi întâmplat în Israel. Optica se schimbă, întotdeauna, în raport cu situaţia. Un bărbat masiv, cu o mustaţă care părea că nu se simte la locul ei, perora incitant. Era categoric împotriva scrisorii: „Guvernul nostru nu trebuie să accepte nici una din cererile teroriştilor, nu trebuie să elibereze nici măcar un singur deţinut din închisori.” Judeca exact ca în Israel.

— Dumneata eşti dispus să mori aici, la Entebe? l-am întrebat eu.

M-a privit cu ciudă şi mi-a răspuns pe un ton care nu admitea replică:

— Da, dacă aşa o cer, interesele Israelului.

— Şi eşti gata să o sacrifici şi pe soţia dumitale?

La această întrebare a fost un pic cam derutat şi mi-a răspuns cu oarecare întârziere:

— Eu nu pot să vorbesc în numele soţiei.

— În cazul acesta, cred că nu ai dreptul să vorbeşti nici în numele celorlalţi călători care se află aici.

N-a mai răspuns. Nimeni nu l-a aprobat, în mod făţiş. Am fost întrebat şi eu, cu privire la scrisoare. Am spus că o asemenea scrisoare nu poate fi de vreun folos, dar nici nu poate dăuna, nici nouă şi nici guvernului israelian. S-a hotărât, aşadar, să o scriem. S-a constituit o comisie, care s-a consacrat redactării textului. Unii se legaseră de această scrisoare, punându-şi mari speranţe în ea. Nu ştiam cum va fi primită misiva în Israel, dar eram sigur că ea nu va forţa mâna guvernului. Nu mă îndoiam de

îngrijorarea şi de compasiunea premierului Rabin, dar ştiam că altele sunt criteriile unei hotărâri guvernamentale, într-o asemenea împrejurare. N-aş fi vrut să fiu în pielea lui Rabin, dar este sigur că nici Rabin n-ar fi vrut să fie în pielea mea.

Tot plimbându-mă prin *sat,* am întâlnit-o pe doamna R. Îmi făcuse semn cu mâna. Se afla împreună cu soţii W. şi m-a invitat şi pe mine să mă alătur grupului.

— E mai mult aer aici, mi-a spus ea.

Într-adevăr, era aproape de uşă şi de afară venea o adiere plăcută. Mi-am căutat un scaun şi m-am aşezat lângă tovărăşii mei de „apartament”. S-au făcut imediat cafele şi a început taifasul.

Soarele pătrundea nestânjenit prin peretele de sticlă, doamna R. se simţea mai bine şi, zâmbitoare cum era, mi s-a părut o companie foarte agreabilă. Mi-am amintit de discuţia începută în avion, înainte de deturnare. Atmosfera era plăcută şi, pentru moment, mi-a revenit şi cheful de vorbă, chiar şi de glume. Dacă cineva ne-ar fi fotografiat atunci şi ar fi arătat cuiva fotografia, privitorul ar fi remarcat poate că feţele noastre arătau o oarecare oboseală, dar, în nici un caz, nu ar fi putut ghici că scena reprezintă nişte ostatici în aşteptarea unei hotărâri de viaţă sau de moarte.

Mi-am amintit că Amin Dada nu va veni în ziua aceea. O zi fără mareşal mi se părea ca bucatele fără sare, dar mareşalul era plecat în Mauritius. O fi discutând el, acolo, problema noastră, aşa cum ne promisese? Îmi închipuiam că, dacă Idi Amin nu va deschide discuţia, se vor găsi alţi şefi de state africane care vor pune această problemă. Într-o asemenea eventualitate vedeam mai multe şanse ca în scrisoare. Atitudinea lor ne putea fi mai folositoare decât scrisoarea. S-ar fi putut ca şefii unor state africane să-i ceară lui Amin să ia o hotărâre care să împiedice apariţia unei pete pe blazonul, abia ţesut, al Africii independente. Cu toată şiretenia lui, Amin Dada nu putea desconsidera o asemenea cerere. Nu-mi făceam iluzii, dar această posibilitate nu mi se părea exclusă.

Era linişte în salonul scăldat de lumină. Îţi făcea impresia că te afli într-o tabără de vară, în care călătorii, obosiţi de o vacanţă prelungită, nu mai au ce-şi spune şi lâncezesc, mângâiaţi de razele blânde ale soarelui. Teroriştii păreau şi ei vrăjiţi de acea lumină neobişnuit de tandră. Ai fi spus că-s funcţionarii paşnic: ai *hanului,* care aşteptau să se sfârşească vacanţa.

— Ce au de gând?

Doamna R. ştia foarte bine că nu am nici o calitate pentru a-i răspunde la întrebare, dar poate că nici nu mi-o adresase mie.

Poate că întrebarea apăruse pe buzele ei ca o expresie a fricii şi a oboselii colective. Vocea doamnei R. nu avea accente de deznădejde, ci semăna mai mult a suspin. Nici răspunsul meu n-a fost, de fapt, un răspuns.

— Aşteaptă şi ei, ca şi noi.

Nu ştiu dacă doamna R. a auzit ce spusesem. Atât întrebarea ei, cât şi răspunsul meu fuseseră doar obsesii şoptite. Aceeaşi obsesie, acelaşi suspin, care, rostit sau nu, era pe buzele tuturor.

M-am simţit mai aproape de doamna R., de toţi oamenii aceia pe care nu-i cunoşteam, dar de care eram legat prin acea bizară aşteptare. Doamna R. mi-a zâmbit. Zâmbetul venea de departe, era trist asemenea unui suspin. I-am oferit umărul meu, în locul unei speteze care, desigur, i-ar fi fost necesară.

Era linişte în sala de aşteptare de la Entebe. În marea lui solitudine, soarele ne privea cu căldură şi compasiune, iar dintr-un ungher neştiut al *hanului Amin*, moartea ne privea şi ea, gânditoare şi nehotărâtă.

În cele din urmă, medicul pe care îl aştepta doamna R. a sosit. Venea în fiecare zi, consulta pacienţii şi, la nevoie, împărţea medicamente. În comparaţie cu toate cazurile precedente, eram, desigur, ostatici de lux. „De ce se îngrijesc de sănătatea noastră, dacă vor să ne omoare?” m-a întrebat un ostatic.

M-am gândit din nou la o înscenare cu caracter propagandistic.

După plecarea doamnei R. la vizita medicală, am rămas singur. Soţii W. plecaseră şi ei să dea o raită prin *sat.* Clipa de răgaz a teroriştilor trecuse. Erau, din nou, într-o activitate febrilă. În ce consta această activitate, este greu de spus, dacă nu imposibil. Permanentul du-te-vino al teroriştilor oferea, cel puţin, aparenţa unei intense activităţi. Care era fondul acestei agitaţii a rămas pentru mine un secret. Aveam impresia că asist la un joc. Un joc în care noi, ostaticii, eram nişte pioni (deşi întregul joc se bizuia pe noi), iar teroriştii nu ştiau să joace. Dacă ar fi fost buni jucători, ne-ar fi spus: „Ei, bine, jocul s-a sfârşit, am câştigat partida, am obţinut o victorie fără precedent, totul a mers perfect, duceţi-vă la casele voastre şi povestiţi ce aţi avut ocazia să trăiţi şi ce suntem noi în stare să facem.” Aşa ar fi constatat şi Micul Prinţ. Şi, cum tot n-aveam ce face, mi-am petrecut timpul imaginându-mi un nou popas al Micului Prinţ. Pe următoarea planetă era un terorist.

— Iată un ostatic, strigă teroristul, dând cu ochii de Micul Prinţ.

Micul Prinţ nu ştia că, pentru un terorist, toţi oamenii pot fi ostatici, dar nu ştia nici ce este un terorist, sau ce este un ostatic.

— Mâinile sus, strigă teroristul, cu un pistol într-o mână şi cu o grenadă în cealaltă.

Speriat, Micul Prinţ ridică mâinile, fără să ştie de ce.

— Arme ai?

Nici nu aşteptă răspunsul şi îşi şi controlă victima.

— Lasă mâinile jos, ordonă teroristul.

Micul Prinţ lăsă mâinile în jos şi făcu un pas spre terorist.

— Mâinile sus!

Micul Prinţ ridică, din nou, mâinile.

— Mâinile jos!

Micul Prinţ lăsă mâinile în jos şi zâmbi. Îi plăcea să se joace.

— Cine eşti tu? întrebă Micul Prinţ.

— Sunt un terorist.

— Ce e aia un terorist?

— Hm! Un terorist e... de fapt... nu mi-am pus niciodată întrebarea. A, ba da! Un terorist e un revoluţionar care foloseşte violenţa pentru a-i face pe oameni fericiţi.

Micul Prinţ deveni trist.

— E greu să fii fericit, şopti el.

— Dar noi luptăm, spuse teroristul, fără luptă nu se poate obţine fericirea.

— Şi aţi reuşit să-i faceţi fericiţi?

— Asta e! oftă teroristul. Oamenii nu vor să fie fericiţi, se împotrivesc, dar noi suntem generoşi, nu ne lăsăm până nu-i facem fericiţi. Mâinile sus!

Micul Prinţ ridică iar mâinile.

— Mâinile jos!

Micul Prinţ lăsă mâinile în jos.

— Şi cum procedaţi? întrebă Micul Prinţ.

— Cum adică?

— Să-i faceţi fericiţi!

— Luăm ostatici.

— Ce e aia ostatici?

— Tu eşti un ostatic.

— Nu înţeleg, făcu Micul Prinţ.

— Un ostatic, cum să spun eu, e un zălog. Îl ţinem până ce burghezii îl răscumpără. Dacă refuză, îl omoram.

Micul Prinţ, speriat, făcu un pas înapoi.

— Mâinile sus!

Micul Prinţ ridică mâinile, apoi, la comandă, lăsă mâinile în jos. Mâinile sus! Mâinile jos!

După un timp, Micul Prinţ spuse gânditor:

— Vreau să văd un apus de soare...

— Apus de soare? Asta nu! zise teroristul.

— Vreau să văd un apus de soare, repetă Micul Prinţ, ca şi cum n-ar fi auzit refuzul teroristului.

— Tu eşti un ostatic şi nu poţi să-mi comanzi mie ce vrei, spuse teroristul, iritat. Noi suntem înnoitorii lumii, pentru asta trebuie să sfârşim mai întâi cu tot ce e vechi. Din vremurile cele mai îndepărtate, planetele se învârtesc în jurul soarelui. Destul! Vom schimba acest obicei burghez.

— Dar cum veţi face? întrebă Micul Prinţ.

— Vom lua ostatici. O sută de ostatici. O mie de ostatici. Apoi, anunţăm guvernele lumii că îi omorâm, dacă nu se iau măsuri pentru schimbarea mişcării planetelor.

— Aaa! exclamă Micul Prinţ. Voi nu vă veţi realiza niciodată obiectivele.

— Ăsta chiar e secretul nostru; dacă le-am realiza, ce ne-ar mai rămâne de făcut? Noi nu ne vom învechi aidoma burghezilor, vom lupta întotdeauna pentru idealurile noastre, vom face revoluţia permanentă.

— Până şi regele absolut e mai simpatic, se gândi Micul Prinţ. Îţi plac florile? întrebă el cu toată seriozitatea.

— Florile?! se miră teroristul. Drept să-ţi spun, m-am observat, nu ştiu. Cred că nu-mi plac. Burghezilor le plac florile. O să pun problema în Comitetul Central. S-ar putea să le desfiinţăm.

— Vreau să plec, spuse Micul Prinţ.

— Nu se poate, eşti ostatic, strigă teroristul şi îndreptă ţeava armei spre Micul Prinţ.

Micul Prinţ încă nu ştia ce e un pistol.

— Plec!

— Mâinile sus! strigă teroristul.

Era prea târziu. Micul Prinţ dispăruse din ochii săi.

Teroristul apăsă pe trăgaci, din obişnuinţă, dar pistolul, nu luă foc. Era ruginit.

— Oamenii mari sunt foarte ciudaţi, spuse Micul Prinţ, continuându-şi călătoria.

*

Teroriştii noştri îşi desfăşurau febril activitatea. Unul dintre ei se juca cu o armă automată. Era un terorist autentic. Pe planeta

noastră, toţi teroriştii sunt autentici şi tot nu sunt nici mai realişti, nici mai înţelepţi decât teroristul de pe mica planetă.

— Sunt obosită.

Doamna R. Se întorsese de la vizita medicală. Sistemul nervos al doamnei R. fusese puternic zdruncinat de evenimente, iar grija pentru copiii rămaşi acasă contribuia şi ea la această stare de slăbiciune. I-am explicat că, într-un fel, situaţia ei este avantajoasă. S-ar fi simţit şi mai rău dacă i-ar fi avut pe copii la Entebe.

Masa de prânz am luat-o acolo unde ne aflam. Serviciul era organizat acum de tineri ostatici, iar meniul, în mod invariabil, acelaşi. Ca de obicei, doamna R. n-avea poftă de mâncare şi nu mânca mai nimic. Eu mâncam fără poftă şi cred că la fel pro cedau cei mai mulţi. M-am întrebat cum aş fi reacţionat dacă ni s-ar fi servit caviar, nisetru, sau *coeur de palmier.* Aş fi mâncat probabil, cu mai multă poftă. Starea de indiferenţă, frânată un pic în cursul dimineţii, revenise. Conştient de acest lucru, m-am întrebat ce simt ceilalţi. Observaţiile mele, superficiale, erau suficiente pentru a căpăta convingerea că mai sunt şi alţii cam reacţionau ca mine. În general însă, diversitatea trăsăturilor temperamentale a determinat reacţii foarte diferite. Au existat la Entebe ostatici a căror anxietate li se citea pe faţă şi era prezentă în toate mişcările şi discuţiile lor. Alţii erau vădit marcaţi de un proces de inhibiţie. La aceştia, mecanismul de autoapărare funcţiona mai bine. Aş minţi însă dacă aş pretinde că, în condiţiile de la Entebe, am putut face observaţii serioase asupra celorlalţi; fie ei călători sau terorişti. Bineînţeles că situaţia teroriştilor nu era comparabilă cu a noastră. Ei erau învingători, operaţiunile lor fuseseră încununate de succes, erau în plină activitate şi la adăpost de orice intervenţie străină. Cu toate acestea, şi ei manifestau, uneori, o anumită nervozitate; viitorul era şi pentru ei nebulos. Deznodământul nu depindea de ei, ci de factori externi pe care nu-i puteau controla. Neamţul, mai ales, devenea tot mai gânditor. Era singurul care nu excludea o intervenţie israeliană. Când pilotul a subliniat siguranţa în care se aflau ei, teroriştii, neamţul a remarcat că o acţiune israeliană nu ar fi imposibilă, deşi o asemenea intervenţie i se părea foarte puţin probabilă. Considera că, în acest caz, israelienii ar urma să vină pe Lacul Victoria şi nu pe calea aerului. Nu cred însă că această ipoteză, pe care neamţul o socotea mai degrabă fantezistă, era cauza stării lui de melancolie. Personajul acesta trebuie să fi fost foarte complex,

deci destul de greu de definit.

După-amiază, după ce ne-am servit în linişte cafelele, doamna R. s-a culcat, străjuită de doamna W., iar eu am pornit la plimbare. Pe drum i-am întâlnit pe ostaticii care contribuiseră la redactarea scrisorii, a cărei predare fusese amânată pentru seară. Am fost consultat asupra textului. Le-am spus că, în primul rând, scrisoarea trebuie să satisfacă vanitatea mareşalului, să conţină şi elogii la adresa lui Idi Amin. Am sugerat apoi să fie consultat şi pilotul francez în care aveam multă încredere, dar opinia pilotului fusese deja solicitată. O dată în plus mi-am dat seama de calităţile remarcabile ale acestui om. Mai întâi, a spus că nu se poate amesteca într-o chestiune care ne priveşte pe noi şi guvernul nostru, dar a adăugat: „Eu cred că cel mai bun lucru, singurul lucru pe care îl puteţi face în condiţiile în care ne aflăm, este să vă păstraţi demnitatea.”

La puţină vreme mi s-a oferit, spre lectură, textul scrisorii. El începea prin cuvinte de curtoazie la adresa preşedintelui Idi Amin. Urma apoi o frază prin care nu se cerea nimic precis şi care nu angaja cu nimic, pe nimeni. Se cerea guvernului israelian să facă tot ce era cu putinţă pentru rezolvarea pozitivă a problemei. Mi s-a cerut părerea. Nu aveam nimic de obiectat. Am propus doar o completare a ultimei fraze: „O rezolvare pozitivă a problemei, în sensul eliberării tuturor ostaticilor aflaţi la Entebe.” Scrisoarea a fost modificată în acest sens. Astfel s-a încheiat redactarea scrisorii şi au fost rezolvate controversele iscate în jurul ei. Dar doamna X., care era adevărata iniţiatoare a scrisorii, nu fusese consultată la întocmirea ei. Toţi erau convinşi că ideea pornise direct de la Idi Amin, încredinţat că scrisoarea nu va fi primită cu entuziasm la Ierusalim, mi-am continuat plimbarea. În orice caz, asupra unei scrisori care nu a fost scrisă în stare de libertate planează întotdeauna o suspiciune. M-am oprit în faţa unui „fost călător”, care citea. Nu eram sigur dacă citea, dar l-am văzut cu o carte în mână şi l-am întrebat ce citeşte. Mi-a arătat coperta: Shakespeare! Mi-a oferit cartea, cu multă amabilitate, spunându-mi că el nu mai are ce citi. I-am mulţumit, fără să o iau.

Mi-am amintit de camera de spital în care mă aflam înaintea operaţiei de apendicită. Erau acolo pacienţi cu operaţii mult mai grele. În zadar am încercat să citesc o carte pe care o adusesem cu mine ca să-mi treacă timpul. Era o carte umoristică. Umorul devenea crispat şi grotesc în atmosfera de suferinţă a salonului de chirurgie. Nu ştiu dacă atunci aş fi putut citi Shakespeare. Era

prea multă viaţă în Shakespeare şi prea multă suferinţă. La *hanul lui Amin*, povestea regelui Lear şi a fetelor sale nu-mi spunea absolut nimic. Dacă aş fi avut la dispoziţie o bibliotecă, aş fi ales o carte de fizică teoretică.

Mi-am continuat drumul, gândindu-mă la apariţia lui Idi Amin într-un scenariu shakespearian. Eram în lipsă de subiecte. Bizar! Cu ani în urmă, doctorul N. încercase să mă hipnotizeze, având acordul meu. Nu mi-a spus că trebuie să-mi golesc creierul de orice gând; reuşita încercării sale cerea să nu mă gândesc la nimic. N-am izbutit, deşi mi-am dat toată silinţa. Iar acum? Acum ar fi trebuit să am alături de mine un astfel de doctor N.

Un scaun mi-a apărut în faţă, ca o invitaţie. M-am aşezat. Tot nu aveam ceva mai bun de făcut. Mi-am aprins o ţigară şi m-am concentrat asupra rotocoalelor de fum.

Domnul E. s-a aşezat lângă mine şi, după un pic de tăcere, m-a întrebat, mai mult ca să spună ceva:

— La ce te gândeşti?

— La nimic, i-am răspuns cu sinceritate.

Se pare că răspunsul meu nu l-a surprins, fiindcă a continuat, împins de nevoia de a vorbi:

— Şi unde plecai? Chiar la Paris?

— Chiar la Paris.

— Rude?

— Nu.

— Plimbare, aşadar, a decis el în locul meu.

Am rămas un pic pe gânduri. De fapt plecasem pentru prieteni, nu pentru plimbare. În zadar însă încercasem să-i conving pe alţii că, de obicei, călătoream pentru a-mi întâlni prietenii. Am socotit deci că nu e cazul să-l contrazic pe domnul E.

— Da, plimbare, am spus.

— Pentru prima oară la Paris?

— Nu. Am fost de multe ori la Paris. Am prieteni acolo, am adăugat, totuşi.

— Ce va fi cu noi? a întrebat domnul E., fără nici o tranziţie. Ce puteam să-i răspund? Ce calitate aveam eu, în plus faţă de el, pentru a răspunde la o asemenea întrebare?

— Dumnezeu ştie! am oftat după un timp.

Domnul E. a căzut pe gânduri, apoi m-a întrebat, fără să mă privească:

— Crezi în Dumnezeu?

— Da! i-am răspuns, scurt.

Apoi a întors capul spre mine şi m-a privit lung.

— Ce meserie ai? m-a întrebat el, în cele din urmă.

— Fizician.

— Fizician! s-a mirat el. Şi crezi în Dumnezeu?

— De ce nu?! Nu există nici o contradicţie între ştiinţă şi credinţă, am răspuns.

Domnul E. a clătinat din cap cu scepticism.

— Atunci, trebuie să ştii mai multe decât mine. Ce ştii despre el?

I-am răspuns printr-o frază care era întipărită în mine: „Nu există în sufletul omului nici o cunoaştere despre Dumnezeu, cu excepţia unei singure cunoaşteri, care ne spune că nu-L cunoaştem."

Domnul E. m-a privit surprins.

— Vorbe! Asta nu spune nimic. Vorbe! a repetat.

Nu m-am gândit nici o clipă că vorbele acelea nu-mi aparţineau... Am tăcut.

— Dacă există, de ce nu ne ajută? Să ne ajute să scăpăm de aici, a continuat domnul E.

Am hotărât să tac. Domnul E., la fel, şi parcă am simţit fiecare, că nu mai aveam ce ne spune. Tăcerea s-a prelungit, dar nu ne simţeam stingheriţi. Ne obişnuisem cu tăcerile prelungite.

Un eveniment neaşteptat ne-a scos din starea de lâncezeală. S-a anunţat, mai întâi în engleză, apoi s-a tradus în franceză şi ebraică:

— Puteţi ieşi din sală, afară, cu condiţia să nu vă îndepărtaţi de clădire. Daţi prioritate femeilor şi copiilor. Nu ieşiţi prea mulţi deodată. Ieşiţi în grupuri mici şi nu staţi prea mult afară ca să vină rândul şi altora.

Această nouă libertate care ni se acorda a fost primită cu entuziasm. Aşa se petrecuse şi cu ceilalţi, care fuseseră eliberaţi. Cu o zi înainte de plecare, li se acordase şi lor această favoare.

Am aşteptat să iasă câteva grupuri, apoi am purces şi eu la drum, călcând încetişor pe culoarul care ducea afară. Spre libertate! M-am gândit, dar era o libertate îngrădită şi supravegheată, eram, fireşte, păziţi, deşi nimeni nu s-ar fi gândit să fugă. Am respirat cu nesaţ aerul curat. Nu era cald, aşa cum m-aş fi aşteptat. M-am plimbat prin faţa clădirii, încercând să-mi imaginez că sunt liber şi că pot pleca mai departe. Depărtarea continua să se măsoare numai în metri, dar imaginea cerului şi conştiinţa spaţiului liber m-au înviorat. Iuţeala cu care m-am mişcat mi-a stimulat apetitul pentru o libertate autentică. La o

distanţă de câteva sute de metri se afla Lacul Victoria, pe care tovarăşii mei de drum îl puteau vedea, eu însă nu. La câteva sute de metrii ochii mei nu mai puteau distinge albastrul lacului şi l-am putut vedea numai... închizând ochii. Crezusem că nu voi mai ieşi niciodată afară... M-am întors în sala de aşteptare, apoi am mai ieşit de două ori. Nu mă mai puteam sătura de spaţiul liber.

Cu prilejul acestui du-te-vino, l-am zărit pe neamţ, afară, şi mi-am propus să stau de vorbă cu el. Însă neamţul a reintrat, mai înainte de a-l aborda. L-am regăsit înăuntru, stând de vorbă cu un alt ostatic. Întrebarea ostaticului l-a surprins pe neamţ în mod neplăcut:

— Dumneata ştii că printre ostatici se află şi foşti deţinuţi din lagărele de concentrare naziste?

Neamţul n-a răspuns, iar ostaticul a continuat:

— Cum te simţi dumneata, ca neamţ, cu atâţia ostatici evrei, când ştii prea bine că Germania nazistă a exterminat milioane de evrei? Acum, din nou, un german ameninţă viaţa unor evrei, ca pe vremea lui Hitler?

Neamţul s-a înnegrit la faţă. Era vădit enervat de întrebare.

— Eu nu sunt nazist, s-a apărat el. Dimpotrivă, noi suntem duşmanii neîmpăcaţi ai nazismului. Ostaticii aceştia nu sunt pentru mine evrei, ci israelieni care au ocupat pământuri arabe. Noi nu avem nimic cu evreii şi regret că s-a întâmplat aşa.

Între timp, în jurul celor doi s-au strâns şi alţi amatori de discuţie.

— Cum vezi dumneata conflictul israeliano-arab? l-a întrebat cineva.

— Cred că Israelul ar trebui să accepte crearea unui stat palestinian.

— Dar tovarăşii dumitale, palestinienii, vor totul.

— La drept vorbind, nu cunosc prea bine problema, s-a eschivat neamţul. Eu nu sunt avocatul nimănui. E problema lor. Pe mine mă interesează, în special, patria mea, Germania, dar un fost nevoit să o părăsesc.

— De ce nu te întorci? l-a întrebat o doamnă. Cu inteligenţa şi capacitatea dumitale ţi-ai putea servi mai bine patria, decât o faci acum, cu revolverul în mână. În definitiv, acum nu eşti decât o simplă unealtă a altora.

Neamţul nu s-a supărat şi a răspuns destul de serios:

— Nu e chiar aşa. Astea sunt regulile jocului pe care l-am acceptat. La nevoie, trebuie să fac orice pentru binele omenirii. Odată şi odată voi abandona revolverul şi atunci mă voi

reîntoarce în Germania pentru a face o muncă utilă societăţii, dar asta o voi face numai atunci când Germania va fi liberă.

Altă întrebare:

— Crezi dumneata că guvernul israelian îi va elibera pe cei patruzeci de deţinuţi ceruţi de voi?

— Niciodată nu mi-am închipuit aşa ceva, a răspuns neamţul, calm. Vom duce tratative şi vom obţine ceva. Câţiva prizonieri.

În acest punct al discuţiei neamţul a fost chemat de unul dintre camarazii săi şi conversaţia a fost întreruptă. Cele auzite mi-au întărit impresia că ne aşteaptă o lungă „vacanţă" la *hanul lui Amin.* Teroriştii se pregăteau de tratative lungi. La Entebe aveau toate condiţiile de a trata şi de a aştepta, în linişte. La patru mii de kilometri depărtare de Israel. Sub oblăduirea lui Amin Dada. Aşa se explica şi faptul că primise permisiunea de a vinde ţigări, o dată pe săptămână. Niciodată n-avuseseră teroriştii condiţii atât de bune pentru tratative; cu Uganda făcuseră o alegere excelentă. Probabil că plimbările pe afară fac parte şi ele din planul unei îndelungate aşteptări. Ce surpriză ne rezervă zilele următoare? Plimbare în junglă?

Începuse să se însereze. Evreii religioşi se pregăteau să sărbătorească sâmbăta, aşa cum puteau, la Entebe. M-am retras din nou în „apartamentul" meu, care era gol. Între timp, a sosit vicepreşedintele Ugandei, un prichindel pe care Idi Amin îl putea înfuleca dintr-o înghiţitură. Venise pentru scrisoare. A luat-o şi a promis că a doua zi va fi difuzată prin postul naţional de radio. M-am întrebat, ulterior, ce s-a făcut cu scrisoarea. De ea nici nu s-a pomenit în Israel, nici în presă, nici la posturile de radio. Scrisoarea n-a ieşit la suprafaţă nici în perioada post-Entebe. La Entebe însă n-am acordat nici eu o importanţă deosebită scrisorii. Văzându-l pe vicepreşedinte, m-am gândit la patronul lui.

Mă întrebam dacă a doua zi vom avea prilejul să-l vedem pe patron, nu de alta, dar era sursa noastră de informaţii. Voiam să aflu dacă se va întoarce cu niscaiva noutăţi din Mauritius şi apoi... mă obişnuisem cu el. Aşteptam să se sfârşească ziua de vineri, dar până la înserare mai era, aşa că mi-am reluat plimbarea. Un „coleg" mi-a atras atenţia asupra unei scene bizare: în faţa clădirii, teroriştii se îmbrăţişau între ei.

— Ce s-o fi întâmplat? s-a întrebat cineva.

— Or fi homosexuali, a glumit altul.

Explicaţia nu a întârziat: un terorist a dat buzna în sală şi l-a îmbrăţişat pe pilotul francez care tocmai se afla lângă uşă. În

sală s-a produs rumoare. Ce i-a spus teroristul pilotului? Cu iuţeala fulgerului, s-a răspândit zvonul că s-ar fi ajuns la un acord cu guvernul israelian. Toată lumea era în picioare, pilotul a pus mâna pe microfon şi a anunţat noutatea: guvernul israelian a acceptat condiţiile teroriştilor.

Am înţeles foarte bine, dar nu îmi venea să cred.

— Şi ce a spus? am întrebat-o pe doamna R., care se afla lângă mine. Drept răspuns, doamna R. m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat. Aşadar am înţeles bine. Explozia de bucurie era generală şi cuprinsese în egală măsură pe ostatici şi pe terorişti.

L-am căutat din ochi pe adeptul lozincii „Nu dăm nici un prizonier”. Nu l-am reperat. Câteva doamne au reluat vechea teorie: „Cerem lui Idi Amin să ne plimbe, înainte de plecare.”

Câţiva tineri s-au angajat într-o discuţie aprinsă cu teroriştii. Foarte impetuoşi, tinerii israelieni încercau să-i convingă pe terorişti că Israelul are dreptate şi că numai arabii sunt de vină în conflictul din Orientul Mijlociu. Nu mai puţin impetuoşi, arabii susţineau contrariul. Discuţia s-a continuat pe un ton foarte aprins.

— Tinerii ăştia au pierdut simţul realităţii, zise cineva.

— Au uitat că suntem încă în mâinile lor, completă alt călător.

— Trebuie să-i oprim, căzură câţiva de acord.

Între timp, interveni şi pilotul şi, astfel, discuţia, care devenise furtunoasă, a fost curmată. Bucuria era zugrăvită pe feţele tuturor ostaticilor, care, ca prin farmec, îşi recăpătaseră vioiciunea.

Cuvântul magic era: plecăm. Cu acest cuvânt dulce se încheia ziua de vineri.

— Plecăm la Paris? mă întrebă o doamnă.

— Cred că o să mai dureze, a spus un domn. Probabil că mai există anumite probleme tehnice care urmează să fie rezolvate, cum ar fi, de pildă, predarea prizonierilor din Israel. Probabil că se va face concomitent cu eliberarea noastră. S-ar putea să mai dureze chiar două-trei zile.

Discutam, dar tot nu mă dumiream.

O bătaie pe umăr m-a trezit din reverie:

— Ei, ce spui? A triumfat pesimismul dumitale, sau optimismul meu? Ţi-am spus eu că ieşim teferi de aici? Aşa e?

— Aşa! i-am răspuns automat.

Rămas singur, m-am retras într-un colţ pentru o consfătuire cu mine însumi. Nu fusesem contaminat de entuziasmul general. Eram încă suficient de lucid pentru a examina ultima noutate, în

coordonate reale. Aş fi vrut să cred, dai nu puteam. Cunoşteam foarte bine realităţile, ca să pot crede că guvernul israelian a hotărât să elibereze cei patruzeci de prizonieri din închisori, şi încă atât de repede. Pentru asta trebuia să se întrunească guvernul, să discute, să propună tratative, să ceară amânarea noului ultimatum, să stabilească locul schimbului etc. Era imposibil ca toate aceste etape să fi fost parcurse.

De unde ştiau teroriştii? Aflaseră, probabil, de la vreun post de radio. E posibil ca guvernul israelian să anunţe că acceptă *şi* trateze, dar asta nu înseamnă nimic. Trebuia să urmeze o lungă perioadă de tratative, dar guvernul israelian nu se va grăbi să cedeze. Nu vedeam nici un motiv de bucurie. Eram convins că ne mai aşteaptă încă multe zile negre. Cu toate acestea, am preferat şi tac. Nu avea nici un rost să stric bucuria celorlalţi, care era o oază în deşertul de la Entebe. Regretam că nu mă puteam şi eu lăsa fura de acest val de bucurie. Luciditatea este, adesea, supărătoare.

Se înnoptase de-a binelea. Pilotul îşi făcea obişnuitul tur înainte de culcare. Ne-a rugat pe toţi să vorbim în şoaptă deoarece una dintre însoţitoarele de bord de la Air France era bolnavă şi avea nevoie de linişte. Dar tăcere nu s-a făcut. Pilotul a revenit cu rugămintea lui, dar în zadar. Mulţi au continuat să vorbească tare, să râdă şi să facă zgomot. Bucuria plecării, sau lipsa de bun-simţ? Probabil că amândouă.

Într-un târziu, m-am culcat şi eu, legănându-mă cu speranţa că, cel puţin de data asta, luciditatea mă înşelase. În faţa uşii se profila umbra unui terorist cu arma în mână. Era în picioare, cu spatele la noi şi privea afară. Ceva mai încolo, un camarad de-al lui fuma. Nu era înarmat. Ulterior, am fost întrebat, în repetate rânduri, cum a fost posibil ca optzeci de oameni să se lase dominaţi de zece terorişti, fără să reacţioneze. Unora li se părea că ar fi fost uşor să-i atacăm şi să le luăm armele, devenind stăpâni pe situaţie. Această chestiune a fost discutată la Entebe, dar s-a ajuns la concluzia că o asemenea încercare era absurdă. În primul rând, jumătate din cei optzeci erau femei, copii şi bărbaţi care depăşiseră o anumită vârstă. Chiar dacă un atac-surpriză ar fi reuşit, teroriştii ar fi avut tot timpul să ucidă jumătate din ostatici. Şi apoi, armata ugandeză ar fi stat cu braţele încrucişate? Idi Amin ne-ar fi felicitat? Ce uşor ar fi fost în seara aceea de vineri să-i atacăm pe cei doi terorişti... şi ce baie de sânge ar fi urmat...

Am revenit la ultimul eveniment. Raţiunea îmi spunea că e

foarte puţin probabil să fim eliberaţi. Totuşi aş minţi dacă nu aş recunoaşte că ceva din euforia generală nu se strecurase în mine. Ştiam că e stupid, dar poate că... Tocmai cu acest gând am reuşit sa adorm, legănat de o perspectivă izbăvitoare.

Ziua a şaptea

În apropierea mea, un căscat prelung şi zgomotos a subliniat, în mod pitoresc, începutul unei noi zile. O nouă dimineaţă la Entebe. Câte dimineţi ne-or mai apuca la *hanul lui Amin*?

Mi-am amintit că în ziua următoare expira cel de-al doilea ultimatum. Va mai fi prelungit? Conform ultimelor noutăţi care ne-au legănat somnul, se ajunsese la o înţelegere şi urma să fim eliberaţi.

Am trecut în revistă evenimentele din seara precedentă. Se spune că noaptea limpezeşte gândurile. Am constatat că nu se produsese nici o schimbare în concluzia mea de ieri. Noutăţile, aşa cum ne fuseseră prezentate, mi se păreau la fel de neplauzibile, şi marile speranţe – nejustificate.

În acea dimineaţă de sâmbătă eram convins că vom mai apuca multe dimineţi în ţara lui Idi Amin. Teroriştii găsiseră în Uganda un loc atât de convenabil pentru tratative, încât era greu de crezut că acesta nu fusese stabilit de la bun început. Probabil că aterizarea de la Tripoli fusese şi ea planificată, dar numai pentru aprovizionare şi pentru crearea unor anumite aparenţe. Într-o oarecare măsură, alegerea Ugandei era favorabilă şi pentru noi. În alte locuri am fi putut rămâne în avion, lucru mult mai greu de suportat. Ce alt şef de stat ar fi fost dispus să joace rolul lui Idi Amin?

Indiferent de gravitatea deciziei finale, aşteptarea la *hanul lui Amin* era mai puţin apăsătoare decât aşteptarea în avion întâlnirea cu moartea e mai agreabilă într-un salon luxos, decât într-o cocioabă mizerabilă? Desigur că nu, dar o asemenea întâlnire ţi se pare mai puţin probabilă într-un salon în care te afunzi într-un fotoliu, bei cafele şi stai comod la taifas. Ce să caute moartea acolo? Într-o cameră mizerabilă în care, încolţit de frig te chirceşti pe o bancă de lemn, acolo e altceva. La ce te poţi aştepta în asemenea condiţii? E drept că sala de aşteptare nu poate fi comparată cu un salon şi, în loc de şampanie, ne mulţumeam cu ceai şi cafea ugandeză, dar în comparaţie cu *cavoul* prin car trecuserăm, puteam spune că ne aflam într-un *salon.* Într-o oare care măsură, începusem să mă obişnuiesc cu *hanul,* cu lenevia ş cu oamenii. Totul, mai puţin armele teroriştilor, mi se părea ui decor firesc în acest scenariu fantastic.

M-am spălat, fără grabă, ca în fiecare dimineaţă şi numai ceva

mai târziu mi-am dat seama că dacă aş mai fi întârziat un pic, aşi fi rămas nespălat. Apa a fost oprită, iar robinetele au fost închise. Ce se întâmplase? Ni s-a spus că s-au luat măsuri de curăţenie.

Ca de obicei, am mâncat cu oarecare poftă micul dejun adică ouă la pahar, cu nişte chifle ce mi se păreau excelente. Am constatat însă că mulţi au respins mâncarea, iar alţii nici ni părăsiseră saltelele. Cei mai mulţi se văitau de dureri abdominale şi alergau mereu la toaletele pe care, tocmai în această situaţie, le găseau închise. A fost necesară deschiderea unei cabine de serviciu, deşi nu exista apă. Simptomele continuau să apară şi la alţi ostatici, deşi dimineaţa se simţiseră bine. Flagelul lua proporţii... La un moment dat, puţini rămăseseră neatinşi printre care şi eu. S-a produs puţină panică. Unii au început să se gândească la otrăvire în masă, dar asta nu avea nici un sens, mai ales cu o zi înainte de expirarea ultimatumului. Numeroase voci au cerut aducerea medicului. S-a anunţat că medicul a fost chemat şi că este aşteptat să sosească. Am rămas la urmă printre cei care nu au fost atinşi de afecţiunea stomacală. Otrăvire? Imposibil. Intoxicaţie datorită alimentaţiei? Posibil, dar puţin probabil. Intoxicaţia ar fi trebuit să fie generală. Ai bănuit, de la început, că de vină era, probabil, apa.

Dar oricare ar fi fost cauza, sala de aşteptare se transformase deja în lazaret. Cei suferinzi zăceau pe saltele, erau traşi la faţă şi gemeau încetişor. Unii erau mai speriaţi decât ar fi fost cazul, uitând astfel de speranţele care apăruseră în seara precedentă.

În aşteptarea medicului, doamna R. îşi reluase locul din ziua precedentă, asistată de soţii W. Comandantul francez s-a aflat, şi de această dată, în frunte: se interesa de fiecare în parte şi se căznea să fie de folos tuturor. Teroriştii se agitau şi ei, putem spune chiar că păreau un pic speriaţi. În aşteptarea asistenţei medicale, preparau ceaiuri şi treceau de la un bolnav la altul, fără să ştie, de fapt, cam ce ar trebui să-i facă. Era bizar, dacă nu chiar amuzant, să-i vezi pe aceşti potenţiali călăi cum se îngrijesc de viitoarele lor victime.

Un alt eveniment mi-a deturnat atenţia de la activitatea teroriştilor.

— Avionul! A venit avionul!

Ce se întâmplase? Avionul Air France, cu care călătorisem, fusese adus în faţa clădirii. În ce scop? Evenimentul a luat repede proporţiile unui act senzaţional şi aproape toată lumea era fericită: plecăm! Alţii, ceva mai circumspecţi, considerau că este

o simplă manevră. Eram convins că aceştia din urmă aveau dreptate şi aducerea avionului în faţa clădirii nu mi-a făcut nici un fel de impresie. Acolo unde se afla avionul nu era pista de decolare. Probabil că acolo unde fusese adus, incomoda mai puţin aeroportul. Mi-am amintit şi de vânzările promise pentru zilele de duminică. În faţa clădirii era mai comod pentru echipajul avionului să-şi ia marfa şi pentru teroriştii să supravegheze.

În ciuda indispoziţiei stomacale de care sufereau cei mai mulţi, optimismul era în floare. Conjugată cu ştirile din ziua precedentă, mutarea avionului părea o manevră firească.

— Cum o să plecăm aşa, bolnavi? se văicărea o doamnă. Să ne mai ţină o zi-două, până ce ne mai revenim. Ce dracu'!

— Ba eu aş pleca imediat, chiar în seara asta, i-a replicat un călător care zăcea pe o saltea învecinată.

— Totuşi, totuşi... cum o să ne prezentăm aşa, la Paris? a exclamat doamna.

— Sunt gata să mă prezint la Paris şi în patru labe, dar cât mai repede. Ce părere ai?

Mi-am întors repede capul. Era un tovarăş de prizonierat, care mă privea zâmbind.

— Nici una, i-am răspuns sec. Nici o părere!

Mi-a făcut un semn cu capul. Am privit în direcţia indicată. L-am văzut pe neamţ. Stătea în picioare, cu ochii aţintiţi parcă spre un grup de bolnavi. Era greu de ghicit dacă ochii lui fixau un obiectiv real sau unul pur imaginar. Melancolic şi palid, acest teribil învingător părea, mai degrabă, un învins. Mi-am amintit de cuvintele lui: „Dacă voi avea timp, vă voi povesti ce înseamnă viaţa unui terorist nebun." Fără îndoială că acest tânăr era o figură interesantă şi aş fi fost gata să-i ascult povestea. Dar, în ciuda fascinaţiei pe care neamţul o exercita asupra mea, nu eram dispus să-i acord nici un fel de circumstanţe atenuante. Probabil că, prin firea lui, era un om care nu putea fi fericit, care îşi alesese de bună voie un drum care odată şi odată îl va duce sigur la pierzanie. Probabil că în aceeaşi măsură în care devenise terorist, ar fi putut deveni un mistic, un mistic religios. Mi-am amintit de vocea sugrumată, de după deturnarea avionului. Conştient sau nu, neamţul era bolnav de o mistică a morţii.

Când au sosit medicii, situaţia era deja în curs de ameliorare. Bolnavii se simţeau mai bine, iar medicii ne-au servit şi explicaţia molimei subite. Aşa cum presupusesem, apa era de vină. Conducta se defectase, apa fusese adusă din altă parte, şi tocmai această apă fusese cauza relelor. Medicii au procedat

imediat la consultarea bolnavilor. Odată cu medicii, au venit şi câteva surori de caritate ugandeze: civilizate, îngrijit îmbrăcate, prietenoase şi surâzătoare, ele şi-au făcut datoria cu conştiinciozitate şi pricepere.

Cu medicii şi surorile în plină activitate, *hanul lui Amin* se transformase, cu adevărat, într-un lazaret. Mi-a venit din nou în minte cuvântul propagandă. Propagandă sau nu, cu excepţia mutării în *cavou,* tratamentul ostaticilor era civilizat şi uman, s-ar putea spune chiar fără precedent în cazuri asemănătoare. Dar bineînţeles că, oricât de civilizat ar fi fost tratamentul, acesta nu scuza nici deturnarea avionului, nici deţinerea noastră abuzivă în sala de aşteptare de la Entebe. În orice caz, primejdia continua să ne pândească. După plecarea medicilor şi a surorilor, câţiva terorişti s-au ocupat de împărţirea medicamentelor şi de îndeplinirea micilor doleanţe ale pacienţilor. Arabul cu şapcă se dovedea a fi mai activ. Se mişca repede, ca o sfârlează şi, odată cu medicamentele, împărţea zâmbete şi cuvinte de încurajare.

Ameliorarea treptată a suferinţelor a risipit îngrijorarea generală care cuprinsese *hanul lui Amin* în primele ore ale dimineţii. Repararea conductei de apă şi redeschiderea cabinelor de toaletă au contribuit, de asemenea, la refacerea stării de spirit.

L-am întrebat pe pilot dacă aducerea avionului în faţa clădirii are vreo semnificaţie. Aşa cum mă aşteptam, răspunsul a fost negativ. Mi-am reluat locul ocupat cu o zi înainte, alături de doamna R. şi de soţii W. Am aflat că unii îşi pun încă speranţe în legătură cu mutarea avionului, iar câţiva aşteptau chiar să vină bagajele, pe care teroriştii le descărcaseră cu câteva zile mai înainte. Optimismul provenea, probabil, dintr-o emisie psihică de anticorpi imponderabili, cu care sufletul omului lupta împotriva unor microbi, şi ei imponderabili.

Arabul cu şapcă se agita în continuare, dar el nu se mai ocupa de bolnavi, ci avea o nouă preocupare: făcea numărătoarea ostaticilor, însă nu ştiu cum se făcea că nu-i ieşea socoteala. Comandantul francez i-a venit în ajutor. Am fost rugaţi să nu ne mişcăm de la locurile noastre, pentru a nu fi număraţi de mai multe ori. Totuşi, la numărătoare ieşeam cu unul mai mult, şi teroristul cu şapcă nu putea fi bănuit că se pune şi pe el la socoteală. O singură explicaţie rămânea în picioare: în cele câteva zile născuse cineva la *hanul lui Amin...* Gluma a făcut ocolul hanului şi a creat o stare de bună dispoziţie. În cele din urmă, încă o numărătoare atentă a dovedit că nu era nici un om

în plus, şi nici unul în minus. Ce rost are numărătoarea? Pentru unii era în legătură cu plecarea. Eu nu vedeam în ce ar consta această legătură. Câţi eram acolo se putea foarte uşor afla după paşapoartele noastre care se aflau în mâinile teroriştilor. Nimeni nu putea fugi şi nici nu avea unde să fugă. Nu ştiu de ce, dar numărătoarea ne-a provocat o senzaţie de anxietate. Nu aveam nici o explicaţie, dar constatarea că am devenit un număr într-o turmă nu poate fi plăcută, iar inventarierea turmei conduce la asociaţii şi mai puţin plăcute.

Doamna R. sorbea, în tăcere, ceaiul fierbinte pe care îl aducea Doamna W. Doamna W. îi zâmbea admirativ şi o privea cu bunătate. Doamna W., în lipsă de alte ocupaţii, fredona un cântec popular. Soarele ne oferea belşugul lui de lumină şi căldură.

Am aruncat o privire în sală. Era întocmai aşa cum fusese cu o zi mai înainte. Nimic nu se schimbase. S-ar fi putut crede că la Entebe timpul stă pe loc. Totuşi, ora la care expira ultimatumul se apropia. Masa de prânz a sosit pe neaşteptate. Ea nu ne-a fost adusă mai devreme ca de obicei, dar, în zarva acele dimineţi, nu ne mai gândeam la mâncare. Mulţi nici nu au mai mâncat, fiindule teamă de o nouă indispoziţie stomacală. Gestul bolnavilor a fost în folosul religioşilor, cărora le-au rămas pâine şi fructe din belşug pentru a sărbători *sabatul* cu bucate *cuşer.*

— Când se întoarce Idi Amin?

Doamna W. pusese întrebarea fără insistenţă, dar parcă îmi ghicise gândurile.

— Constat că îi duceţi dorul, am spus eu, fără să răspund la întrebare.

De fapt, şi eu aşteptam reîntoarcerea patronului. În situaţia ambiguă care se iscase, el mi se părea singura persoană în măsură să dea relaţii mai exacte, cel puţin de data aceasta.

*

— Tot la Idi Amin te gândeşti? am întrebat eu.

— La Idi Amin? s-a mirat doamna R. Nu! Eu mă gândeam la Israel. Ce s-o fi petrecând acolo?

Am evitat să o întreb dacă se referă la familia ei sau la Israel, în general.

După aproape o săptămână de la plecarea noastră, era cert că cei din Israel se aflau într-o stare de profundă depresie, mulţi ne credeau, probabil, pierduţi şi ne cântau prohodul înainte de îngropăciune. Guvernul israelian se hotărâse, poate, să trateze cu teroriştii pentru a câştiga timp. Dar ce să facă oare cu timpul?

Ce spera guvernul? Probabil că spera să găsească mijloacele de a-l convinge pe stăpânul Ugandei să facă ceva pentru eliberarea noastră. Ce putea face altceva? Era singura cale posibilă.

Aşa credeam atunci şi nu vedeam altă cale, în ipoteza că eliberarea unor terorişti din închisori nu poate fi luată în discuţie. Acum, când Idi Amin se afla în Mauritius, erau momentul şi locul cele mai potrivite ca cineva să se adreseze direct preşedintelui Ugandei. Se va lăsa Idi Amin convins? Iar în caz afirmativ, eliberarea noastră era cu adevărat în mâinile lui? La aceste întrebări nu găseam nici un răspuns.

Soarele ardea prea puternic acolo unde mă aflam. M-am ridicat şi am pornit într-o mică plimbare. Se făcuse cald. În sala de aşteptare domnea o linişte relativă, care ne îndemna la somn. În cele din urmă n-am putut rezista tentaţiei şi m-am îndreptat spre „casă". Am adoptat poziţia orizontală şi mi-am aprins o ţigară, încercând să descifrez, în fumul ei, viitorul. Acesta era însă la fel de nebulos şi de inconsistent ca fumul de ţigară. Viitorologia e o ştiinţă grea şi paradoxală: e mai uşor să cercetezi viitorul îndepărtat al unei societăţi organizate, decât pe acela, apropiat, al unui individ sau al unui mic grup. Puteam deduce, fără nici o dificultate, că Entebe va fi o etapă importantă în istoria terorismului şi a felului de a reacţiona al guvernelor, în cazuri similare. Care avea să fie soarta noastră, a celor răpiţi? Despre asta nu-mi puteam face nici o idee. Resemnându-mă la condiţia de supus al hazardului, am încercat să-mi concentrez gândurile asupra unei teme bine determinate, susceptibilă a mă scoate, pentru moment, din *hanul lui Amin.* Ce aş fi făcut la ora, aceea dacă aş fi fost acasă? Aş fi ascultat, probabil, un disc. M-am văzut aplecat asupra rafturilor cu discuri, într-o plăcută încurcătură: ce să aleg?

După o uşoară ezitare, am ales. Vedeam titlul albumului de parcă l-aş fi avut în faţa mea. Totdeauna am recurs la Bach, când am vrut să mă smulg dintr-o situaţie grea. Ce-ar fi fost dacă în sala de aşteptare ar fi răsunat *preludiile* şi *fugile* lui Bach? Probabil, tabloul teroriştilor care ascultă Bach, în timp ce îşi curăţă armele, mi s-ar fi părut cu totul dezagreabil. Imposibil: Bach şi teroriştii nu se închină aceluiaşi Dumnezeu. Îngerii care i-au condus lui Bach mâinile pe clapele orgii nu călăuzesc niciodată mâinile teroriştilor, obişnuite să mângâie trăgaciul unei arme de foc, şi nu clapele unui pian sau ale unei orgi.

Ar fi trebuit să-i elimin pe terorişti din gândurile mele, dar nu era chip. Cine ar fi putut s-o facă?

Am încercat să dorm, dar somnul nu venea, iar timpul parcă stătea pe loc. La Entebe, timpul se transformase în spaţiu, iar spaţiul, în totalitatea lui, se limita la sala de aşteptare. Nu mai exista nimic în această stranie transformare; nimic, în afara sălii de aşteptare. Am închis ochii, dar n-am izbutit să găsesc nici un punct de sprijin. Băteam la porţile dorinţelor şi nimeni nu-mi răspundea, băteam la porţile amintirilor şi eram alungat. Băteam la porţile raţiunii şi ecourile bătăilor mele erau singurul răspuns. Şi cum nu se petrecea nimic, timpul intrase şi el în putrefacţie.

Am făcut un efort pentru a reveni la poziţia verticală. I-am regăsit pe soţii W. şi pe doamna R. acolo unde-i lăsasem. Domnul W. mi-a făcut imediat o cafea. Am sorbit-o cu nesaţ, spunându-mi la fiecare înghiţitură că urmează o altă înghiţituri şi că, în consecinţă, timpul şi-a reluat mersul. Trebuia şi împiedic oprirea ceasului, care începuse din nou să ticăie. Am devenit volubil, i-am făcut complimente doamnei R., am povestit o istorioară picantă soţilor W. Şi mi-am preparat o cafea. Dar şi a doua cafea s-a terminat şi, odată cu ea, s-a sfârşii şi volubilitatea mea.

Nu ştiu ce se întâmplase cu mine, eram obsedat de necesitatea acţiunii, oricare ar fi fost ea, devenisem un mecanism, un mecanism în care trebuia să se întindă, în permanenţă, arcul ceasului.

Am pornit la plimbare şi m-am întâlnit cu domnul R., care m-a invitat la el. Soţia lui m-a servit cu o cafea; încă o cafea şi încă o şuetă lungă, în care nu s-a pomenit nimic despre Entebe Aşa a trecut ziua de sâmbătă, într-o activitate intensă, fără să se întâmple nimic.

Soarele şi-a retras, din nou, razele din Africa şi umbrei serii au coborât iar pe aeroportul de la Entebe. Febra activităţi mele a scăzut şi ea şi inexpresiva indiferenţă m-a luat din nou în stăpânire. Nimic nou pe frontul de la Entebe!

Idi Amin a reapărut târziu, când nimeni nu se mai aştepta să-l vadă în acea zi. Era singur şi purta o uniformă de campanie, fără decoraţii. Niciodată nu mai venise îmbrăcat astfel. Mi se părea bizar, iar uniforma lui de campanie a stârnit în mine un sentiment de nelinişte. Ne-a spus că nu întâmplător venise aşa, în grabă. În uniforma lui simplă, cazonă, Amin Dada părea mai uriaş. Pe fondul întunecat al nopţii, chipul lui devenise şi mai negru. Părea că zâmbeşte şi a lăsat să se scurgă un timp destul de lung, mai înainte de a ne vorbi. Era tactica obişnuită a lui Amin? Posibil!

Primele cuvinte au risipit speranţele care se născuseră, cu o

scară înainte.

— Mai aveam treabă în Mauritius, dar am vrut să vin cât mai repede înapoi, din cauza voastră. Ştiu că viaţa voastră e în pericol. Mâine expiră termenul ultimativ şi m-am grăbit ca să vă mai găsesc în viaţă.

Chiar atât de categoric nu ne mai vorbise Amin. Aşa că zvonurile de ieri erau lipsite de temei. Cel mult, guvernul israelian acceptase să trateze, pentru a câştiga timp, aşa cum bănuisem, dar nu se ajunsese la nici un acord.

— Viaţa voastră e în pericol! şi-a reluat mareşalul obişnuitele lui... încurajări. Eu sunt dispus să vă acord, în continuare, tot concursul, hrană, pături, dacă vă mai trebuie, şi tot ce mai aveţi nevoie. Dar ce facem cu primejdia care vă ameninţă?

Tăcere. Toată lumea înghiţea în sec. Loviţi brusc de schijele viselor prea repede spulberate, Amin Dada ne părea negru şi la propriu şi la figurat.

— Să văd ce mai pot face. Poate să încerc să mai obţin vreo amânare.

A dat să plece, apoi s-a întors încetişor şi ne-a spus:

— Sunt totuşi unele semne că guvernul vostru a devenit mai rezonabil.

Apoi a făcut o mică pauză şi a adăugat:

— S-ar putea să fiţi eliberaţi. Poate chiar în noaptea asta.

S-a răsucit brusc şi a plecat repede, fără a mai sta de vorbă cu noi, ca de obicei. Ultimele lui cuvinte au trecut aproape neluate în seamă. Nimeni nu le-a acordat vreo atenţie. Nimeni nu le-a comentat. După plecarea lui Amin, oamenii care se adunaseră în jurul lui s-au risipit şi s-a făcut tăcere. Ce s-ar fi putut spune?

— N-avea nici o teamă, mi-a spus domnul D., fără a se referi direct la Idi Amin. Ascultă ce spun eu: o să ieşim de-aici. Când? Asta nu ştiu nici eu, dar scăpăm. Toţi.

Nu ştiu dacă domnul D. încerca să mă convingă pe mine sau să se convingă pe el însuşi, cert este că nu s-a produs nici un fel de panică şi, după un scurt timp, lumea şi-a reluat conversaţiile în urma celor spuse de Amin, probabil că toată lumea spera totuşi într-o nouă amânare, ceea ce, de altfel, mi se părea şi mie foarte probabil. În toate cazurile, mai mult sau mai puţin asemănătoare, s-au produs mai multe amânări, chiar fără concursul vreunui grijuliu preşedinte de stat.

În plimbarea mea prin sală, m-am lovit de domnul S.

— Aa! Dumneata erai?

Domnul S. m-a luat de braţ şi m-a întrebat, cu un zâmbet care

mi s-a părut ironic:

— Ei, mai crezi în Dumnezeu?

— Da, am răspuns eu.

De fapt, întrebarea mi-a dat de gândit. Nu mai puţin răspunsul. Credinţa mea nu fusese cumva zdruncinată? M-am gândi bine: *nu.* Credinţa mea nu depindea de Entebe, ori, în general de *cazuri.* Credinţa mea nu a fost nici zdruncinată, nici întărită Probabil însă că, dacă m-aş fi gândit mai mult la Dumnezeu, a fi biruit mai uşor starea de indiferenţă vidă în care căzusem în Entebe. Socotesc însă că o bătălie câştigată sau pierdută nu trebuie să-i schimbe unui om credinţa.

Hanul lui Amin reintrase în normal. La familia G. se juca belotă. Am fost invitat şi eu să particip la joc, dar prea mulţi ani trecuseră de când nu mai jucasem. Într-un colţ al *hanului* ar urmărit, timp de câteva minute, desfăşurarea unei idile. Fata era graţioasă şi cochetă, iar băiatul volubil şi curtenitor. Discutau e însufleţire. În obrajii ei se aprinseseră doi bujori care o prindea de minune, iar în ochii lui strălucea o lumină caldă, subliniată de o voce emoţionată. Şi-au comunicat, reciproc, numerele de telefon, pentru o viitoare întâlnire. Cine ar fi spus că a doua zi expira un ultimatum? În ciuda ameninţărilor care apăsau asupra noastră, viaţa la Entebe îşi urma cursul firesc.

I-am lăsat singuri pe cei doi tineri şi m-am oprit în dreptul unui grup de călători care îşi povesteau istorioare amuzante, pentru a amâna un pic ora culcării. La *hanul lui Amin* revenise atmosfera de vacanţă. Aerul era doar puţin călduţ. Din când în când, o adiere aproape răcoroasă pătrundea în sală. Grupul s-a risipit şi m-am dus şi eu la culcare, obosit de atâta inactivitate.

„Acasă”, ceilalţi se culcaseră. M-am lungit şi eu pe saltea şi am tras pătura în aşa fel încât să-mi acopere trupul pe jumătate. În tăcerea care se aşternuse în sală am auzit paşi. Am ridicat uşor capul şi am zărit un tovarăş de „vacanţă” care se plimba. În pragul uşii, un terorist, înarmat, îşi fuma liniştit ţigara. Nu mi-au plăcut, niciodată, oamenii înarmaţi. Nici cei în uniformă, şi nici, mai ales, civilii. Accesul la împărăţia stelelor era oprit de acoperişul *hanului,* dar simţeam razele care veneau din adâncul Universului pentru a mări şi mai mult misterul vieţii şi al morţii. Imaginea teroristului cu arma s-a şters brusc. O mână nevăzută a făcut plafonul să lunece deasupra mea şi a apărut bolta înstelată, în toată măreţia şi taina ei. Mii de luceferi mă mângâiau cu razele lor. Pe aceste raze lunecau legiuni de îngeri drăgălaşi şi bucălaţi, ca în tablourile lui Rafael, şi-mi aduceau

izbăvirea. Eram fericit.

*

M-am trezit cu o senzaţie de nelinişte. Cum acest lucru mi se întâmplă destul de des, nu m-am alarmat. M-am uitat la ceas: abia trecuse de ora 23. Numai să-mi revină somnul, mi-am spus. Atunci mi-am dat seama că trezirea mea avea o cauză: „Cred că veţi fi eliberaţi.” Am revăzut figura lui Amin, în uniformă de campanie, mai serios şi mai evaziv decât de obicei. Ce a vrut să spună? Atunci i-am acordat prea puţină atenţie, dar cuvintele lui Amin lăsaseră în mine un ecou nedesluşit. Să fie rezultatul vizitei lui în Mauritius? Dacă alţi şefi de state africane l-au obligat să-şi ia un angajament? Dacă a fost nevoit să se oblige faţă de Secretarul general al ONU? Dar Idi Amin plecase. Teroriştii ne păzeau şi nu era nici un semn că ceva s-ar putea întâmpla în noaptea aceea. Şi de ce tocmai noaptea? Puteam dormi liniştit. Somnul se lăsa însă aşteptat, iar în această aşteptare, urechile mele au perceput ceva neobişnuit.

La început mi s-a părut că nu e posibil, cu toate astea nu exista nici o îndoială: se auzeau împuşcături. Am rămas înmărmurit, dar eram sigur: se trăgeau, afară, focuri de armă Auzeam împuşcăturile – izolate şi însoţite de ţipete scurte.

În sală se produsese rumoare. Inactivitatea de la Entebe încetase. Să fie doar incidente fără... în momentul acela, o rafală de mitralieră a izbucnit în sală. M-am culcat cu faţa la podea, Piesa care se juca pe scena de la Entebe intra în faza ei cea mai dramatică. Rafala fusese doar preludiul unui tir intens dezlănţuit. Armele automate răpăiau. Gloanţele zburau prin săli ca într-o horă drăcească.

Moartea, care până atunci stătuse la pândă, în ascunzişul ei ieşise la lumină şi privea cu lăcomie spectacolul demult aşteptat. Ce se întâmplase? Primul meu gând a fost, desigur, că începuse masacrul: au hotărât să-i ucidă pe toţi. Eram cu toţii culcat pe saltele, la dispoziţia lor! Luaţi prin surprindere, chiar în toiul nopţii, nimeni nu mai putea să schiţeze nici măcar un gest de protest.

Dar nu! Exclus! De-abia a doua zi expira ultimatumul. Nu aveau nici un interes să ne omoare înainte, nici măcar după, mai ales că se şi pregăteau tratative. În asemenea împrejurări, mintea lucrează cu o rapiditate uimitoare.

Mi-am amintit, din nou, de vizita lui Amin: „Poate chiar îi noaptea asta.” Oare să fi întrerupt Idi Amin bunele lui relaţii ci teroriştii? Ideologic, nu avea nimic comun cu ei, dar îmi venei

greu să cred, totuşi. Dacă Amin trimisese oamenii lui? Dacă dintr-un motiv sau altul, se iscase un conflict între ugandezi şi terorişti? Nu aveam prea mare încredere în priceperea şi abilitatea ugandezilor. Viaţa noastră atârna de un fir de aţă. Zgomotul împuşcăturilor şi al exploziilor era infernal şi aveam impresia că toate armele trag în mine.

În timpul războiului, mă refugiam în adăposturi când se anunţau eventuale atacuri aeriene. Când începea bombardamentul, cei mai mulţi tăceau. Dimpotrivă, eu as fi vrut să vorbesc, să păcălesc un pic pasivitatea dezolantă.

La Entebe însă focul era prea aproape, nu-mi ardea de vorbit. Nici nu as fi putut. În zgomotul acela, glasurile nu se mai auzeau. Domnul W., care era întins alături de mine, m-a zgâlţâit şi mi-a suflat la ureche: „Sunt ai noştri, au venit ai noştri."

Nu pricepeam ce vrea să spună.

— Care ai noştri? am urlat eu, ca să mă poată auzi.

— Ai noştri, ostaşii israelieni, au venit să ne scoată de aici.

Mintea mea, care în primele secunde lucrase atât de limpede, îşi încetinise dintr-odată mersul. Ceea ce spunea vecinul meu mi se părea rătăcirea unei minţi bolnave. În împrejurări similare, se întâmplă, mi-am spus eu. Domnul W. a căpiat. O să-şi revină, dacă o să scape.

— Ascultă ce spune în difuzoare! mi-a strigat el în ureche, după ce m-a zgâlţâit bine.

În tărăboiul din sală, pe fondul răpăielii gloanţelor, se auzea, într-adevăr, o voce care vorbea în difuzor. Vorbea în limba ebraică. Am ciulit urechile şi cu greu am putut desluşi ce spune:

— Nu vă mişcaţi! Rămâneţi culcaţi! Aşteptaţi ordinele noastre! Am venit să vă eliberăm.

Vocea era normală, calmă şi avea în ea ceva reconfortant. Am ridicat un moment capul din saltea şi am văzut un ostaş israelian cu arma în mână. Se afla în sală. Apoi am observat şi pe altul în spatele lui şi aş mai fi văzut şi alţii, dar o rafală de gloanţe m-a îndemnat să-mi înfund din nou capul în saltea.

Aşadar era adevărat! Domnul W. nu căpiase. Ostaşii israelieni se aflau acolo. Pătrunseseră în sala de aşteptare de la Entebe, în *hanul lui Amin.* De necrezut, dar orice îndoială se risipise. Primul meu gând a fost la Maalot. Ulterior am constatat că n-am fost singurul care a avut acest gând.

La Maalot, în Israel, armata a atacat o şcoală în care teroriştii arabi se baricadaseră împreună cu elevii pe care îi luaseră ostatici. În locul tratativelor aşteptate de terorişti, s-a produs

asaltul. Numărul victimelor printre elevi a fost foarte mare Câţi vom scăpa de astă dată? Ulterior, când l-am văzut pe pilotul francez la televiziune, am aflat că el a fost cel dintâi care a ştiut ce se întâmplă. El a ştiut că au venit israelienii, înainte de a se fi anunţat ceva prin megafon şi înainte de a-i vedea, chiar. Când a fost întrebat cum de a ştiut, el a răspuns simplu: „Da cine voiaţi să fie?”

Focul nu se mai oprea. Mi se părea că trecuse o veşnicie de când începuse. Mă rugam încetişor. Mă aflam la hotarul dintre temporar şi eternitate. Numai Dumnezeu ştia ce va fi cu mine, la căderea cortinei. Dacă mi-aş fi putut aprinde o ţigară! Zgomotul a scăzut aproape brusc. Se auzeau doar câteva împuşcături, izolate. Când vocea anunţă prin difuzor: „Sculaţi-vă şi îmbrăcaţi-vă” mi se păru de necrezut. Eram întreg, eram teafăr. Am dat să mă scol, dar vocea a strigat din nou:

— Culcaţi! Nu vă mişcaţi!

Ordinul fusese greşit şi contraordinul venise la timp. Infernul a reînceput şi focul era parcă şi mai intens. Armele automate urlau, pereţii de sticlă săreau în ţăndări şi se auzeai explozii puternice. Tensiunea în care mă aflam în această dezlănţuire a focului ucigător era insuportabilă. A mă mişca a fi fost o nebunie.

Când, după câteva zile, comandantul francez a fost întreba la televiziune, dacă focul a fost intens, el a răspuns, scurt şi precis, aşa cum făcea de obicei:

— Nu ştiu ce să spun. Am făcut războiul în forţele aeronavale...

Cineva m-a întrebat, ulterior, dacă am auzit ţipetele şi vaietele răniţilor.

Repet că glasurile oamenilor nu se puteau distinge în acel infern sonor. Nu ştiu cât a durat a doua repriză, aşa cum nu ştiu e a durat nici prima. Se spune că, în total, cam o jumătate de oră în cele din urmă focul a încetat. Se auzeau doar împuşcături mai îndepărtate. Vocea a răsunat, din nou, în difuzor:

— Ridicaţi-vă, îmbrăcaţi-vă şi fugiţi spre avion... Plecăm!

Cât de dulce răsuna acest cuvânt, după gheena din ea: ieşisem teafăr! Într-adevăr, se sfârşise? Un singur moment mi-am pus întrebarea, dar nu era timp de întrebări. M-am sculat şi am început să mă încalţ. După ce am încălţat pantoful drept, l-am căutat pe cel stâng, dar n-a fost chip să-l găsesc. L-am căutat în disperare, dar în zadar. Pantoful fusese, de bună seamă, târât de alţii, în fuga lor, şi cine ştie pe unde ajunsese. Pierdusem timp preţios. Mi-am scos pantoful încălţat şi l-am aruncat cât colo. M-am îndreptat spre locul unde-mi lăsasem valiza – era prinsă între

perete şi un rând de scaune. Am tras de ea, dar n-am putut-o urni – era blocată. După experienţa cu pantoful, am renunţat şi la valiză.

Am dat să fug, dar vecinul meu domnul W. m-a oprit şi mi-a dat haina, de care uitasem. Am îmbrăcat haina în care aveam aproape toţi banii şi m-am îndreptat spre ieşire. În sală domnea un haos total: scaune şi mese răsturnate, sticle, cutii, tot felul de obiecte în devălmăşie şi schije, peste tot schije.

Pe domnul W. nu-l mai zăream şi sala aproape se golise. Hram printre ultimii. La ieşire m-am împiedicat de trupuri omeneşti, întinse pe jos. Erau, probabil, cadavrele teroriştilor. „Nemţoaica”, am auzit pe cineva spunând; nu m-am uitat. Am străbătut culoarul şi am ajuns afară, acolo unde mă plimbasem cu o zi înainte. Eram liber, oare? Ce trebuia să fac, încotro trebuia să o apuc? În întuneric, m-am lovit de ceva.

— Fii atent, mi-a strigat un ostaş, aici sunt răniţi. Fugi spre avion!

Auzeam împuşcături îndepărtate, la mare distanţă vedeam o lumină. Din aceeaşi direcţie ajungea până la mine un zgomot de motor care îmi spunea că într-acolo se află avionul. Am început să fug în direcţia respectivă. *Hanul lui Amin,* cu teroriştii, cu *cavoul,* cu sala de aşteptare, cu valiza şi cu pantofii mei, rămâneau tot mai în urmă. Fugeam spre avion. Era singurul obiectiv al trupului şi al minţii mele. La un moment dat, am simţit că cineva aleargă alături de mine. Mâinile noastre s-au căutat şi s-au unit. Nu mai eram singur. Fugeam amândoi. După fineţea pielii am simţit că e o mână de femeie. În momentul acela senzaţia de a nu fugi singur a fost extraordinară, parcă prinsesem aripi. Fugeam cu nădejde strângând mâna pe care parcă Dumnezeu o pusese într-a mea.

Pe măsură ce fugeam, îmi dădeam seama cât de departe se afla avionul. Dar fugeam. Asta era important: fugeam. Fugeam spre avion, fugeam spre libertate. O femeie şi un bărbat fugeau pe aeroport, la Entebe, ţinându-se de mână. Şi nu se văzuseră, nu-şi vorbiseră, dar fugeau în noapte şi îşi strângeau mâinile, în fuga lor de moarte.

Era un întuneric să-l tai cu cuţitul. Când pilotul nostru a fost întrebat dacă a văzut, în noaptea aceea, şi soldaţi negri, el a răspuns. „Nu ştiu, noaptea era atât de neagră”... În noaptea aceea neagră, doar lumina avionului strălucea în faţa noastră, ca un fax călăuzitor.

Mi-am amintit că nu am pantofi, dar am continuat să fug cu

acelaşi avânt. Bănuiam deasupra mea bolta înstelată, pe care demult doream s-o revăd. Am fugit mai departe, cu privirea aţintită drept înainte şi, generoase cum sunt, stelele au coborât, una câte una, şi s-au aprins în mine, luminându-mi cugetul, dându-mi putere să fug, să fug... Pe aeroportul de la Entebe, un bărbat şi o femeie fugeau ţinându-se de mână... Şi tot fugind, se apropiau de ţintă. Lumina din faţa noastră devenea tot mai mare, tot mai desluşită... încă puţin şi punem piciorul pe acest... „pământ al făgăduinţei”, care se va înălţa în văzduh şi ne va duce departe de coşmarul de la Entebe.

Nici nu ştiu când am ajuns. Mâna femeii s-a desprins dintr-a mea. Nici n-am apucat să văd cum arată; poate că nici nu fusese, cum am crezut, o femeie, poate că fusese un înger, coborât puţin din cer, pentru a-mi fi călăuză.

M-am ghemuit undeva pe corpul exterior al avionului. Nu-mi dădeam seama unde mă aflu. Noaptea era prea neagră şi eu prea năuc... am fost împins în interior. Mă aflam într-un avion de transport, Hercules. Scaune sau bănci nu existau, lumea se ghemuise pe jos şi cum eram ultimul sosit, abia am găsit un locşor. Motorul făcea un zgomot asurzitor, dar nu mă puteam plânge de nimic. Zăcusem cam mult în sala de aşteptare, dar, în cele din urmă, avionul sosise şi fusese anunţat în difuzor, aşa cum se cuvine pe orice aeroport. Doar autobuzul pentru transportul călătorilor lipsise. Dar ce importanţă are? Pe o noapte ca asta e plăcut să faci o plimbare pe jos.

Mă aflam în avion şi eram absolut teafăr. Am aruncat o privire în jur: la bord se aflau şi câţiva răniţi. Am aflat, de la ceilalţi, că au fost şi morţi, printre călători. Printre ei se afla şi bietul Maimon, băiatul cu păr buclat, cu ochi melancolici, pe care o doamnă îl crezuse arab. În timpul luptelor s-a mişcat pentru a-şi găsi o poziţie mai bună şi atunci s-a întâlnit cu moartea. O doamnă a făcut o criză de inimă în cursul bătăliei. Ostaşii care luaseră parte la asalt abia se puteau mişca în avion, deoarece acesta era, literalmente, pardosit cu oameni. După numărul călătorilor care se aflau la bord, am înţeles că trebuie să mai existe încă un avion. Din avionul Air France cu care plecasem pre Paris, a rămas la Entebe un singur călător: Dora Bloch. Cu câteva zile în urmă, se îmbolnăvise şi fusese dusă la spital, în oraş. Fiul ei se afla printre călători şi era, desigur, mai puţin fericit decât noi. Cineva m-a întrebat dacă mergem la Paris.

— Da, prin Tel-Aviv, i-am răspuns.

A trecut multă vreme, în sistemul meu de măsurare a

timpului, până la decolare. Nu ştiu cum se face, dar uitasem că am un ceas. Orice secundă în plus pe aeroportul de la Entebe mi se părea de nesuportat. Voiam să mă văd cât mai repede în aer. Ostaşii însă nu se grăbeau. Sigur, ei şi-au îndeplinit toate sarcinile, cu minuţiozitate. În sfârşit, avionul a pornit pe pistă, a luat viteză şi a decolat. Mă gândeam că primejdia încă nu a trecut cu desăvârşire şi că ugandezii ar mai putea trage în avion sau ar putea trimite un avion de vânătoare pe urmele noastre. Ostaşii israelieni avuseseră însă grijă să distrugă la sol avioanele de vânătoare ugandeze.

Avionul lua înălţime. Tot mai sus, mai sus.

Salut stelelor, salut libertate, adio Idi Amin, adio Entebe, adio pantofi... În decurs de o oră s-a scris o pagină glorioasă din istorie. În faţa mea se aflau protagoniştii acestei pagini: soldaţii israelieni. Nu puteam citi pe feţele lor nici urmă de emoţie, parcă fuseseră într-o excursie şi se întorceau acasă. Unul dintre ei mi-a întins un bidon de apă, din care fiecare a sorbit câteva înghiţituri. Apa era caldă, dar bine venită. În spatele meu se afla un rănit şi trebuia să am tot timpul grijă de el, să nu-l ating. În dreapta, pe o targă, se afla un alt rănit, a cărui rană părea a nu fi dintre cele mai uşoare. Soţia şi fata lui se aflau lângă mine şi, la intervale regulate, puneau ostaşilor aceeaşi întrebare: „Ce face? E mai bine? O să se facă bine, nu-i aşa?” Cei întrebaţi răspundeau afirmativ şi, după cinci-şase minute, întrebarea revenea fără nici o modificare. Călătorii tăceau, nu numai pentru că nu aveau chef de vorbă, dar şi pentru că în huruitul asurzitor a avionului era foarte greu să se înţeleagă unul cu altul. Nu ştiam unde sunt soţii W., nici doamna R.

Un vecin mi-a strigat în ureche:

— Eşti singur?

Am dat din cap în semn afirmativ, apoi vecinul meu a întrebat iar:

— I-ai văzut pe terorişti?

L-am privit întrebător.

— Morţi toţi! a mai zis vecinul.

Probabil că unii nici n-au avut timp să înţeleagă ce se întâmplă, m-am gândit eu. Iar vecinul meu parcă îmi ghicea gândurile

— Neamţul a înţeles perfect tot ce se petrece. A avut timp chiar să intre în salon cu pistolul îndreptat spre noi şi cu o grenadă în cealaltă mână.

— A tras?

— Nu! A lăsat arma în jos, ne-a arătat coridorul spre toaletă şi ne-a spus *Ricid.*

Relatările vecinului meu îmi trezeşte un viu interes.

— Apoi?

— Apoi a fost împuşcat. Nu l-ai văzut? Era acolo, pe jos.

Ostaşul ne-a oferit din nou apă de băut. Avionul continua să zboare peste Africa de răsărit, lăsând în urmă un ultimatum care trebuia să expire peste câteva ore.

— Ce face? E mai bine? Oare se va face bine, nu-i aşa?

— Sigur. Bineînţeles.

Nu mă gândeam la mine. Mă lăsam legănat de avion, dar aveam grijă să nu-l deranjez pe vecinul din spate. După un timp avionul a început să coboare. Fuseserăm anunţaţi dinainte e urma să aterizăm la Nairobi, pentru a-i lăsa pe răniţi şi pentru alimenta avionul cu combustibil.

Cu excepţia răniţilor, nici unul dintre noi n-a coborât din avion, dar, odată cu evacuarea celor răniţi, s-a făcut un pic de loc. Atunci l-am zărit pe domnul D., care mi-a făcut un semn amical şi m-a chemat să-mi ofere un loc mai comod. Mi-a spus că pe unul dintre pereţii avionului se aflau câteva scaune suspendate. M-am aşezat pe unul dintre aceste scaune, ceea ce era o mare realizare. Era foarte incomod, dar nu puteam pretinde un fotoliu, ca pe Air France.

Adio, Entebe!

În mai puţin de o jumătate de oră, avionul şi-a reluat zborul spre Tel-Aviv. Plecasem cu un Air France şi nimeni nu m-ar fi putut convinge, atunci, că mă voi întoarce cu un Hercules militar. Ceea ce m-a incomodat tot timpul în acest avion a fost zgomotul care cred că depăşea o sută de decibeli. Nu numai urechile erau afectate, dar tot corpul vibra, în rezonanţă cu huruitul avionului. Zgomotul n-a încetat nici un moment să mă supere, dar, cu timpul, a devenit un laitmotiv sonor care predispunea la somn. Cu toată oboseala pe care o simţeam în toate mădularele, n-am reuşit totuşi să aţipesc. Sala de aşteptare de la Entebe se vedea în ceaţa obscură a amintirilor, care, deşi atât de proaspete, îmi păreau că vin dintr-o altă lume.

Într-adevăr, veneau dintr-o altă lume. Mi-am amintit cele aflate despre neamţ. Dacă ar fi tras, atunci mulţi dintre noi ar fi fost atinşi. Parcă îl vedeam: stătea în faţa uşii, nemişcat, cu arma în mână. Ochii îi erau şi mai trişti decât de obicei. În mai puţin de un minut, viaţa lui avea să se frângă. Înţelegea oare acum că, în ciuda succeselor lui aparente, urmase, întotdeauna, un crez fals?... Să tragă în noi? De ce? Pentru a respecta regulile unui joc de care el însuşi nu mai era convins? „Dacă voi avea timp, vă voi povesti, odată, ce înseamnă viaţa unui terorist nebun.” Pentru ce se amestecase în această aventură, pentru ce venise la Entebe, din ordinul cui? Înţelesese prea târziu că servise o cauză care nu era a lui. Ce avea el comun cu Idi Amin şi cu teroriştii arabi? Va muri, dar cel puţin nu va ucide înainte de a părăsi această lume stupidă. Nu va trage în cei cu care se obişnuise şi aproape se împrietenise. Să moară demn era singurul lucru pe care îl mai putea face. Era gata, şi gloanţele au venit li timp pentru a curma viaţa care intrase demult pe făgaşul morţii.

Ca într-un film derulat invers, mi-a venit în minte scena coborârii din avion, la Entebe. Cât erau de veseli piraţii. „Nu ştia ei ce-i aşteaptă aici”, spusese nemţoaica. Tovarăşii ei au râs ca poftă. Erau biruitori, erau fericiţi. Se aflau la Entebe, în afară de orice primejdie. Dacă le-aş fi spus că lucrurile se vor petrec tocmai pe dos, ar fi râs cu aceeaşi poftă.

Aşa e jocul de-a terorismul. Aşa e orice joc în care te joci cu vieţile oamenilor. Biruitorii, atât de siguri pe biruinţa lor, zăceau, fără viaţă, în sala de aşteptare de la Entebe. Mă bucuram? Nu!

Nu mă bucur niciodată de moartea unui om, fie chiar duşmanul meu. Dimpotrivă, mă gândeam că şi-au dat viaţa fără nici un folos, în numele unei cauze care există doar în imaginaţia lor bolnavă. Mă gândeam la mamele lor, la iubitele lor în plină noapte, la opt mii de metri înălţime, zburau spre casele lor eroii unei aventuri fără precedent prin dramatismul deznodământul ei senzaţional. S-ar fi cuvenit să fiu beat şi bucurie, dar eram prea obosit, eram beat doar de oboseală. Încet, încet, totul s-a estompat în mintea mea: şi Idi Amin, şi neamţul şi teroriştii, şi sala de aşteptare. Auzeam doar huruitul avionul şi vedeam interiorul lui slab luminat, ca printr-o pânză. La al se reducea întregul meu univers. Trecutul, prezentul şi viitorul. În noaptea aceea viitorul însemna pentru mine un singur lucru: *un pat,* un pat adevărat, şi nu oricare, ci *patul* meu, patul meu de-acasă. Dar până la atingerea acestui singur şi banal obiectiv, mai aveam câteva ore de zbor. Am încercat să aţipesc dar n-am izbutit. Mi-am amintit vag că şi începutul aventuri fost marcat de această dorinţă, neîmplinită, de a dormi.

Nici treaz nu ştiu dacă eram. Mă aflam într-o stare ce poate fi plasată la hotarul dintre somn şi veghe. Nu simţisem niciodată o asemenea stare de epuizare. Când primele raze soarelui au vestit dimineaţa, mi-am spus: „Bucură-te, s-a făcut dimineaţă.” Nu era dimineaţa de la Entebe, nici o dimineaţă oarecare, dimineaţa aceea care mijise pentru mine la opt mii de metri înălţime era dimineaţa întoarcerii la viaţă, dimineaţa renaşterii.

— Bună dimineaţa, mi-a spus cineva.

— Bună dimineaţa, am răspuns automat, şi încetul cu încetul ziua a pătruns în mine, mi-a luminat conştiinţa şi m-a scos din amorţeala în care căzusem.

Călătoream de-o veşnicie. Entebe rămăsese demult în urmă. Mi-am amintit de sala de aşteptare, aşa cum o lăsasem la plecare. Probabil că preşedintele Ugandei fusese, între timp, la faţa locului şi era cât se poate de furios în faţa dezastrului. Cei care răspundeau de aeroport nu erau de invidiat.

Idi Amin... Mi-am amintit, brusc, de cuvintele lui: „Poate chiar în noaptea aceasta”... Ecoul acestor ultime cuvinte ale lui Idi Amin răsuna puternic în mine şi căpăta un caracter straniu, aproape senzaţional. Aşa cum spusese Idi Amin, am fost eliberaţi chiar în noaptea aceea. Cum de ştiuse? Dar, într-adevăr, ştiuse? Mi se părea imposibil. Cineva mi-a spus, ulterior, că Idi Amin a avut o presimţire, ceea ce ar fi un lucru obişnuit la africani. O presimţire magică, ceva ce ţine de vrăjitorie. Dar atunci de ce nu

a luat măsuri speciale de pază? Presimţirea lui Amin, transformată în profeţie, rămâne un mister. Dar Africa neagră e plină de mistere.

Nu mai zburam în noapte, zburam în plină zi şi zborul nu se mai termina. Cine ştie ce vrăjitorie făcuse Idi Amin, ca să se răzbune pe noi şi blestemase ca avionul să zboare până la sfârşitul timpurilor, fără să mai aterizeze...

Când s-a anunţat că aterizăm, parcă nici nu mi-a venit să cred. Era trecut de ora 9.

Am aterizat pe un aerodrom militar din Israel. În sfârşit, simţeam sub mine acel pământ superb, acea *terre des hommes,* pe care credeam că nu o voi mai atinge.

Sala de aşteptare de la Entebe era departe, eram un om liber, şi într-un mod cu totul miraculos, oboseala dispăruse. Mă simţeam renăscut, proaspăt şi fericit.

I-am regăsit pe soţii W. şi pe doamna R. Ne-am îmbrăţişat, ca după o îndelungată despărţire. Într-adevăr, trecuse foarte mult timp de la o viaţă la alta. Am fost invitaţi, cu toţii, într-o sală mare, în care se aflau mese pline cu sandvişuri şi băuturi răcoritoare. La vederea tuturor bunătăţilor mi-am amintit că mi-e foame. După ce mi-am potolit foamea şi setea, am simţit nevoia unei ţigări. Mai simţisem nevoia să fumez şi când eram întins pe burtă şi gloanţele şuierau în jurul meu. Dar o ţigară, în libertate, îmi părea, în momentul acela, suprema voluptate. Am căutat pachetul în buzunar, dar nu era. Bineînţeles, ţigările erau în poşeta de mână, iar poşeta... draceee... rămăsese la Entebe. Pe lângă ţigări, mai aveam acolo şi bani. Se repeta scena de la plecare, când mă aflam în drum spre aeroport. Şi atunci căutasem ţigările în buzunar şi îmi amintisem că le pusesem în poşetă. Şi atunci am avut surpriza să constat că uitasem poşeta acasă, numai că atunci mă întorsesem să o iau. Acum nu-mi trecea prin gând să mă întorc la Entebe, pentru poşeta lăsată acolo. Mi se părea însă bizar. Aventura începuse cu incidentul ţigărilor şi al poşetei şi se încheia la fel!

Pe mesele din sală nu se aflau ţigări. O mică deficienţă... Am pornit în căutarea unei ţigări. Într-un grup, l-am zărit pe Simon Perez, ministrul Apărării, cu o ţigară în mână. I-am cerut una şi, amabil, domnul Perez a scos din buzunar un pachet. Dar probabil că nici dânsul nu dormise în noaptea aceea. În loc să-mi dea ţigara cerută, a întins pachetul altcuiva! I-am amintit că eu îi cerusem ţigara şi domnul ministru s-a scuzat. Cu ţigara aprinsă, mă plimbam prin sală şi reintram încet-încet în piele mea.

Aterizarea pe aerodromul militar era doar un popas îi cursul căruia ne-am dezmorţit, ne-am potolit foamea şi setea ş ne-am reobişnuit cu libertatea. Alte avioane, alt zbor. De la un aerodrom la altul e mai simplu şi mai firesc să te deplasezi cu avionul, decât cu autobuzul.

Pe aeroportul din Tel-Aviv, mă aştepta o nouă surpriză. Când am coborât din avion, am văzut o mare de oameni. Strigăte, muzică, tobe, pălării aruncate în aer, steaguri agitate frenezie, aceasta, în câteva cuvinte, era atmosfera în care am descins din avion. Prea festivă, pentru gustul meu, dar ar fi trebuit să mă aştept la asta şi, de fapt, era firesc. Rudele fuseseră anunţate şi nu ştiam cum să dau şi eu de sora mea, când m-am auzit strigat din mai multe direcţii.

Până ce m-am dumerit, m-am văzut înconjurat de elevi şi studenţi de-ai mei, care veniseră să mă întâmpine cu flori şi, mai presus de toate, cu afecţiunea lor tinerească.

După neobişnuita mea aventură, după toate suferinţele îndurate, această explozie de afecţiune mi-a oferit o recompensă copioasă şi m-a umplut de bucurie. Din toată atmosfera am înţeles însă că mă pândea un pericol, acela de a fi privit, peste tot, ca un erou, ceea ce nu eram. Aş fi vrut să mă fac mic şi să mă furişez cât mai repede prin marea de oameni, dar nu era chip. Trebuia să dau de sora mea. Am găsit-o în tovărăşia unor buni prieteni, care veniseră şi ei să mă întâmpine.

„Acum e momentul să părăsesc aeroportul”, mi-am spus, dar, fără să-mi dau seama cum, m-am trezit în alt loc, înconjurat de ziarişti care îmi vârau sub nas, aproape agresiv, microfoanele: BBC, NBC, Radio, Televiziunea argentiniană etc. Mi-am spus că tot mai acceptabile sunt microfoanele reporterilor, decât revolverele teroriştilor. Am oftat şi am capitulat.

Voiam să merg acasă. Să mănânc şi, mai ales, să dorm...

Dar n-a fost chip. Am redevenit victimă şi am fost asaltat cu întrebări, dintre care unele mi s-au părut foarte naive. De exemplu: ce am simţit când am văzut avionul, dacă mi-a fost frică etc.

Unii doreau să ştie întocmai cum s-a desfăşurat acţiunea militară, câţi ostaşi israelieni au luat parte şi alte amănunte de acest fel. I-am trimis, fireşte, la Statul Major israelian. Cineva a observat că dintre toţi foştii ostatici, doar eu eram în haină şi purtam cravată.

— Sunt obişnuit să respect eticheta, le-am spus. Nu uitaţi că am fost oaspetele unui şef de stat!

Abia atunci, un brazilian simpatic a făcut o descoperire remarcabilă, care a stârnit admiraţie:

— Sunteţi în ciorapi!... Unde vă sunt pantofii?

— Dacă veţi fi amabil să mi-i aduceţi de la Entebe, vă voi fi recunoscător, domnule. Exact aşa i-am spus.

Acelaşi brazilian a lansat o întrebare esenţială:

— Ce vârstă aveţi?

— E o problemă care face parte din secretul operaţiilor...

— Patruzeci, a tatonat brazilianul.

— Mulţumesc!

Mi s-a spus că am un moral excelent. Aceeaşi observaţie a făcut-o şi un ofiţer israelian care a trecut pe acolo. Le-am mulţumit şi i-am lăsat să creadă că aşa este. De fapt, în etapa aceea, aveau oarecum dreptate: moralul meu se refăcuse cu o repeziciune uimitoare, dar seara, când, în sfârşit, m-am regăsit singur, în patul mult visat, mi-am dat seama că nu mă lepădasem cu totul de zgura care rămâne lipită de sufletul omului, după astfel de aventuri. În ciuda oboselii, n-am putut adormi. Ochii mei au rămas deschişi şi, în faţa lor, s-a desfăşurat filmul Entebe cu scenele lui cele mai dramatice: deturnarea avionului, trecerea în *cavou* şi intervenţia armată.

Mă vedeam alergând încă, în noapte, pe aeroportul de la Entebe.

După Entebe

— Vă gândiţi mult la Entebe?

Întrebarea mi-a fost pusă de un psiholog cam la un an şi jumătate după întoarcerea de la Entebe. Nu am ezitat nici un moment:

— Mai deloc!

Am avut impresia că răspunsul meu l-a surprins, ba chiar l-a decepţionat. A insistat:

— Totuşi... revine în vise? Aveţi coşmaruri?

— În nici o formă. Nu am visat niciodată nimic în legătură cu Entebe, nici coşmaruri nu am despre cele întâmplate acolo.

Psihologul, care stătuse de vorbă, desigur, şi cu alţi ostatici, parcă din ce în ce mai surprins. Era vădit că se aştepta la alte răspunsuri.

— Dar ceva urme trebuie să fi rămas. Lucraţi la fel ca înainte?

— Fără nici o schimbare!

Psihologul a clătinat din cap, cu neîncredere.

Au trecut câteva luni de atunci. Între timp, m-am pus pe scris şi m-am gândit un pic la scepticismul psihologului. Probabil că, în oarecare măsură, avea totuşi dreptate. O aventură de proporţiile celei de la Entebe nu se termină prin simpla desprindere a unei file de calendar. Rămân urme, dar nu neapărat coşmaruri sau obsesii. Rămân ecouri, dar ele nu răsună la fel în fiecare dintre noi. În plan mai larg, o aventură ca cea de la Entebe se prelungeşte şi în viaţa socială, politică şi militară. Evenimentele ulterioare au dovedit că, în anumite împrejurări nu se mai poate face excepţie de cazul Entebe. Doar pentru cei care şi-au lăsat viaţa acolo aventura s-a sfârşit brusc.

Primele mele zile după Entebe au fost foarte agitate. Odihna nu mi-a fost împiedicată de coşmaruri, ci de vizitatori. Sonerii de la intrare şi telefonul sunau fără încetare, iar casa era plină, de dimineaţă până seara. Veneau să mă vadă oameni de a căror existenţă uitasem şi alţii a căror identitate nici măcar nu o puteam stabili. Fiecare aducea câte ceva: flori, tort, bomboane, vinuri, şampanie, pateuri etc. Apartamentul meu se transforma cu repeziciune, într-un bufet bine asortat. Iar eu, desigur, eram în centrul atenţiei. Se îmbulzeau cu toţii să vadă un erou. Fiecare voia să mă vadă, să-mi asculte glasul şi chiar să mă pipăie Atmosfera de ireal de la Entebe se prelungea, fireşte pe alt plan.

Nu ştiam cum să scap de mantia de erou în care mă înfăşurau toţi. Mult mai târziu am aflat, cu groază, că în orăşelul în care locuiesc s-a vândut fotografia mea şi s-au găsit amatori care şi achiziţioneze o poză de... erou. Poate că unele dintre aceşti fotografii se mai află şi astăzi pe cine ştie ce mese, prin cine ştii ce albume. Dacă posesorii lor ar afla că aşa-zisul *erou* din poză nu împărtăşeşte opiniile lor, şi nici măcar sionist nu e, s-a lepăda de el, ca de păcat.

Acasă mă pândea primejdia invaziei. Pe stradă eram încolţit de fel şi fel de persoane care, în alte împrejurări, nici bună ziua nu mi-ar fi spus. Uneori eram arătat cu degetul, alteori era prezentat *domnul de la Entebe.*

— Te-am văzut la televiziune, îmi strigau unii, de la distanţă.

Ce era de făcut? O chilie de mănăstire ar fi fost cea mai bună soluţie. Titlurile de erou, *domnul de la Entebe* etc., era penibile, dar mai era ceva şi mai penibil: toţi îmi cereau să le povestesc acelaşi lucru şi anume cum a fost când a venit armata israeliană, ce am gândit şi ce am simţit atunci. Mulţi aşteptau de la mine un răspuns pe care îl ştiau dinainte: a fost grozav, mărea de necrezut, unic în istorie etc. etc. Ochii lor străluceau în aşteptarea răspunsului-clişeu, iar când acest răspuns nu venea, şi-l rosteau ei singuri. Nimeni nu mi-a pus întrebări cu privire la suferinţele mele, morale sau fizice, cu privire la alte episoade grele. În cele din urmă, insistenţa cu care interlocutorii mei îmi puneau aceeaşi întrebare al cărei răspuns îl ştiau cu toţii, pe dinafară, a început să stârnească în mine o reacţie firească. Unora le-am răspuns, iritat:

— A fost remarcabil, dar n-am fost niciodată admiratorul lui Cezar, nici al lui Napoleon. Admiraţia mea a mers, totdeauna, către Solomon şi Pericle.

Nici prin gând nu mi-a trecut vreodată să micşorez importanţa acţiunii militare israeliene sau să uit ceea ce îi datorez. Recunosc însă că stereotipia m-a iritat totdeauna. Unii mă luau la sigur:

— Acum, în sfârşit, cred că ai devenit sionist.

Surprins de această siguranţă, răspundeam simplu, dar hotărât:

— Nu! Rămân în afară de orice ideologie partizană.

Răspunsurile mele au stârnit proteste furtunoase. Oamenii erau furioşi că nu primesc răspunsurile aşteptate, răspunsurile şablon. Au fost cazuri în care am asistat la adevărate explozii de ură. Preopinenţii mei m-au suduit şi m-au blestemat, uitând cu totul că eram proaspăt sosit de acolo şi că, oricum, nervii mei

mai reclamau încă unele menajamente.

Nu-mi rămânea decât o singură soluţie: să plec, să-mi reiau călătoria întreruptă. Am fost întrebat dacă nu mi-e teamă să mă mai îmbarc din nou în avion. M-am gândit atunci că la urcare voi avea probabil o strângere de inimă. În acele zile am fost vizitat de un ziarist israelian, care m-a rugat să-i acord un interviu.

La început l-am refuzat, atrăgându-i atenţia că nu obişnuiesc să mă exprim prin opinii repetate de alţii şi că răspunsurile mele nu vor fi cele scontate de el şi de cititor.

— Cu atât mai bine! a venit răspunsul.

Acest răspuns neaşteptat m-a determinat să accept. După acordarea interviului, ziaristul m-a întrebat dacă am de gând să-mi reiau călătoria.

Nu i-am răspuns imediat. Am ezitat. Observând ezitarea mea, ziaristul mi-a spus cu o voce plină de blândeţe:

— Pleacă, să nu-ţi fie teamă.

Apoi şi-a desfăcut haina şi mi-a arătat o cicatrice respectabilă:

— Vezi? Am suferit de curând această operaţie grea şi mi-am reluat viaţa, ca mai înainte, fără teamă. Nu avem ce face, trebuie să ne biruim teama.

Dintr-odată am simţit o imensă simpatie pentru omul acela, în vocea lui blândă vibra suferinţa şi omenia. Aş fi renunţat la toate călătoriile mele şi la bucuriile mele de moment dacă aş fi putut să-i redau întreaga încredere în viaţă. Ziaristul acela, al cărui nume nici măcar nu l-am reţinut, mi-a redat încrederea în oameni şi în viaţă. Eram hotărât să-mi reiau călătoria cu avionul.

— Tocmai la Atena?

Toţi se mirau că prima mea escală va fi tocmai la Atena, acolo unde fusesem răpit. Cei mai mulţi îmi spuneau, cu un ton care nu permite replică:

— Desigur că nu mai călătoreşti cu *Air Francei* De aici înainte iei numai ELAL.

Cunosc opiniile piloţilor în această problemă, pe care am discutat-o şi cu pilotul avionului deturnat. În general, piloţii sunt de părere că o pază armată, în interiorul unui avion, nu poate decât să primejduiască securitatea aparatului. Declanşarea unei lupte cu arme de foc poate duce la un accident grav. Avioanele liniilor aeriene israeliene nu sunt însoţite de luptători antitero înarmaţi, dar la îmbarcare toţi pasagerii sunt supuşi unui control foarte sever.

Am plecat la Atena cu un Olympic, avion grecesc. Prietenii mei

de la Paris mă aşteptau la Heraclyon. Aş minţi dacă aş spune că am urcat în avion fără nici o emoţie. Am trecut însă cu uşurinţă pragul fricii.

Alături de mine şedea un călugăr greco-ortodox. Vecinul meu avea chef de vorbă, iar eu aş fi fost bucuros să pălăvrăgesc. Simpatic şi relativ tânăr, călugărul mi s-a adresat în limba engleză. M-am lămurit însă repede că toate cuvintele englezeşti pe care le ştia puteau fi numărate pe degete. Dar ce importanţă avea? Amândoi eram bine dispuşi şi, deşi nici unul nu pricepea ce spune celălalt, ne-am înţeles foarte bine.

După ce am epuizat toate „subiectele", vecinul meu s-a pornit pe cântat. Cântece bisericeşti, fireşte... Mă simţeam bine în avion şi nu mai aveam nici un fel de teamă.

În cursul călătoriei mele în Europa, m-am întâlnit cu prieteni şi, se înţelege, le-am povestit păţania. La Paris, i-am povestit aventura mea şi lui Mircea Eliade, care s-a arătat foarte interesat s-o asculte de la unul care a trăit-o din plin. El a fost acela care m-a îndemnat să scriu şi mi-a promis că o va citi înainte de tipărire. Din păcate, am amânat prea mult până m-am aşternut pe scris. În această ocazie m-am gândit prea puţin la Entebe, iar atunci când gândurile mele au dat târcoale sălii de aşteptare de la Entebe, n-a fost din obsesie. Nu am fost niciodată obsedat de Entebe. Am evocat filmul fiindcă am vrut să revăd experienţa şi să o supun analizei, s-o cercetez din perspectiva distanţei, să-i desprind semnificaţia, s-o banalizez şi să-i măsor proporţiile, în galeria amintirilor mele. Aşa cum se întâmplă foarte des, era greu să stabilesc o relaţie de identitate între *eu* de la Paris şi eu de la Entebe. Dar, între timp, devenisem eu stăpânul situaţiei. Îi chemam şi veneau toţi la apel: Idi Amin cu ochii lui de Lucifer, neamţul cu expresia lui melancolică, malacul din Hebron schimonosit de ură, pirpiriul cu ţigara în colţul gurii, sau nemţoaica cu revolverul în mână. Veneau la apel şi viii şi morţii.

Cu prilejul acestor evocări am putut constata că optica mea nu se schimbase. Fusesem îndeajuns de lucid.

Rămâneau, de fapt, două acte neelucidate: istoria deturnării şi acţiunea de eliberare. În liniştea nopţilor de la Heraclyon şi aceste acte mi-au apărut oarecum mai clar.

Popasul din Libia încetase să aibă pentru mine un caracter întâmplător. Aprovizionarea cu combustibil la Benghazi fusese, probabil, prevăzută în planurile teroriştilor şi consimţită de libieni. Colonelul Gaddafi nu voia să găzduiască avionul răpit, ceea ce cred că răpitorii ştiau prea bine. Dar colonelul Gaddafi

întreţine relaţii foarte bune cu Idi Amin. După ruptura dintre Idi Amin şi Israel, colonelul Gaddafi a pompat mulţi bani spre Uganda, aşa că liderul acestei ţări îi este obligat. Idi Amin fusese introdus în problemă în timp ce avionul se afla în Libia, sau înainte de deturnare? Nu-mi dau seama, dar precizarea este lipsită de importanţă, colaborarea sa cu teroriştii este certă.

Acţiunea armatei israeliene, fără spionaj, nu cred că ar fi fost posibilă. Aproape la doi ani după acţiune a fost ucis un englez, anume Makenzie, cu domiciliul în Kenya. Makenzie, care acţionase ca spion şi diplomat, a fost asasinat la ordinul lui Idi Amin. Din relatările publicate în ziare cu acel prilej, reiese clar că acest personaj englez a jucat un rol important la prepararea acţiunii de eliberare, dar cum ipotezele mele nu apar astăzi într-o lumină mai clară, prefer să le trec sub tăcere.

Acţiunea israeliană de la Entebe a fost concepută în minimum de timp şi apoi executată cu maximum de precizie, dar cred că şi norocul ne-a ajutat în mare măsură. Nu ar fi fost exclus ca acţiunea să se fi terminat printr-o veritabilă catastrofă. Planul israelian a fost întocmit pe baza numeroşilor parametri care caracterizau situaţia şi care se aflau în mâinile israelienilor.

Ar fi fost suficient ca unul dintre parametri să se fi schimbat în timp ce israelienii se aflau pe drum, pentru ca întreaga acţiune să se fi terminat printr-un eşec tragic.

Cu prilejul unei convocări, la care am fost şi eu invitat, a luat cuvântul primul-ministru de atunci, domnul Iţzac Rabin. Domnia-sa ne-a citit o scrisoare primită din partea unui profesor conferenţiar care urma să facă o călătorie în Europa. Autorul scrisorii îi atrăgea atenţia primului ministru că dacă avionul în care s-ar afla ar fi deturnat de terorişti în cursul călătoriei şi dacă, bineînţeles, profesorul va scăpa cu viaţă, el va trage la răspundere guvernul, în cazul în care, în schimbul călătorilor captivi, acesta ar accepta să elibereze din închisorile israeliene chiar şi numai un singur deţinut arab.

Nu ştiu ce cădere avea conferenţiarul să vorbească în numele tuturor călătorilor, pe care, de fapt, nici nu-i cunoştea, dar cele spuse de domnul Rabin au dezvăluit o trăsătură care i-a atras simpatia.

M-am gândit mult înainte de a răspunde la această scrisoare, a declarat cu simplitate primul-ministru, şi a remarcat că e foarte greu să iei hotărâri când sunt în joc vieţi omeneşti. Domnia-sa a povestit, în continuare, că şi în acţiunea Entebe a ezitat, înainte de a lua hotărârea definitivă. A precizat apoi că a avut misiunea

să coordoneze misiunea Entebe, din partea guvernului. Domnia-sa a mai spus că în noaptea acţiunii a fost foarte agitat; se aştepta la pierderi mai mari din rândul ostaticilor, poate chiar la jumătate din numărul lor. Cert este că acţiunea a fost foarte riscantă, ceea ce măreşte şi mai mult meritul celor care au întreprins-o.

Întrebarea rămăsese deschisă. Ce trebuie să facă un guvern în asemenea împrejurări? Este clar că a trata cu teroriştii echivalează cu o încurajare a lor, dar nici eşecul nu-i descurajează pe terorişti să întreprindă acţiuni viitoare. Pentru ei, viaţa omului nu contează, chiar atunci când e vorba de propria lor viaţă.

Nu pot fi reduse toate cazurile la modelul Entebe şi nu toate acţiunile similare reuşesc. Acţiunea germană din Somalia a reuşit şi ea, dar s-a bucurat de colaborarea autorităţilor locale. Dimpotrivă, intervenţia egipteană în Cipru a eşuat, ostaticii egipteni fiind atacaţi de ciprioţi, ceea ce nu se putea prevedea. O regulă generală nu poate fi stabilită şi cred că reacţiile guvernelor trebuie să fie diferite, de la caz la caz.

Multă vreme, unii dintre colegii mei de lucru au continuat să-mi atribuie titlul „domnul de la Entebe”. Un domn, căruia i-am fost prezentat ca atare, a exclamat, entuziast: „Ooo! Ce n-aş fi dat eu să fi fost în locul dumneavoastră!” Din fericire, asemenea amatori de eroism au fost rari. Discuţii am avut însă cu privire la piraţii aerieni. Mulţi mi-au spus despre ei că au fost nişte laşi. S-au revoltat când le-am răspuns:

— Un om care este gata să moară, chiar pentru o cauză care nu e justă, nu poate fi considerat un laş.

— Dar ce vrei să spui, că au fost eroi? mi-au ripostat câţiva, într-un fel sau altul.

În privinţa asta e foarte greu de răspuns. Noţiunea de erou e foarte relativă şi definiţia este destul de pretenţioasă. Există eroi pozitivi, după cum există şi eroi negativi, iar încadrarea depinde de partizanii care îi consideră eroi.

Aventura Entebe a fost exploatată în fel şi chip: s-au scris cărţi, s-au turnat filme. Autorii care au scos prima carte, la scurt interval de timp după consumarea aventurii, au câştigat un milion de dolari. Ei nici măcar nu au participat la aventură, ci au ascultat povestea ei de la unul dintre călătorii care se aflau pe Air France. Celelalte cărţi au fost şi ele simple relatări, care n-au fost lipsite de distorsiuni ale evenimentelor şi nici de lipsuri. Era firesc. Fiecare a văzut aventura din colţul în care se afla el şi sub

perspectiva lui. Există totdeauna o interacţiune între om şi eveniment.

Filmele care s-au făcut au fost lamentabile. În primii ani s-au turnat trei filme, dintre care am văzut două: unul american şi unul israelian. Despre *artă* nu poate fi vorba în nici unul dintre ele. Au fost realizate fiindcă subiectul era susceptibil să atragă un numeros public. Ceea ce mi s-a părut foarte bizar a fost faptul că tocmai filmul israelian era cel mai puţin autentic. Unii dintre foştii călători de la Entebe chiar au protestat împotriva acestei lipse de autenticitate. Întreaga aventură a avut momente dramatice care n-au fost exploatate în nici un fel. Câţiva dintre spectatorii acestor filme m-au întrebat dacă cei doi nemţi au fost nazişti. Când le-am spus că nu au fost nazişti au rămas foarte decepţionaţi. Surprinzător este şi faptul că unul dintre călători mi-a spus, ulterior, că nemţoaica a fost nazistă.

— De unde ştii? l-am întrebat.

— E foarte simplu, după comportarea ei. Se vedea cât colo, că era nazistă.

În realitate, cei doi nemţi făceau parte dintr-o organizaţie anarhistă, respectiv din *Baden-Meinhof,* care era antinazistă, deşi, s-ar putea spune, nu mai puţin fioroasă. În general, nu există mari deosebiri între manifestarea unui extremist de stânga şi cea a unui extremist de dreapta. Unii au mers şi mai departe şi au protestat, spunându-mi revoltaţi:

— Cum, vrei să spui că *Baden-Meinhof* nu este o organizaţie nazistă?

Le-am răspuns că diavolul nu locuieşte numai în tabăra nazistă, ci se mută de la o tabără la alta şi, din nefericire, are prea multe gazde.

Într-un fel sau altul, exploatarea aventurii de la Entebe a fost întreprinsă chiar de ostaticii scăpaţi de acolo. S-a constituit un comitet al eliberaţilor de la Entebe, care a transformat întreaga aventură într-un fel de afacere. Principalul obiectiv al comitetului a fost obţinerea unei despăgubiri din partea Companiei Air France. S-a cerut o sumă de două milioane de dolari, pentru fiecare ostatic eliberat. M-am socotit, atunci, un om bogat! Bineînţeles, pe plan virtual, exclusiv virtual... La drept vorbind, Compania Air France nu avusese nici o vină, iar personalul de la Air France s-a purtat impecabil. Călătorii sunt examinaţi, în toate cazurile, pe aeroport şi nu la intrarea în avion. Teroriştii fuseseră în tranzit pe aeroportul din Atena, iar călătorii aflaţi în tranzit n-au fost controlaţi de autorităţile locale, aşa cum ar fi fost

necesar.

Procesul a fost intentat la un tribunal din SUA. De ce din Statele Unite? l-am întrebat eu pe unul dintre avocaţi. Avionul n-a fost american şi nici călătoria nu se făcea spre Statele Unite.

— Aşa e! mi-a răspuns avocatul, dar, vezi dumneata, în asemenea cazuri, printr-un tribunal american se obţin mai mulţi bani.

I-am obiectat că un tribunal american nu are competenţa să judece un asemenea proces. Mi-a răspuns că există multe speranţe. N-am crezut în aceste speranţe şi aşa a şi fost. Tribunalul american a respins acţiunea, după câţiva ani, din lipsă de competenţă. Comitetul eliberaţilor de la Entebe nu s-a dat bătut şi a transferat procesul în Israel, dar nici acest proces n-a avut loc. S-au dus tratative cu Air France, pentru a se obţine o sumă oarecare pentru fiecare ostatic, Comitetul obligându-se, astfel, să renunţe la proces.

Cum Companiei Air France nu-i convenea un proces, din motive pur comerciale, cu ocazia unei aniversări a Republicii Franceze, a făcut un act de mărinimie şi a oferit fiecărui fost ostatic la Entebe o sumă de circa optsprezece mii de dolari. Nu mai erau două milioane de dolari, dar, fireşte, fiecare ostatic s-a mulţumit şi cu cei optsprezece mii.

În ce au constat pagubele morale, fizice şi materiale ale foştilor ostatici, asta e altceva... înaintea procesului, fiecare ostatic a fost chemat de un psiholog plătit de avocaţi pentru a ne examina cu cea mai mare conştiinciozitate. La început, am refuzat să mă duc la acel specialist. În cele din urmă, s-au făcut unele presiuni asupra mea şi m-am dus. Psihologul a vrut să afle din gura mea că, după întoarcerea de la Entebe, nu mai pot dormi, nu mai pot lucra, sunt foarte nervos şi obsedat în permanenţă de aventura trăită, în urma călătoriei pe Air France. I-am răspuns psihologului că nimic nu este adevărat din toate astea, că dorm bine, că lucrez normal, că nu sunt obsedat şi că starea mea de nervozitate n-a crescut în urma aventurii de la Entebe.

Psihologul a fost foarte decepţionat şi mi-a obiectat că nu se poate, că afirmaţiile mele nu pot fi corespunzătoare adevărului, deoarece toţi cei care fuseseră la el, înaintea mea, îi povestiseră despre grave deteriorări ale sănătăţii, în urma celor pătimite la Entebe.

— Se prea poate! am răspuns eu; dar, în ceea ce mă priveşte, eu am ieşit intact din această afacere şi nu pot să mint în umbra

unei întâmplări care a costat vieţi omeneşti şi care ar fi putut avea un sfârşit foarte tragic.

— Dar nu se poate, s-a enervat avocatul. Spune şi dumneata acolo, ceva, măcar ceva. În cele din urmă, mi-a cerut permisiunea să scrie el vreo două rânduri înduioşătoare.

La plecare, l-am întrebat dacă este convins că toţi ostaticii care fuseseră înaintea mea spuseseră adevărul şi numai adevărul.

— Nu! mi-a răspuns el, scurt.

— Asta e! i-am spus şi eu, tot scurt: *les affaires sont les affaires.*

Şi aşa se face că, finalmente, am încasat optsprezece mii de dolari. Aventura de la Entebe făcea oare banii ăştia? Răspund iarăşi scurt: Nu!

La întâlnirea ce a fost organizată după un an de la acţiunea Entebe, surpriza cea mai mare a fost apariţia comandantului Michel B., pilotul avionului. A fost primit cu o explozie de urale şi mi-a făcut plăcere să-l revăd pe acest personaj simpatic, blând, inteligent şi cu mult farmec. Mi-a plăcut zâmbetul lui, plin de omenie şi m-a impresionat timiditatea cu care se apără atunci când e lăudat.

— Nu, nu! ne-a spus el. Nu mi se cuvin mie omagii. Toată atenţia şi toată onoarea se cuvin ostaşilor voştri care, în chip eroic, riscându-şi chiar propriile vieţi, ne-au salvat din ghearele teroriştilor. Cei care s-au jertfit pentru noi merită nemărginita noastră recunoştinţă.

Pentru prima oară am aflat, tocmai de la Michel, de existenţa ostaşului Herş, care a participat la extraordinara acţiune militară de la Entebe. Tânărul Herş, paralizat complet, dar conştient, este una dintre mărturiile vii şi dureroase ale tragediei de la Entebe.

Mulţi dintre foştii ostatici au fost puternic traumatizaţi de cele petrecute în avionul deturnat şi de captivitatea din Uganda. O tânără călătoare, care avea pe atunci şaptesprezece ani, a declarat că nu va mai urca niciodată în avion.

În ceea ce mă priveşte, pot spune fără nici un fel de rezerve că nu am suferit câtuşi de puţin de sindromul Entebe. Nu m-am îmbolnăvit de nervi, n-am avut coşmaruri; am continuat să lucrez şi să trăiesc ca mai înainte şi mi-am văzut de treburi, fără să mă gândesc defel la Entebe.

Iată însă că, într-o zi, m-am întâlnit cu Entebe în chiar mijlocul oraşului meu. Mă aflam într-un autobuz, când am observat, cu

surprindere, că un tânăr mă privea cu insistenţă, ba chiar cu o insistenţă neobişnuită. În cele din urmă, a venit lângă mine şi m-a salutat cu un aer foarte amical.

— Eu vă cunosc pe dumneavoastră, mi-a spus el zâmbind.

— Nu cumva mă confundaţi cu altcineva? Eu nu-mi amintesc să vă fi întâlnit vreodată.

— O, nu! Nu vă confund. În nici un caz nu vă confund, dar ştiţi de unde vă cunosc? Ştiţi unde v-am văzut?

— Nu! N-am de unde să ştiu. Nu ştiu...

— La Entebe...

— Aha! La Entebe. Acolo? Poate! Eu însă vă mărturisesc că nu-mi aduc aminte.

— Nici nu e de mirare aşa ceva. Eu am fost doar unul dintre militarii care au participat la expediţia din Uganda, de la Entebe. V-am văzut acolo şi-mi amintesc foarte bine de dumneavoastră. Ştiţi, chestia cu pantoful!...

La despărţire ne-am strâns mâinile cu multă căldură şi, în timp ce mergeam, negrăbit, pe stradă, mi-au revenit în minte ultimele scene din sala de aşteptare a aeroportului de pe malul Lacului Victoria. Se trăgea infernal, ca la război. Trebuie să recunosc că a fost un eveniment unic în istorie. Ostaşii comandoului aeropurtat veneau de la patru mii de kilometri depărtare de locul unde ne aflam noi, ostaticii, iar acţiunea s-a desfăşurat cu o precizie uimitoare, fantastică.

Deşi n-aş fi crezut, aventura mea aeriană şi africană avea să-mi revină iarăşi în minte, cu ocazia unui zbor spre Statele Unite. La plecare, pe aeroportul *Ben Gurion,* am prezentat paşaportul meu unui funcţionar, pentru verificare, aşa cum se procedează de regulă.

Funcţionarul l-a examinat cu atenţie, aş putea spune chiar cu prea multă atenţie, l-a cercetat filă cu filă, apoi a chemat un alt funcţionar, căruia i-a şoptit ceva la ureche, înmânându-i paşaportul meu.

— Dumneata mai aşteaptă. Dar vei avea cam mult de aşteptat.

— Dar de ce? am întrebat. Paşaportul meu are cumva vreun cusur?

— Are! Sigur că are. Paşaportul dumitale a fost pierdut, nu e aşa?

— Nu e chiar aşa! Vechiul meu paşaport a rămas la Entebe, unde am fost dus de terorişti şi ţinut ca ostatic, împreună cu ceilalţi pasageri ai unui avion Air France. Asta e tot şi cred că nu

mai am nimic de adăugat despre întâmplarea bine cunoscută de toată lumea şi, fireşte, şi de dumneata. Acesta e paşaportul obţinut după întoarcerea în Israel.

— Bine, bine, ştim şi asta, dar aşteaptă dumneata.

M-am uitat la ceas şi am constatat că, în conformitate cu programul de zbor, ora de plecare a avionului era foarte apropiată.

— Domnule, ce-i cu paşaportul meu? Ce aveţi de gând? Pierd avionul...

— Asta-i treaba dumitale, nu mă priveşte pe mine. Aşteaptă!

Treaba mea? Cum vine asta?

Când am ieşit din clădirea aeroportului, eram ultimul şi singurul pasager în autobuzul care m-a dus cu maximă viteză la avion. Am urcat şi mi-am ocupat locul rezervat în avionul Air France. Discuţia cu funcţionarul aeroportului mă cam iritase. Fusesem aproape forţat să-mi amintesc iar de Entebe. Funcţionarul ăsta constipat m-a tulburat şi parcă mi-a stricat toată plăcerea de a călători.

Când am auzit că ne aflam la nouă mii de metri înălţime şi că zburam cu o viteză de opt sute cincizeci de kilometri pe oră, m-am mai liniştit un pic. Am lăsat capul pe spate şi am închis ochii. Întreaga aventură s-a desfăşurat rapid în faţa ochilor mei, de parcă aş fi asistat la un film de cinematecă. Avionul Companiei Air France, chimista de lângă mine, zarva şi răcnetele teroristului, apoi aterizarea de la Entebe, intrarea triumfală în sala de aşteptare în care am rămas aproape o săptămână, tot aşteptând. Ce am aşteptat? L-am aşteptat pe Godot? Am aşteptat hotărârea sortii: viaţa sau moartea!

A urmat comedia din prima zi, cu vizita lui Idi Amin, mareşalul preşedinte, cel cu pieptul plin de decoraţii, apoi negrişorii cumsecade care ne-au servit masa cu un ceremonial surprinzător, transferarea ostaticilor israelieni în *cavou,* ameninţările mascate ale grotescului mareşal, scrisoarea colectivă, îmbolnăvirea subită a mai tuturor prizonierilor, ultimul discurs al lui Idi Amin Dada şi, în sfârşit, declanşarea acţiunii comandoului israelian, un adevărat război care a durat nu ştiu cât, apoi goana, în beznă, spre avionul salvator şi zborul spre libertate...

Pierderile în rândurile călătorilor au fost de trei morţi şi vreo zece răniţi. S-a spus, ulterior, că şansele de reuşită ale acţiunii nu erau prea mari. Faţă de o astfel de acţiune riscantă numărul

victimelor a fost totuşi minim. Tot minime au fost şi pierderile din rândul ostaşilor. În schimb, teroriştii au plătit scump încercarea lor. Cei patru răpitori au fost lichidaţi repede, aşa cum au fost ucişi şi trei dintre cei cinci tovarăşi de-ai lor, care li s-au alăturat în Uganda.

Ce-i poate împinge la o astfel de nebunie pe aceşti tineri care sunt gata să ucidă oameni nevinovaţi şi să-şi pună în primejdie chiar propria lor viaţă? Spălarea creierului, operaţie bine studiată şi perfid transformată într-o ideologie cu un puternic fond de iraţional, desigur!

Probabil că în pornirea lor aventuroasă există şi o doză de romantism sau de fals romantism, care-i determină să înfrunte toate primejdiile sau chiar moartea. Neamţul ne pomenise, nouă, prizonierilor săi, că ne va povesti ce înseamnă viaţa unui „Crazy Terorist”. N-a mai avut timp să-şi onoreze promisiunea.

Cum povestea reţinerii paşaportului meu la aeroport s-a repetat de câteva ori, în cele din urmă am cerut autorităţilor abilitate să mi-l preschimbe, aşa că am primit unul nou-nouţ, care nu mai era infectat cu virusul Entebe.

Înarmat cu noul document, am purces la drum şi, fireşte, tot spre Paris. N-am avut de întâmpinat dificultăţi la plecare şi, obosit, dar destul de bine dispus, m-am instalat în scaunul comod al avionului.

Când aeronava a ajuns la înălţimea normală de zbor, m-am cufundat şi mai adânc în pernele fotoliului şi, încet, încet, o dulce toropeală m-a învăluit. Mă aflam între cer şi pământ şi nu mai eram în stare să despart visul de realitate. Departe, departe, cât nici ochiul de vultur nu poate cuprinde, în faţa mea se ridica Obeliscul din Place de la Concorde şi se reflecta în apă, poleit de lumina soarelui blând.

În apă? Da, în apă! Obeliscul din Place de la Concorde, aidoma unui far, plutea parcă pe apa liniştită a Lacului Victoria, în jurul meu zburdau norişori albi de zăpadă. Numai îngerii lipseau în acest peisaj celest.

Nu ştiu cât a durat starea de somnolenţă, de vis şi de euforie. Am fost smuls din toropeală de un uşor zgomot, petrecut chiar în apropierea mea. Stewardesa sosise cu masa de prânz.

— Du vin, ou de le bière?

— Du vin. Du vin rouge, s’il vous plait!

Într-adevăr, mi se făcuse foame şi mă încerca şi o straşnică sete. Mâncarea a fost excelentă şi vinul chiar minunat.

Ne apropiam de Paris. De data asta, mi-am spus eu aproape cu glas tare, prietenii mei, bunii mei prieteni, mă aşteaptă la aeroport. Aşa a şi fost!

De Lacul Victoria nici vorbă nu mai era. Adio lac, adio Entebe! Parisul mă aştepta şi el, iar eu eram nerăbdător să-i cutreier străzile, să mă scald în lumina albastră a seninului parizian şi să mă strecor, grăbit, prin mulţimea care mişună fără odihnă pe Boulevard Haussman, pentru a mă întâlni cu Alina, pe treptele de la Madeleine.

Cuprins

Cuvânt înainte.....5
Ziua întâi.....7
Ziua a doua.....29
Ziua a treia.....32
Ziua a patra.....50
Ziua a cincea.....72
Ziua a şasea.....95
Ziua a şaptea.....112
Adio, Entebe!.....128
După Entebe.....133
Cuprins.....146

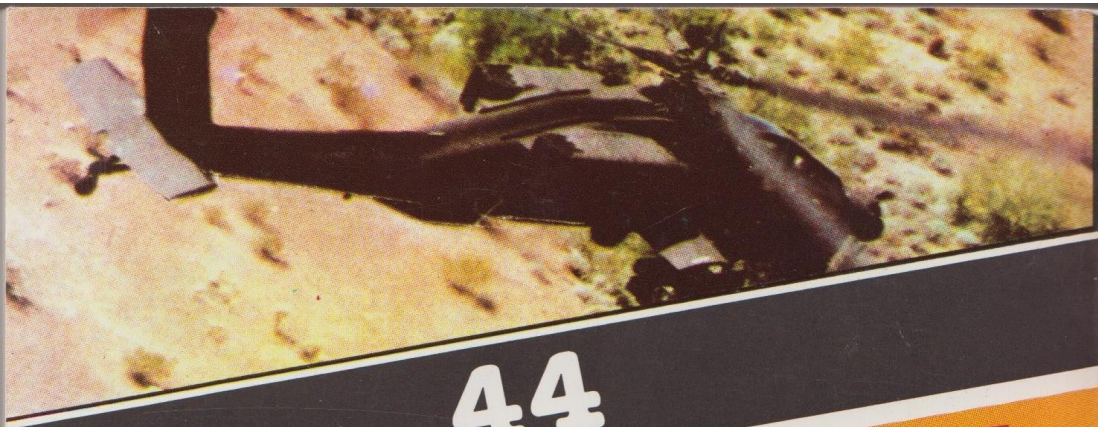

44

ARNO HILF

PASAGER PE UN AVION AL COMPANIEI AIR FRANCE, ÎN ZBOR SPRE PARIS, AUTORUL A CUNOSCUT UNA DINTRE CELE MAI TERIBILE AVENTURI PE CARE LE POATE OFERI ISTORIA CONTEMPORANĂ. CARTEA DE FAȚĂ ESTE MĂRTURIA UNUI OM CARE A TRĂIT O SĂPTĂMÂNĂ DE INFERN ÎN MÂINILE TERORIȘTILOR PALESTINIENI, AUTORII UNEIA DINTRE CELE MAI DRAMATICE DETURNĂRI AERIENE. PESTE DOUĂ SUTE DE PASAGERI ȘI MEMBRII ECHIPAJULUI AIRBUS-ULUI AU FOST REȚINUȚI CA OSTATICI ȘI SECHESTRAȚI ÎNTR-UN LAGĂR ÎMPROVIZAT, ÎN INIMA AFRICII, LA ENTEBE, ÎN UGANDA DICTATORULUI IDI AMIN.

ISBN 973-9301-00-2

NEMIRA